

RADA MIEJSKA ŁOMŻY

PREZYDENT MIASTA ŁOMŻA

**STRATEGIA
ZRÓWNOWAŻONEGO
ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA
DO 2020 ROKU**

Łomża, czerwiec 2007 rok

Szanowni Państwo, Mieszkańcy Miasta Łomża!

Niniejszy dokument jest aktualizacją istniejącej Strategii zrównoważonego rozwoju Miasta Łomża do 2015 roku, przyjętej uchwałą Rady Miejskiej w dniu 17 października 2001 roku. Aktualizacja ta wynika z dwóch merytorycznych przyczyn:

- zewnętrznych - faktu członkostwa Polski w Unii Europejskiej i wynikającej stąd konieczność kompatybilności kierunków i celów rozwoju Miasta z zapisami zawartymi w dokumentach strategicznych na szczeblu Unii Europejskiej, kraju i województwa podlaskiego (jest to podstawowy warunek dalszego ubiegania się Miasta o środki europejskie),
- wewnętrznych - konieczności weryfikacji i aktualizacji istniejących oraz wprowadzenia nowych zadań realizacyjnych.

Ogólnie biorąc, zapisy niniejszego dokumentu odpowiadają na podstawowe pytanie: *co powinniśmy zrobić, aby jak najlepiej zaspokajać zbiorowe potrzeby społeczności Miasta Łomża w horyzoncie 2020 roku?*, mając na uwadze ograniczenia wynikające przede wszystkim z zasobności budżetu miasta oraz uwarunkowań zewnętrznych (unijnych, krajowych i wojewódzkich). Ustalenia zawarte w tym dokumencie stanowią będą merytoryczną podstawę do prowadzenia długookresowej, zrównoważonej i kompleksowej polityki rozwoju Miasta Łomża, przy uwzględnieniu strategicznych kierunków i celów rozwoju Unii Europejskiej, Polski i Województwa Podlaskiego.

Mamy nadzieję, że zapisy zawarte w niniejszym dokumencie pt. **STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 ROKU** staną się płaszczyzną obywatelskiego porozumienia „ponad podziałami” wszystkich sił samorządowych, społeczno-politycznych i gospodarczych Miasta Łomża, a także stanowią będą inspiracją do wspólnych działań na rzecz tworzenia jak najlepszego środowiska życia mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych, ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego oraz racjonalnego zagospodarowania przestrzennego.

Rada Miejska i Prezydent Miasta Łomża dziękują wszystkim Osobom, Organizacjom i Instytucjom, które - poprzez zgłaszanie swoich opinii, uwag i propozycji - w istotny sposób przyczyniły się do powstania **STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 ROKU**. Wyrażamy nadzieję, że niniejszy dokument zostanie uznany za nasze wspólne dzieło oraz stanie się podstawą wspólnych działań realizacyjnych dla dobra i pomyślności społeczności Miasta Łomża.

Przewodniczący Rady Miejskiej Łomży

Prezydent Miasta Łomża

Wiesław Tadeusz Grzymała

Jerzy Brzeziński

Radni Rady Miejskiej Łomży:

Wiesław Tadeusz Grzymała - Przewodniczący Rady Miejskiej	
Jan Bajno - Wiceprzewodniczący Rady Miejskiej	
Maciej Głaz - Wiceprzewodniczący Rady Miejskiej	
Alicja Bandzul	Jan Jarosław Kozłowski
Paweł Borkowski	Zbigniew Józef Lipski
Maciej Andrzej Borysewicz	Wanda Mężyńska
Jerzy Teofil Brodziuk	Krystyna Michalczyk-Kondratowicz
Jan Chojnowski	Janusz Franciszek Nowakowski
Mariusz Chrzanowski	Bogumiła Olbryś
Alicja Agata Gołaszewska	Krzysztof Sychowicz
Piotr Grabani	Edyta Śledziwska
Jan Marian Kleczyński	Zbigniew Szewczyk
Alicja Konopka	Tadeusz Zaremba

Prezydent Miasta Łomża - Jerzy Brzeziński

Zastępca Prezydenta Miasta Łomża - Marcin Brunon Sroczyński

Zastępca Prezydenta Miasta Łomża - Krzysztof Choiński

Organizacja i koordynacja prac planistycznych:

Wiesława Serwatko - Naczelnik Wydziału Polityki Gospodarczej i Inwestycji Urzędu Miejskiego w Łomży

Prace organizacyjno-techniczne i redakcyjne:

Joanna Pliszewska - Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji Urzędu Miejskiego w Łomży

Konsultacja metodyczna i opracowanie dokumentu strategii:

Dr Jacek Sierak, dr Marek Ziółkowski - Katedra Ekonomiki i Finansów Samorządu Terytorialnego, Kolegium Zarządzania i Finansów, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa

Osoby i Podmioty, które przekazały propozycje, postulaty i wnioski dotyczące zapisów STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 ROKU:

Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Łomży	Marek Makiela - Radny Osiedla Nr 3 w Łomży
Audytór Wewnętrzny UM – Grażyna Pylińska	Piotr Wycik - Radny Osiedla Nr 15 w Łomży
Bractwo Trzeźwości im. Św. Maksymiliana Marii Kolbego w Łomży	Spółeczne Stowarzyszenie Prasożnawcze STOPKA w Łomży
Bursa Szkolna Nr 1	Spółdzielnia Mieszkaniowa PERSPEKTYWA w Łomży
Bursa szkolna Nr 2	Spółeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym EDUKATOR
Centrum Wspierania Biznesu w Łomży	Stowarzyszenie Kobiet z Problemem Onkologicznym
DEVO Meble Łazienkowe	Stowarzyszenie Pielęgniarek i Położnych na Rzecz Rozwoju, Promocji i Doskonalenia Zawodowego
DROBIARZ s.j.	Stowarzyszenie Wspierania Poradnictwa Obywatelskiego
EKSPERTT sp. z o. o.	Stowarzyszenie WSPÓLNOTA POLSKA Odział w Łomży
Komenda Miejska Policji w Łomży	Straż Miejska w Łomży
Łomżyńska Spółdzielnia Mieszkaniowa	Szkoła Podstawowa Nr 2 w Łomży
Łomżyńskie Towarzystwo Opieki Nad Zwierzętami	Szkoła Podstawowa Nr 5 im. S. Staszica w Łomży
Łomżyńskie Towarzystwo Przyjaciół Chorych HOSPICJUM p.w. Św. Ducha	Szkoła Podstawowa Nr 7 im. A. Mickiewicza w Łomży
Mazowiecka Spółka Gazownictwa, Odział Gazownia Białystok, BOK Filia Łomża	Szkoła Podstawowa Nr 9
Miejska Biblioteka Publiczna w Łomży	Szkoła Podstawowa Nr 10 im. Jana Pawła II w Łomży
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży	Teatr Lalki i Aktora w Łomży
Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Łomży Sp. z o.o.	TMT Sp. z o.o.
Miejskiej Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej - Zakład Budżetowy w Łomży	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci

Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji - Zakład Budżetowy w Łomży	Towarzystwo Wiedzy Powszechnej
Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Łomży	Wydział Gospodarki Komunalnej, Ochrony Środowiska i Rolnictwa UM
Muzeum Północno-Mazowieckie w Łomży	Wydział Gospodarki Nieruchomościami i Spraw Lokalowych UM
Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych w Łomży	Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM
Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży	Wydział Urbanistyki i Architektury UM
Przedsiębiorstwo Przemysłu Spożywczego PEPEES S.A.	Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM
Polskie Towarzystwo Diabetyków	Biuro Zatrudnienia i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze im. A. Chętnika Oddział w Łomży	Wyższa Szkoła Agrobiznesu w Łomży
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 w Łomży	Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. B. Jańskiego w Łomży
Powiatowy Urząd Pracy w Łomży	Zespół Centrów Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego w Łomży
Publiczne Gimnazjum Nr 1 w Łomży	Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych
Publiczne Gimnazjum Nr 2 w Łomży	Zespół Szkół Drzewnych Nr 9 im. Komisji Edukacji Narodowej w Łomży
Wanda Mężyńska – Radna Rady Miejskiej Łomży	Zespół Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących Nr 6 w Łomży
Tadeusz Zaremba - Radny Rady Miejskiej Łomży wraz z uczestnikami dyskusji: Jackiem Babiem, Piotrem Grzegorzem Gryko, Krystyną Hoffman, Marią Kaczyńską, Teresą Poteraj, Czesławem Rybickim, Elżbietą Sulkowską, Maciejem Krzysztofem Zajkowskim	Zespół Szkół Ogólnokształcących LO Nr 1 im. T. Kościuszki w Łomży
Edward Kamiński - Rada Osiedla Nr 5 w Łomży	Damian Getek
Jan Lisiecki - Rada Osiedla Nr 11 w Łomży	Grzegorz Rykaczewski

Spis treści:

Wprowadzenie	7
Część I	
Uwarunkowania rozwoju Miasta Łomża	12
1. Ogólna charakterystyka Miasta Łomża	12
2. Szanse i zagrożenia rozwoju Miasta Łomża tkwiące w jego otoczeniu	14
3. Silne i słabe strony Miasta Łomża - ocena stanu istniejącego	19
Część II	
Strategiczne problemy dalszego rozwoju Miasta Łomża	32
1. Problemy wymagające rozwiązania	32
2. Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju	34
Część III	
Cele rozwoju Miasta Łomża	37
1. Zasady formułowania celów rozwoju	37
2. Przesłanki formułowania celów rozwoju	38
3. Generalny cel kierunkowy i cele strategiczne	40
Część IV	
Strategiczne programy i projekty realizacyjne	44
1. Zasady formułowania	44
2. Planowane przedsięwzięcia	46
▪ Program strategiczny: "Łomża - miastem przedsiębiorczym i innowacyjnym"	46
▪ Program strategiczny: "Łomża - miastem bezpiecznym i przyjaznym do zamieszkania"	50
▪ Program strategiczny: "Łomża - miastem wyposażonym w nowoczesną infrastrukturę techniczną"	58
▪ Program strategiczny: "Łomża - miastem aktywności i współpracy obywatelskiej" ...	62
3. Priorytety realizacyjne	64
4. Uwarunkowania realizacyjne	65
Część V	
Sytuacja finansowa i prognoza budżetu Miasta Łomża	71
Część VI	
Monitoring, kontrola i ocena efektów realizacji ustaleń strategicznych	83
Aneks graficzny	87

WPROWADZENIE

Władze Miasta Łomża działają na rzecz dobra publicznego, jakim jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb jego mieszkańców, czyli tworzenie jak najlepszego środowiska życia mieszkańców w sferze: społecznej, gospodarczej, ekologicznej, mieszkalnictwa, zagospodarowania przestrzennego i dziedzictwa kulturowego wykorzystują w tym celu publiczne środki finansowe znajdujące się w ich dyspozycji (budżet). Skuteczność i efektywność działań na rzecz zaspokajania tych potrzeb nierozdzielnie związana jest z trwałym i dynamicznym rozwojem Miasta Łomża, a także jakością zarządzania miastem.

Problemów z tym związanych nie można rozpatrywać w horyzoncie jednego roku kalendarzowego, czy też jednej kadencji władz samorządowych, lecz w znacznie dłuższej perspektywie (kilku kadencji). Merytoryczną podstawą takiego podejścia jest ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE, które jest ciągłym procesem zarządzania nastawionym na formułowanie i wdrażanie skutecznych strategii rozwoju oraz wynikających z jej ustaleń szczegółowych programów i planów działania. Tak rozumiane zarządzanie rozwojem Miasta Łomża musi być oparte o trzy zasady:

ZASADA 1 - ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU, czyli „uznawanie nadrzędności wymogów ekologicznych w stosunku do procesów rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania przestrzeni miasta”. Innymi słowy, dalszy rozwój Miasta Łomża nie może dokonywać się „kosztem” środowiska przyrodniczego, a więc musi respektować oszczędną produkcję i konsumpcję oraz gospodarkę terenami, a także uwzględniać przyszłościowe konsekwencje ekologiczne podejmowanych dzisiaj decyzji. Zachowanie istniejących zasobów ekologicznych oraz dobry stan czystości środowiska przyrodniczego jest jednym z podstawowych warunków podnoszenia jakości życia mieszkańców Miasta. Takie postępowanie jest zgodne z zapisami Konstytucji RP i innych ustaw oraz wymogami Unii Europejskiej.

ZASADA 2 - RACJONALNEGO GOSPODAROWANIA polegająca na „maksymalizacji efektów z wydatkowanych nakładów lub minimalizacji nakładów na uzyskanie założonych efektów”. Jest to także zgodne z zapisem art. 35 Ustawy o finansach publicznych, który stanowi, że „wydatki publiczne powinny być dokonywane w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, umożliwiającą terminową realizację zadań publicznych oraz w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań”.

ZASADA 3 - PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ, czyli „uspołecznienie procesu zarządzania rozwojem miasta”. Chodzi tu o włączanie, w prace planistyczne i realizacyjne dotyczące dalszego rozwoju Miasta Łomża, jak najszerszego grona mieszkańców i reprezentantów społeczności lokalnej (organizacje pozarządowe) oraz lokalnych przedsiębiorców.

Doceniając wagę systemu zarządzania strategicznego jako podstawy do racjonalnego i efektywnego sterowania procesami rozwoju Miasta Łomża w celu tworzenia możliwie jak najlepszego środowiska życia dla mieszkańców, jego Władze

od kilku lat stosują ten system w praktyce. Wyrazem takiego podejścia jest przyjęty uchwałą Rady Miejskiej Łomży w dniu 17 października 2001 roku dokument pt. „Strategia zrównoważonego rozwoju Miasta Łomża do 2015 roku”.

Niniejszy dokument pt. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 ROKU jest aktualizacją w/w dokumentu. Do podstawowych merytorycznych przesłanek stojących u podstaw tej aktualizacji zaliczyć należy:

- Członkostwo Polski w Unii Europejskiej i wynikające z tego możliwości pozyskiwania środków finansowych z funduszy pomocowych tej organizacji na współfinansowanie projektów rozwojowych, w tym inwestycyjnych - Miasto Łomża już z takich możliwości korzysta,
- Konieczność dostosowania horyzontu czasowego dokumentów strategicznych do co najmniej siedmioletniego cyklu budżetowego Unii Europejskiej - kolejny budżet obejmuje lata 2007-2013 - niniejszy dokument obejmuje więc dwa kolejne okresy budżetowe,
- Zapewnienie kompatybilności strategicznych kierunków i celów rozwoju Miasta Łomża z ustaleniami dokumentów opracowanych na szczeblu Unii Europejskiej, Polski i Województwa Podlaskiego - jest to wstępny warunek ubiegania się Łomży o dalsze współfinansowanie środkami unijnymi realizacji projektów miejskich,
- Sukcesywne wdrażanie w życie zasad: zrównoważonego rozwoju, racjonalnego gospodarowania i partycypacji społecznej,
- Konieczność weryfikacji i aktualizacji istniejących oraz wprowadzenia nowych zadań realizacyjnych.

Biorąc powyższe pod uwagę Władze Miasta Łomża przystąpiły do aktualizacji dotychczasowej strategii rozwoju, czego efektem jest niniejszy dokument pt. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 ROKU. Dokument ten prezentuje w swej treści **długookresowy program działania, określający strategiczne cele rozwoju oraz wskazujący sposoby ich wykonania w postaci celów operacyjnych i projektów (zadań) realizacyjnych**. Ogólnie biorąc, zapisy tego dokumentu odpowiadają na podstawowe pytanie: *co powinniśmy zrobić, aby jak najlepiej zaspokajać zbiorowe potrzeby mieszkańców Miasta Łomża?*, mając oczywiście na uwadze uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne jego bieżącego funkcjonowania i dalszego rozwoju takie, jak:

- obowiązujące w kraju przepisy ustrojowo-prawne i finansowe (ustawy i rozporządzenia),
- kierunki, priorytety i cele rozwoju Unii Europejskiej, Polski i Województwa Podlaskiego,
- rozmiary środków finansowych przeznaczanych z budżetu państwa na finansowanie działań w sferze: społecznej (przeciwdziałanie bezrobociu, edukacja, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, kultura i sztuka, sport i rekreacja, bezpieczeństwo publiczne), gospodarczej (pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw), infrastruktury technicznej (drogi, komunikacja

publiczna) oraz ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego,

- aktualny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta, będący źródłem jego silnych i słabych stron,
- zasobność budżetu Miasta i możliwości pozyskiwania dodatkowych zewnętrznych środków finansowych ze źródeł krajowych i zagranicznych, w tym z Unii Europejskiej.

Głównym motywem opracowania dokumentu pt. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 roku była potrzeba stworzenia merytorycznych podstaw do prowadzenia długookresowej i kompleksowej polityki rozwoju Łomży zmierzającej do:

- ochrony cennych walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz doprowadzenie jego stanu czystości do standardów Unii Europejskiej,
- promowania ekologicznych kierunków i form w wybranych - a istotnych dla zrównoważonego rozwoju miasta - sferach i obszarach aktywności mieszkańców (produkcja, usługi, mieszkalnictwo, rekreacja i wypoczynek, zagospodarowanie przestrzenne),
- ochrony walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego,
- tworzenia jak najlepszych warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego jako podstawy do zmniejszania się rozmiarów bezrobocia oraz wzrostu dochodów ludności i budżetu Miasta,
- prowadzenia aktywnej działalności promocyjnej Miasta a przede wszystkim jego walorów i zasobów (silnych stron), czyli wskazującej na jego atrakcyjność lokalizacyjną dla inwestorów miejscowych i zewnętrznych,
- efektywnego wykorzystywania środków finansowych z budżetu Miasta, zgodnie z zasadą racjonalnego gospodarowania,
- ubiegania się o pomocowe środki finansowe z Unii Europejskiej oraz pozyskiwanie ich z innych źródeł zewnętrznych na realizację zadań miejskich,
- nawiązywania i rozwoju współpracy Władz Miasta Łomża z przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi na jego terenie oraz osobami chcącymi współpracować na zasadach wolontariatu przy rozwiązywaniu konkretnych problemów,
- nawiązywania nowej i rozwoju istniejącej partnerskiej współpracy z gminami sąsiednimi oraz władzami powiatu łomżyńskiego w celu rozwiązywaniu wspólnych problemów, a także z gminami zagranicznymi.

Należy wyraźnie podkreślić, że niniejszy dokument pt. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 roku nie jest „gotową receptą na sukces”, czy też „spisem szczegółowego postępowania”. Jest natomiast dokumentem, wskazującym najważniejsze do rozwiązania problemy społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne, ekologiczne i przestrzenne, na których powinna być skoncentrowana uwaga Władz Miasta Łomża w perspektywie 2020 roku. Skuteczna realizacja zapisów tego dokumentu zależeć będzie od systematyczności i determinacji w działaniach realizacyjnych zarówno obecnych, jak i przyszłych Władz Miasta Łomża, a także

sprzyjających uwarunkowań, tkwiących w jego otoczeniu (sytuacja w skali Unii Europejskiej, Polski i Województwa Podlaskiego).

Proces opracowywania niniejszego dokumentu podzielono (zgodnie z metodyką planowania strategicznego) na następujące merytoryczne etapy:

ETAP I - Przeprowadzenie analizy uwarunkowań rozwoju Miasta Łomża (uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne oraz wskazanie głównych problemów dalszego jego rozwoju,

ETAP II - Sformułowanie generalnego celu kierunkowego (misji rozwoju) i celów strategicznych Miasta Łomża,

ETAP III - Określenie strategicznych programów i projektów realizacyjnych, zawierających zestaw planowanych przedsięwzięć, służących realizacji ustalonych celów rozwoju Miasta Łomża oraz wskazania priorytetów realizacyjnych.

ETAP IV - Wskazanie głównych uwarunkowań oraz zasad monitorowania i kontroli oraz oceny efektów realizacji ustaleń strategicznych.

Niniejszy dokument pt. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 ROKU uwzględnia ustalenia dokumentów strategicznych opracowanych na szczeblu:

Krajowym:
Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju
Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie - Narodowa Strategia Spójności
Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013
Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do 2020 roku
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
Program Operacyjny Kapitał Ludzki
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej
Wojewódzkim:
Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku
Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

Stąd też, cele długookresowego rozwoju Miasta Łomża zawarte w niniejszym dokumencie są zgodne z celami i priorytetami zawartymi w wyżej wymienionych dokumentach. Umożliwia to, z punktu widzenia formalnego, ubieganie się Miasta Łomża o dalsze dofinansowanie przewidzianych do realizacji przedsięwzięć rozwojowych (projektów), w tym inwestycji komunalnych z funduszy strukturalnych i Fundusz Spójności Unii Europejskiej w latach 2007-2013.

Ponadto, przy opracowywaniu niniejszego dokumentu wzięto pod uwagę własne dokumenty strategiczne takie, jak:

- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Łomża do 2015 roku,

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Łomży,
- Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2007-2013,
- Zintegrowany Program Gospodarki Transportowej Miasta Łomża,
- Program Ochrony Środowiska dla Miasta Łomża na lata 2004-2015,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Łomża na lata 2004-2015,
- Strategia promocji gospodarczej Łomży na lata 2005-2010,
- Uproszczony program rewitalizacji Miasta Łomża.

Należy podkreślić, że Władze Miasta Łomża zwróciły się do mieszkańców, podmiotów gospodarczych i organizacji pozarządowych z prośbą o zgłaszanie propozycji zapisów niniejszego dokumentu w postaci: oceny silnych i słabych stron miasta, szans i zagrożeń tkwiących w jego otoczeniu, głównych problemów jego dalszego rozwoju oraz niezbędnych przedsięwzięć i zadań realizacyjnych. Przesłane (w formie pisemnej) do Urzędu Miejskiego w Łomży propozycje zostały uwzględnione w treści niniejszego dokumentu. Proces planistyczny miał w związku z tym charakter uspołeczniony.

CZĘŚĆ I

UWARUNKOWANIA ROZWOJU

MIASTA ŁOMŻA

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA ŁOMŻA

ŁOMŻA¹ jest trzecim pod względem liczby ludności miastem w województwie podlaskim, po Białymstoku (291 823 mieszkańców) i Suwałkach (69 268 mieszkańców).² Na koniec grudnia 2005 roku liczba ludności Miasta wynosiła 63 819 osób, co stanowiło 5,3% ogólnej liczby ludności województwa podlaskiego i 0,17% ogólnej liczby ludności Polski. Łomża usytuowana jest w odległości zaledwie 140 km od Warszawy i 75 km od Białegostoku, 138 km od przejścia granicznego w Kuźnicy i 146 km od przejścia granicznego w Ogrodnikach.

Łomża jest położona na wysokiej skarpie doliny rzeki Narew pomiędzy Wysoczyzną Kolneńską, Równiną Kurpiowską i Kotliną Biebrzańską w obszarze funkcjonalnym „Zielone Płuca Polski”, uznanym za obszar o wysokich walorach ekologicznych zarówno w skali krajowej, jak i europejskiej.

Łomża wraz z Ziemią Łomżyńską to tereny wyjątkowo atrakcyjne dla turystów i miłośników przyrody. U podnóża Miasta szerokimi zakolami wije się rzeka Narew, w bliskiej odległości płyną wody Pisy i Biebrzy. Unikalne wartości przyrodnicze chronione są w rezerwach przyrody o łącznej powierzchni 12,5 tys. ha, a także na 46 tys. ha należących do Biebrzańskiego Parku Narodowego. Do obszarów przyrody chronionej należą także położone w sąsiedztwie Miasta: Narwiański Park Narodowy, Kurpiowska Puszcza Zielona, Czerwony Bór i Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi.

Uwarunkowania wynikające ze strategicznego położenia Miasta na szlaku turystycznym, stanowią o doskonałej bazie wypadowej w głąb zielonej krainy obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Położenie ŁOMŻY w regionie o charakterze rolniczo-leśnym wskazuje, że podstawowymi dziedzinami rozwoju gospodarczego może być rozwój przemysłu spożywczego, przetwórstwa płodów rolnych (produkcja zdrowej żywności, pasz, browarnictwo), organizacji skupu płodów rolnych, przemysłu drzewnego, meblowego, związanego z ochroną środowiska oraz obsługi kwalifikowanej turystyki.

Od wielu lat znaczne środki inwestycyjne przeznaczane są w Łomży na rozwój infrastruktury technicznej, remonty obiektów oświatowych, zakupy taboru komunikacji miejskiej. Wszystkie inwestycje odpowiadają wysokim standardom ochrony środowiska obowiązującym w Unii Europejskiej. Od 2005 roku trwa rewitalizacja

1 Ogólna charakterystyka Miasta Łomża jest oparta na informacjach zawartych w obszernym dokumencie pt. Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej Miasta Łomża, który został opracowany w 2006 roku.

2 Dane GUS na dzień 31.12.2005 r.

zabytkowego centrum Miasta. Na staromiejskich uliczkach wykładanych kostką granitową, odnawiane są kamieniczki. Klimat dawnych czasów przywołują stylowe ławki, lampy oświetleniowe i poidelka. Dzięki tym zabiegom łomżyńska starówka staje się atrakcyjnym miejscem nie tylko dla łomżan, ale także dla turystów. Wysiłki Władz Miasta w tym zakresie potwierdza chociażby uzyskanie tytułu Najlepszego Miasta na Prawach Powiatu za zajęcie IV miejsca w Rankingu Samorządów „Rzeczypospolitej” 2004 oraz XI miejsce za rok 2005. Tytuł ten przyznawany jest miastom za najefektywniejsze pozyskiwanie i inwestowanie środków. Statystycznie, według danych za 2005 rok, na 1 mieszkańca Łomży przypadało 400 zł, które miasto przeznacza na inwestycje.

W 2004 roku Miasto uzyskało Certyfikat ISO 9001/2001 i IQNet, co w efekcie podniosło jakość pracy urzędników Urzędu Miejskiego oraz został skrócony do minimum okres oczekiwania na zarejestrowanie firmy. Urząd Miejski w Łomży bierze udział w programie “Wdrażanie usług elektronicznych dla ludności” (ZPORR). Wartość programu około 2,3 mln zł. Program jest na ukończeniu. Potwierdzeniem wysokich standardów obsługi inwestorów w mieście jest uzyskanie tytułu Profesjonalnej Gminy Przyjaznej Inwestorom, nadanego przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej, jako najlepszemu miastu w północno-wschodniej Polsce. Ponadto miasto uzyskało dofinansowanie z Programu INTERREG IIIA/TACIS CBC Polska-Białoruś-Ukraina na utworzenie w Urzędzie transgranicznego Centrum Obsługi Interesanta Biznesowego. We wrześniu 2006 Miasto Łomża uzyskało tytuł i certyfikat Gminy Fair Play. Tytuł przyznawany jest samorządom, które: aktywnie podejmują działania organizacyjne, promocyjne i finansowe mające na celu przyciągnięcie inwestorów do gminy, dążą do rozwiązywania pojawiających się problemów w drodze wzajemnego porozumienia, dotrzymują podjętych zobowiązań, stale polepszają infrastrukturę gminną, promują proekologiczne inwestycje i obiekty dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, są praworządne i posiadają wysoki poziom etyczny pracowników gminy, prowadzą konsultacje z mieszkańcami oraz dbają o zaspokajanie ich potrzeb, współpracują z lokalnym biznesem.

W ramach współpracy z zagranicą głównym celem Miasta ŁOMŻA jest inicjowanie i wspieranie wszelkich zagranicznych przedsięwzięć, zarówno o charakterze lokalnym jak i regionalnym. Główne dziedziny współpracy to: administracja samorządowa, gospodarka, handel i usługi, transport, komunikacja, łączność, ekologia, ochrona środowiska, rolnictwo, kultura, nauka i oświata, wymiana młodzieży, sport i rekreacja. Miasto Łomża współpracuje z następującymi zagranicznymi i polskimi jednostkami samorządu terytorialnego: Nowograd Wołyński (Ukraina), Soleczniki (Litwa), Grodno (Białoruś), Kowno (Litwa), Muscatine (Iowa) USA, Altena (Niemcy), Ostrołęka i Czechowice- Dziedzice. Ponadto, Miasto Łomża współpracowało w okresie luty 2004r. – kwiecień 2006r. z miastami krajów unijnych w ramach Inicjatywy Wspólnotowej URBACT - projekt pn. „YOUNG PEOPLE – FROM EXCLUSION TO INCLUSION” (MŁODZIEŻ OD WYKLUCZENIA DO WŁĄCZENIA) oraz od kwietnia 2005 roku współpracuje w ramach projektu pn. „PHYRE - Physical Regeneration of Urban Areas” (Fizyczna odnowa obszarów miejskich).

Miasto Łomża jest członkiem kilku organizacji międzynarodowych, krajowych i regionalnych, takich jak: Muskatyński Związek Miast Siostrzanych – Muscatine Iowa – USA, Związek Miast Polskich, Stowarzyszenie Zdrowych Miast Polskich, Stowarzyszenie Gmin Ekorozwój Dorzecza Narwi.

ŁOMŻA jest miastem o zróżnicowanej strukturze gospodarczej. Wiodącymi działami jego gospodarki są usługi w sferze infrastruktury społecznej (opieka zdrowotna, edukacja, kultura i sztuka), przemysł, handel i usługi komercyjne. Znaczący jest również udział transportu i budownictwa w gospodarce Miasta. Liczba firm należących do osób fizycznych i spółek cywilnych zwiększyła się w latach 2000-2005 z 5664 do 6329, tj. o 11%. Otoczenie biznesu w ŁOMŻY jest różnorodne i dobrze rozwinięte, co jest obecnie i zapewne będzie w przyszłości ważnym czynnikiem inspirującym, wspierającym i stymulującym dalszy rozwój gospodarczy Miasta.

Na terenie Łomży funkcjonuje 58 organizacji pozarządowych. Charakterystyczną cechą tych organizacji jest duże ich zróżnicowanie jeśli chodzi o liczbę członków, pola zainteresowań i aktywność działania. Rada Miejska Łomży Uchwałą Nr 277/XLI/04 z dnia 23 grudnia 2004 roku w sprawie przyjęcia Łomżyńskiej Karty Współpracy Miasta i Organizacji Pozarządowych. Jest to dokument określający zakres współpracy, podmioty realizujące program, formy pomocy udzielanej przez władze miasta organizacjom pozarządowym. Corocznie w budżecie Miasta są zabezpieczane środki finansowe na realizację "Programu Współpracy". Wspomaganie organizacji pozarządowych przez Władze Miasta Łomża jest realizacją konstytucyjnej zasady pomocniczości, umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot.

2. SZANSE I ZAGROŻENIA ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA TKWIĄCE W JEGO OTOCZENIU

Miasto Łomża - tak jak każda inna gmina - jest w dużym stopniu zależne od swego otoczenia, które oddziałuje na niego wywierając stały wpływ - pozytywny lub negatywny. Oddziaływania te tworzą **uwarunkowania zewnętrzne** (aktualne i przewidywane w przyszłości) w postaci zestawu szans i zagrożeń dla jego bieżącego funkcjonowania i dalszego rozwoju³.

³ Przez **szansę** należy rozumieć czynniki, zdarzenia, okoliczności, zjawiska i procesy występujące w otoczeniu gminy (powiatowym, wojewódzkim, krajowym i międzynarodowym), które mają korzystny (pozytywny) wpływ na jej obecne funkcjonowanie i dalszy rozwój. Szanse sprzyjają więc rozwojowi gminy. Z kolei, przez **zagrożenie** należy rozumieć uzasadnione zjawisko, okoliczność, zdarzenie lub proces występujący w otoczeniu gminy (powiatowym, wojewódzkim, krajowym i międzynarodowym), które mają niekorzystny (negatywny) wpływ na jej obecne funkcjonowanie i dalszy rozwój. Zagrożenia stanowią, więc bariery, utrudnienia w rozwoju gminy. Mogą być także przyczyną konieczności poniesienia dodatkowych kosztów związanych z jej bieżącym funkcjonowaniem i dalszym rozwojem (np. dopłata z budżetu gminy do oświaty, bowiem przekazywana subwencja oświatowa nie pokrywa kosztów, dopłata do remontów dróg powiatowych i wojewódzkich, itp.).

Na dzień dzisiejszy, główne bariery ograniczające skalę i tempo rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta Łomża tkwią przede wszystkim w jego otoczeniu. Władze Miasta nie mają praktycznie żadnego wpływu na to, co się w nim dzieje. Mogą jedynie stale śledzić (monitorować) zmiany w otoczeniu, co umożliwia zidentyfikowanie obecnych i przyszłych zagrożeń oraz szans rozwojowych Miasta Łomża. Szczególnie niekorzystny wpływ na jego funkcjonowanie i dalszy rozwój ma obecnie:

- bardzo trudna sytuacja budżetu państwa, czego efektem są niedostateczne, w stosunku do istniejących potrzeb, środki finansowe przeznaczone na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, pomoc socjalną, edukację, kulturę i sztukę, bezpieczeństwo publiczne, a także zmniejszające się rozmiary przekazywanych do budżetów jednostek samorządu terytorialnego - dotacji i subwencji,
- niestabilne przepisy prawa,
- bariery biurokratyczne i zmieniające się „reguły gry” w pozyskiwaniu środków pomocowych Unii Europejskiej.

Potencjalną szansą dla dalszego rozwoju Łomży jest także maksymalne wykorzystanie pomocy finansowej Unii Europejskiej (fundusze strukturalne, Fundusz Spójności) na współfinansowanie przedsięwzięć (projektów) gminnych w latach 2007-2013, a także korzystanie z preferencyjnych kredytów bankowych.

Syntetyczne zestawienie kluczowych szans i zagrożeń, tkwiących w otoczeniu w kategoriach zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Miasta Łomża można przedstawić następująco:

Kluczowe szanse (obecne i potencjalne) tkwiące w otoczeniu Miasta Łomża - czynniki stymulujące i wspierające jego dalszy rozwój społeczno-gospodarczy

Otoczenie międzynarodowe i ogólnokrajowe
Trwały i dynamiczny rozwój gospodarczy Polski (średnioroczne tempo wzrostu Produktu Krajowego Brutto powyżej 5%), co będzie powodowało spadek stopy rejestrowanego bezrobocia.
Trwała koniunktura gospodarcza w krajach Unii Europejskiej i na Wschodzie, umożliwiająca wzrost eksportu polskich towarów, co sprzyjać będzie poprawie koniunktury gospodarczej w Polsce, a w konsekwencji wzrostowi zatrudnienia i dochodów osobistych ludności.
Członkostwo Polski w Unii Europejskiej. Maksymalne wykorzystanie przez Polskę unijnej pomocy z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.
Systemowa pomoc i wsparcie ze strony Rządu RP dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, w tym firm rodzinnych.
Współfinansowanie z budżetu państwa tworzenia nowych miejsc pracy, zwłaszcza dla absolwentów szkół.
Preferencyjne kredyty i ulgi podatkowe dla przedsiębiorców zwiększających zatrudnienie.

Decentralizacja finansów publicznych, umożliwiająca generowanie większych dochodów własnych jednostkom samorządu terytorialnego oraz stabilne „reguły gry” w zakresie ich finansowania z budżetu państwa (dotacje, subwencje).

Ekologizacja procesów rozwoju kraju, tj. powszechne i współzależne uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczych w sterowaniu procesami rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zagospodarowania przestrzeni - praktyczna realizacja zasady zrównoważonego rozwoju kraju.

Znacząca poprawa stanu środowiska przyrodniczego (osiągnięcie norm ekologicznych, obowiązujących w Unii Europejskiej).

Opracowanie i realizacja długookresowej polityki mieszkaniowej państwa zawierającej m.in. instrumenty finansowo-kredytowe wspomagające działania gmin na rzecz rozwoju mieszkalnictwa (budownictwo komunalne, remonty zasobów komunalnych, uzbrojenie terenów).

Wzrost nakładów finansowych z budżetu państwa na edukację (do min. 4% PKB – jest to minimalny standard określony przez UNESCO) i ochronę zdrowia (składka na ubezpieczenia zdrowotne ok. 10%) oraz pomoc społeczną.

Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego i aktywne zwalczanie patologii społecznych.

Rozwój sektora pozarządowego (organizacje społeczne, fundacje, stowarzyszenia, itp.) oraz wolontariatu.

Istnienie uzgodnionej społecznie strategii przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu - Narodowej Strategii Integracji Społecznej, wskazującej przyczyny wykluczenia oraz sposoby integracji grup społecznych zmarginalizowanych lub zagrożonych marginalizacją.

Rozwój współpracy sektora publicznego (państwowego i samorządowego) z organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju edukacji, kultury i sztuki oraz opieki społecznej. Wspieranie rozwoju wolontariatu jako formy pomocy osobom i rodzinom znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Stały wzrost zainteresowania turystycznego Polską przez mieszkańców krajów członkowskich Unii Europejskiej i spoza niej.

Tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

Otoczenie wojewódzkie i subregionalne

Bogactwo kultury materialnej, etnicznej i narodowościowej.

Przygraniczne położenie województwa podlaskiego.

Czyste i mało zmienione przez działalność człowieka środowisko przyrodnicze - cały obszar województwa podlaskiego należy do obszaru „Zielonych Płuc Polski”. Istotne dla rozwoju turystyki, wybitne walory przyrodnicze, w tym parków narodowych i krajobrazowych, jezior, kompleksów leśnych i terenów bagiennych.

Naturalne warunki dla rozwoju sektora alternatywnych źródeł energii, w tym efektywniejsze pozyskiwanie energii odnawialnej.

Baza rodzimych surowców niezbędnych do rozwoju przemysłu rolno-spożywczego, drzewnego i materiałów budowlanych.

Rozwojowe przetwórstwo rolno-spożywcze, w tym wysokospecjalistyczna produkcja mleczarska. Korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego.

Przebieg I Paneuropejskiego Korytarza Transportowego (VIA BALTICA, RAIL BALTICA).
Realizacja rządowego programu budowy i modernizacji dróg, w tym szybkiego ruchu.
Budowa i modernizacja wojewódzkiej infrastruktury drogowej.
Realizacja krajowych i wojewódzkich inwestycji drogowych przebiegających przez Miasto Łomżę oraz w jego pobliżu, co umożliwi lepsze skomunikowanie miasta z otoczeniem - budowa trasy VIA BALTICA i obwodnicy drogowej miasta.
Przynależność województwa podlaskiego do Euroregionów „Niemen” i „Puszcza Białowieska”.
Opracowanie przez samorząd województwa podlaskiego: Strategii rozwoju województwa podlaskiego do 2020 roku (aktualizacja) oraz Regionalnego programu operacyjnego województwa podlaskiego na lata 2007-2013 jako podstawy do absorpcji środków pomocowych Unii Europejskiej.
Realizacja „E-rozwoju województwa podlaskiego”, w tym budowa i rozwój zintegrowanych systemów informatycznych na poziomie województwa - Podlaska Regionalna Sieć Informacyjna.
Wykorzystanie dużego potencjału naukowo-badawczego województwa podlaskiego, w tym Białegostoku dla działań na rzecz zrównoważonego rozwoju województwa.
Funkcjonowanie fundacji i stowarzyszeń działających na rzecz zrównoważonego rozwoju województwa podlaskiego.
Wzrastający poziom wykształcenia mieszkańców - wzrost wskaźnika uczestnictwa mieszkańców województwa podlaskiego w edukacji szczebla wyższego.
Aktywna współpraca Władz Miasta Łomża z władzami powiatu łomżyńskiego i z władzami gmin wchodzących w jego skład w celu rozwiązywania wspólnych problemów, m.in. transport publiczny, drogi kołowe, ochrona środowiska przyrodniczego, edukacja, kultura, rekreacja, pomoc społeczna, bezpieczeństwo publiczne, mieszkalnictwo.

Kluczowe zagrożenia (obecne i potencjalne) tkwiące w otoczeniu Miasta Łomża – czynniki ograniczające i hamujące jego dalszy rozwój społeczno-gospodarczy

Otoczenie międzynarodowe i ogólnokrajowe
Skomplikowane procedury ubiegania się przez gminy o środki pomocowe Unii Europejskiej, co grozić będzie nie wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonej dla Polski w latach 2007-2013 (fundusze strukturalne i Fundusz Spójności).
Niskie tempo rozwoju gospodarczego kraju (PKB poniżej 5%), co będzie powodowało utrzymywanie się wysokiej stopy rejestrowanego bezrobocia.
Dekoniunktura gospodarcza w krajach Unii Europejskiej i na Wschodzie, co w konsekwencji będzie powodować spadek eksportu polskiej gospodarki.
Utrzymywanie się niskiego poziomu innowacyjności polskiej gospodarki.
Tendencje do ograniczania roli samorządu terytorialnego w decydowaniu o swoich sprawach - centralizacja państwa.
Brak aktywnej polityki państwa w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy, a tym samym przeciwdziałania bezrobociu. Zbyt małe środki z budżetu państwa na aktywne formy

przeciwdziałania bezrobociu.

Zwiększanie się rozmiarów przestępczości i innych przejawów patologii społecznej przy jednoczesnym utrzymywaniu się nie dofinansowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne (Policja, Straż Pożarna) oraz wymiaru sprawiedliwości (sądy i prokuratura). W społecznym odczuciu występuje obecnie duże zagrożenie bezpieczeństwa publicznego. Dotyczy to zarówno przestępczości wobec osób i rodzin, jak i ich mienia.

Brak określonych przez Ministerstwo Edukacji standardów kształcenia, zatrudnienia nauczycieli i pracowników obsługi oraz administracji szkół, liczebności oddziałów szkolnych, itp., będących podstawą naliczania subwencji oświatowej dla jednostek samorządu terytorialnego.

Spadek nakładów finansowych na oświatę i wychowanie z budżetu państwa (obecnie stanowią one ok. 3,1% ogólnych wydatków). Natomiast według UNESCO nakłady na oświatę powinny kształtować się na poziomie 5,2% produktu krajowego brutto, a nakłady w granicach 4% to niezbędne minimum. Spadek realnej wartości subwencji oświatowej, co spowoduje konieczność coraz większego dofinansowywania oświaty z budżetów samorządów terytorialnych, kosztem innych dziedzin.

Wzrost zjawiska ubóstwa ekonomicznego w polskim społeczeństwie - pauperyzacja osób i rodzin prowadząca do ich wykluczenia społecznego.

Pogorszenie w odczuciu społecznym dostępności pacjentów do świadczeń medycznych, zwłaszcza usług o charakterze specjalistycznym (wizyty u lekarzy specjalistów, specjalistyczne badania diagnostyczne, pomoc szpitalna).

Zbyt małe środki finansowe z budżetu państwa na zabezpieczenie potrzeb ludności w zakresie pomocy społecznej.

Zmniejszanie się liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.

Brak spójnej i aktywnej długookresowej polityki mieszkaniowej państwa, w tym zwłaszcza wsparcie taniego budownictwa mieszkaniowego dla osób niezamożnych (budownictwo komunalne, w tym socjalne).

Niski poziom nakładów finansowych na budowę i modernizację dróg kołowych (krajowych, wojewódzkich i powiatowych), co przy dynamicznym rozwoju motoryzacji powoduje stałe pogarszanie się warunków podróżowania i bezpieczeństwa ruchu.

Brak spójnej i kompleksowej polityki państwa odnośnie rolnictwa i obszarów wiejskich. Ograniczenia unijne mogące prowadzić do spadku udziałów polskiej produkcji rolniczej (np. mleka, cukru, skrobi, tytoniu).

Otoczenie wojewódzkie i subregionalne

Słabość ekonomiczna i niski potencjał inwestycyjny województwa podlaskiego. Mała konkurencyjność gospodarki województwa. Niski wskaźnik poziomu Produktu Krajowego Brutto i dochodów ludności na jednego mieszkańca województwa.

Bardzo niski, w porównaniu ze średnią krajową, poziom bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie podlaskim.

Duże rozmiary rejestrowanego bezrobocia wśród ludzi młodych w wieku 18-34 lata. Ukryte bezrobocie na terenach wiejskich.

Niska zdolność przystosowawcza osób pozostających bez pracy do nowych warunków

gospodarczych, a także niewystarczające instrumenty i instytucje nastawione na kształcenie ustawiczne, dzięki któremu osoby bezrobotne mogłyby uzyskać nowe kwalifikacje zawodowe, a przez to podnieść swoje szanse na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy.

Postępujące ubożenie rodzin i rosące dysproporcje w poziomie życia ludności

Wyłączenie województwa podlaskiego z przestrzeni europejskiej i krajowej ze względu na niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę transportową (drogi kołowe, kolej, lotniska) - grozi to peryferyzacją województwa podlaskiego.

Wysokie potrzeby inwestycyjne województwa podlaskiego w związku z koniecznością jego dostosowania do standardów unijnych.

Tendencja wśród decydentów regionalnych do niezrównoważonego rozwoju - głównie poprzez preferencje dla rozwoju Białegostoku, kosztem innych ośrodków miejskich. Niebezpieczeństwo marginalizacji znaczenia Łomży w systemie osadniczym województwa podlaskiego i kraju.

Brak drogowych tras szybkiego ruchu prowadzących do Łomży.

Brak partnerskiej współpracy Władz Miasta Łomża z władzami powiatu łomżyńskiego i gmin wchodzących w jego skład przy rozwiązywaniu wspólnych problemów, istotnych dla mieszkańców.

Brak lotniska w sąsiedztwie Łomży.

Przeprowadzona analiza zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Miasta Łomża umożliwiła zidentyfikowanie kluczowych szans i zagrożeń, które mają obecnie lub mogą mieć w przyszłości wpływ na skalę i tempo jego dalszego rozwoju. Nie ulega wątpliwości, że skuteczne rozwiązywanie szeregu problemów społecznych, gospodarczych, infrastrukturalnych i ekologicznych występujących obecnie na jego terenie w dużej mierze warunkowane będzie rozwiązaniami systemowymi na szczeblu państwa (ustrojowo-prawnymi i finansowymi), koniunkturą gospodarczą, rozwojem handlu zagranicznego, kondycją budżetu państwa i stopniem wykorzystania pomocy finansowej Unii Europejskiej.

3. SILNE I SŁABE STRONY MIASTA ŁOMŻA - OCENA STANU ISTNIEJĄCEGO

Oprócz uwarunkowań zewnętrznych zasadniczy wpływ na skalę i tempo zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców Miasta Łomża będą miały lokalne źródła, tj. jego walory i zasoby. Tworzą one **uwarunkowania wewnętrzne** (aktualne i przewidywane w przyszłości) w postaci zestawu jego silnych i słabych stron⁴. Ich enumeracja jest swoistą „samooceną”, osiągniętego dotąd poziomu rozwoju

⁴ Przez **silne strony** należy rozumieć szeroko rozumiane walory i zasoby gminy (społeczne, intelektualne, kulturowe, gospodarcze, infrastrukturalne, przestrzenne, ekologiczne, finansowe). Ponadto zaliczyć do nich można również umiejętności władz gminy w zakresie zarządzania, tworzenia lokalnego klimatu dla przedsiębiorczości w celu stymulowania i wspierania rozwoju gospodarki lokalnej, współpracy z organizacjami pozarządowymi, aktywności w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych na realizację różnego rodzaju przedsięwzięć o charakterze publicznym. Z kolei **słabe strony** są konsekwencją ograniczeń (niedoborów) szeroko rozumianych walorów i zasobów gminy oraz niedostatecznych umiejętności w stosowaniu nowoczesnych metod zarządzania. Duża liczba słabych stron gminy osłabia jej zdolność do konkurowania z innymi gminami o pozyskanie nowych mieszkańców i inwestorów oraz ogranicza skalę i dynamikę jej dalszego rozwoju.

społeczno-gospodarczego. W analizie uwzględniono następujące czynniki, które mają i będą mieć w przyszłości wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy Miasta Łomża, a mianowicie:

Położenie w systemie osadniczym oraz powiązania z systemem transportu regionalnego, krajowego i międzynarodowego
Potencjał demograficzno-społeczny
Potencjał gospodarczy
Zasoby i jakość środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego
Stan układu komunikacji drogowej
Stan i funkcjonowanie infrastruktury oraz gospodarki komunalnej
Stan i funkcjonowanie infrastruktury społecznej
Warunki mieszkaniowe
Dostępność nieruchomości (gruntów) na cele rozwoju mieszkalnictwa i przedsiębiorczości
Stan zagospodarowania przestrzennego
Gospodarkę finansową miasta
Stosowane instrumenty zarządzania strategicznego i wykorzystanie środków pomocowych UE

Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju Miasta Łomża w kategoriach jego silnych i słabych stron przedstawiają się następująco:

Silne strony Miasta Łomża – czynniki stymulujące i wspierające jego dalszy rozwój społeczno-gospodarczy

Korzystne położenie Miasta na głównym szlaku transportowym o znaczeniu międzynarodowym oraz na szlaku turystycznym w kierunku Suwalszczyzny i Mazur.
Położenie miasta w obszarze „Zielonych Płuc Polski”. Bliskość cennych walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz terenów turystycznych - Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi, Narwiański Park Narodowy, Biebrzański Park Narodowy, historyczne forty w Piątnicy, Skansen Kurpiowski w Nowogrodzie, Puszcza Kurpiowska.
Posiadanie przez Miasto Łomża Certyfikatu „Gmina Fair Play” - Certyfikowana Lokalizacja Inwestycji, za zaangażowanie w tworzenie jak najlepszych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej oraz aktywność w przyciąganiu nowych inwestorów.
Stosowanie od wielu lat przez Władze Miasta Łomża instrumentów zarządzania strategicznego takich, jak: strategia rozwoju, wieloletnie plany inwestycyjne i finansowe, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, program rewitalizacji, strategia promocji gospodarczej, zintegrowany program gospodarki transportowej.
Miasto Łomża jest członkiem Stowarzyszenia Zdrowych Miast Polskich.
Miasto Łomża złożyło w 2004 roku 11 wniosków inwestycyjnych do dofinansowania w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ZPORR (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego), z tego uzyskało dofinansowanie na 6 projektów na łączną kwotę 19

mln zł. Ponadto w 2005 roku miasto złożyło 6 wniosków do ZPORR na łączną kwotę dofinansowania 34 mln zł oraz w ramach Programu Sąsiedztwa INTERREG IIIA Polska - Białoruś - Ukraina na kwotę dofinansowania 642 tys. zł jednak pomimo wysokiej oceny projektów przez panel ekspertów miasto nie uzyskało dofinansowania.

Funkcjonowanie w mieście przedsięwzięcia „Biznes bez barier - utworzenie transgranicznego punktu obsługi interesanta biznesowego”, na który pozyskano fundusze z Programu INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 - rozwój przedsiębiorczości

Sfera ekologiczna

Korzystna rzeźba terenu na zdecydowanej większości obszaru miasta dla różnych form zainwestowania miejskiego.

Korzystne warunki gruntowo-wodne dla realizacji różnych form zabudowy w przeważającej części miasta.

Stosunkowo duża zasobność wód wglębnych, a tym samym wystarczająca wydajność istniejących ujęć (szczególnie w Podgórzu) oraz łatwe ich zagospodarowanie do różnych celów, w tym gospodarczych.

Występowanie wód powierzchniowych płynących (Narew, Łomżyczka i Struga Lepacka) wraz z przyległymi do nich dolinami, które wpływają korzystnie na mikroklimat miasta oraz higienę atmosfery, jak również pozwalają na wykorzystanie ich do celów rekreacyjnych – szczególnie rzeki Narew, pod warunkiem dalszej poprawy stanu jej czystości - wymagana II klasa czystości dla urządzenia kąpielisk.

Sukcesywna rozbudowa i tworzenie systemu zieleni w mieście.

Brak uciążliwych dla środowiska przyrodniczego zakładów przemysłowych - relatywnie dobry jego stan.

Opracowanie i realizacja programu edukacji ekologicznej w łomżyńskich szkołach.

Realizacja programu utylizacji i unieszkodliwiania odpadów komunalnych.

Sfera dziedzictwa kulturowego

Wielowiekowa historia miasta (Łomża jest najstarszym miastem w województwie podlaskim - prawa miejskie otrzymała 15 czerwca 1418r.), zabytki architektury użytkowej i sakralnej. Duża liczba obiektów zabytkowych i kulturowych objętych ochroną konserwatorską, decydujących o wizerunku miasta.

Bogata kultura ludowa pñ. Mazowsza i Kurpiowszczyzny (baśnie i legendy związane z Łomżą).

Funkcja miasta jako ośrodka diecezjalnego z siedzibą diecezji, wyższego seminarium duchownego i lokalizacją zakonów.

Walory krajobrazowe miasta – usytuowanie nad rzeką Narew, (szerokie piękne widoki eksponowane z miejskiej skarpy na Piątnicę i dolinę rzeki oraz ze wsi położonych po prawej stronie brzegu na charakterystyczną wyrazistą panoramę miasta).

Historyczny układ przestrzenny miasta uznany za zabytek urbanistyki.

Sfera społeczna

Działające na terenie miasta organizacje pozarządowe.

Funkcjonowanie „Łomżyńskiej Karty Współpracy Miasta i Organizacji Pozarządowych”, określającej ramy i zasady tej współpracy.

Edukacja
Duże zaplecze intelektualne - pracownicy szkół szczególnie w zakresie nauk ekonomicznych, informatycznych i rolniczych.
Funkcjonowanie szkolnictwa wyższego w Łomży - Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości, Wyższe Seminarium Duchowne, Wyższa Szkoła Agrobiznesu, Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. B. Jańskiego, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie - punkt konsultacyjny, Politechnika Białostocka Wydział Mechaniczny Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny, Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych.
Funkcjonowanie szkół artystycznych na poziomie podstawowym (Państwowa Szkoła Muzyczna I Stopnia) i średnim (Państwowa Szkoła Muzyczna II Stopnia, Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych).
Dostatecznie rozwinięta sieć szkół ponadgimnazjalnych, różnorodność profili kształcenia - ten typ szkół pozwala na przyciągnięcie do miasta absolwentów gimnazjów spoza Łomży.
Dobrze przygotowana kadra pedagogiczna w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach średnich.
Sukcesywne prace remontowo-modernizacyjne w placówkach oświatowych.
Powstałe i funkcjonujące Centrum Kształcenia Ustawicznego stworzyło możliwość uzupełnienia wykształcenia zarówno na poziomie maturalnym (licea ogólnokształcące, technika), jak również zdobywania nowych kwalifikacji zawodowych w systemie szkół policealnych.
Monitoring w szkołach zwiększający bezpieczeństwo uczniów, nauczycieli i mienia.
Funkcjonowanie Ośrodka Doskonalenia i Doksztalcania Zawodowego prowadzącego kursy z zakresu teoretycznych przedmiotów zawodowych dla młodocianych z terenu całego województwa podlaskiego oraz przyległych terenów województw: mazowieckiego i warmińsko-mazurskiego.
Funkcjonowanie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej, obejmującej swoim zasięgiem województwa: podlaskie i warmińsko-mazurskie oraz Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.
Kierunki kształcenia o ponadlokalnym zasięgu, w tym m.in. technik weterynarz, drzewiarz.
Utworzenie ośrodków egzaminowania dla grupy zawodów - mechanik pojazdów samochodowych, elektryk, ślusarz.
Realizacja elektronicznego naboru uczniów do szkół ponadgimnazjalnych w Łomży.
Kultura i sztuka
Występowanie na terenie miasta placówek z zakresu kultury i sztuki o znaczeniu ponadregionalnym.
Liczne kontakty międzynarodowe Czarnego Teatru „SIVINA II”, Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, Teatru Lalki i Aktora oraz Łomżyńskiej Orkiestry Kameralnej.
Profesjonalne instytucje kultury funkcjonujące w strukturach miasta: Miejski Dom Kultury – Dom Środowisk Twórczych, Miejska Biblioteka Publiczna, Teatr Lalki i Aktora, Muzeum Północno-Mazowieckie, Łomżyńska Orkiestra Kameralna.
Kontakty międzynarodowe wynikające z organizacji od wielu lat imprez o zasięgu

ogólnopolskim i międzynarodowym – Międzynarodowy Festiwal Teatralny „WALIZKA”, Ogólnopolski Turniej Tańca Młodzieżowego „Wirująca Strefa”, impreza promocyjna „Gościniec Łomżyński” oraz wyjazdy artystyczne za granicę.

Aktywność stowarzyszeń społeczno-kulturalnych: Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej, Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów, Społecznego Stowarzyszenia Prasoznawczego „STOPKA”, Oddziału Stowarzyszenia „WSPÓLNOTA POLSKA”.

Aktywne środowiska twórcze: plastyków, muzyków, fotografików, literatów.

Wysoka aktywność i szeroki zakres działania instytucji kulturalnych, edukacja kulturalna młodzieży.

Organizacja Festiwalu Muzycznego Dni „Drozdowo-Łomża”.

Rewitalizacja Starego Miasta.

Pozyskanie i przekazanie sali widowiskowej na potrzeby Orkiestry Kameralnej.

Remont i adaptacja bazy lokalowej Muzeum Północno-Mazowieckiego.

Sport, rekreacja i turystyka

Walory krajobrazowo-rekreacyjne doliny rzeki Narew.

Przebieg przez miasto międzynarodowej trasy rowerowej EuroVelo R11.

Pełnowymiarowa, nowoczesna hala sportowo-widowiskowa im. Olimpijczyków Polskich przy Szkole Podstawowej Nr 9 i Gimnazjum Nr 8, umożliwiająca organizację zawodów na poziomie międzynarodowym.

Utrwalone w ogólnopolskim kalendarzu imprez sportowych turnieje minikoszykówki, piłki siatkowej dziewcząt oraz piłki ręcznej dziewcząt.

Wysoki poziom działalności uczniowskich klubów sportowych.

Funkcjonowanie profesjonalnie urządzonej terenów sportowo-rekreacyjnych w obrębie Spółdzielni Mieszkaniowej „Perspektywa”.

Udział drużyn: piłki siatkowej kobiet, tenisa stołowego i piłki nożnej w II lidze.

Modernizacja stadionu miejskiego - utworzenie nowoczesnej bazy sportowej dla drużyn piłki nożnej i prowadzenia zawodów lekkoatletycznych.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Bardzo dobre warunki w zakresie leczenia zamkniętego – nowoczesny szpital wojewódzki dobrze wyposażony w specjalistyczny sprzęt medyczny, wyspecjalizowana kadra medyczna.

Wyremontowany i zmodernizowany Oddział Zakaźny w Szpitalu Wojewódzkim.

Dobra baza dydaktyczna w zakresie szkolenia podyplomowego pielęgniarek.

„Dobra sytuacja” w zakresie otwartego leczenia specjalistycznego i stomatologicznego.

Wysoki poziom usług w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

Dobrze wyposażenie pogotowia ratunkowego w sprzęt specjalistyczny.

Wykwalifikowana kadra medyczna zatrudniona w placówkach opieki zdrowotnej.

Funkcjonowanie w mieście Klubu Seniora – centrum kulturalnego i integracyjnego dla ludzi „złotego wieku”.

Opracowanie przez MOPS diagnozy potrzeb w zakresie pomocy społecznej.

Aktywna działalność Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z zaburzeniami

psychicznymi – możliwość korzystania z terapii grupowej i indywidualnej oraz z terapii zajęciowej.
Funkcjonowanie Dziennego Domu Pomocy Społecznej (przy Domu Pomocy Społecznej) przeznaczonego dla dzieci od 10 roku życia; możliwość udziału w zajęciach rewalidacyjno - wychowawczych, zajęciach z logopedą, hydroterapii i rehabilitacji.
Funkcjonowanie, prowadzonej przez Caritas Diecezji Łomżyńskiej, noclegowni dla mężczyzn.
Funkcjonowanie przy MOPS Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla Sprawców Przemocy w Rodzinie.
Bezpłatne poradnictwo specjalistyczne (prawne, socjalne, psychologiczne) dla osób potrzebujących - w ramach struktur MOPS.
Utworzenie przy MOPS Ośrodka Interwencji Kryzysowej dla ofiar przemocy domowej z miejscami noclegowymi dla bezdomnych kobiet i hostelu dla ofiar przemocy.
Stworzenie programu pomocy socjalnej dla dzieci w szkołach.
Aktywna działalność Towarzystwa Przyjaciół Dzieci i PCK.
Funkcjonowanie w mieście Domu Pomocy Społecznej z doświadczoną kadram i dobrym wyposażeniem w sprzęt rehabilitacyjny.
Aktywna działalność Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień.
Funkcjonowanie Centrum Integracji Społecznej przy Polskim Komitecie Pomocy Społecznej - oddział Okręgowy w Łomży.
Dobrze rozwinięta współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób chorych i niepełnosprawnych .
Opracowanie logicznego systemu funkcjonowania pomocy społecznej w mieście w oparciu o partnerską współpracę z organizacjami pozarządowymi – integracja wszystkich jednostek funkcjonujących w sferze pomocy społecznej.
Opracowanie systemu oceny pracy jednostek pomocy społecznej z aktywnym udziałem osób korzystających (ankieta).
Priorytetowe traktowanie opieki nad dzieckiem osieroconym. Skuteczne zabezpieczenie dzieci ze środowiska patologicznego.
Propagowanie zastępczej opieki rodzinnej i przez 10 lat wypracowany system pracy z rodziną zastępczą przez Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy oparty na wnikliwej diagnozie kandydatów, umiejętnej kontroli i wzmacnianiu rodzin zastępczych.
Budowa Ośrodka Rehabilitacji dla Dzieci Niepełnosprawnych przez CARITAS Diecezji Łomżyńskiej.
Funkcjonowanie w Łomży Warsztatów Terapii Zajęciowej.
Liczne organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie miasta.
Posiadanie 15 autobusów przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych.
Sfera bezpieczeństwa publicznego
Stały wzrost wykrywalności przestępstw.
Sukcesywna rozbudowa systemu monitorowana miejsc zagrożonych na terenie miasta.
Wprowadzanie programów prewencyjnych zmierzających do ograniczenia przestępczości na terenie miasta.

Aktywne działania Straży Miejskiej na rzecz stałej poprawy porządku i bezpieczeństwa publicznego w mieście - sukcesywna i planowana kontrola miasta, na bieżąco wskazywanie nieprawidłowości do właściwych instytucji i osób fizycznych w celu ich niezwłocznego usunięcia, zdecydowane działania karno-administracyjne.
Dobra współpraca Straży Miejskiej z innymi instytucjami, w tym przede wszystkim z Policją w zakresie stałego nadzoru i poprawy porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie miasta.
Sfera mieszkalnictwa
Rozwój budownictwa mieszkaniowego (jednorodzinne), w tym satelickich osiedli mieszkaniowych na obrzeżach miasta.
Sukcesywne uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej o nowoczesne elementy małej architektury.
Poprawa warunków zamieszkiwania w komunalnych zasobach mieszkaniowych poprzez wyposażanie mieszkań w urządzenia techniczne.
Sfera rynku pracy
Duży potencjał osób niepełnosprawnych zainteresowanych podjęciem pracy.
Aktywna działalność Powiatowego Urzędu Pracy w Łomży w sferze aktywizacji rynku pracy, szkolenia bezrobotnych i pośrednictwa pracy. Pozyskiwanie funduszy celowych pozwalających na aktywizację zawodową osób bezrobotnych, w tym Funduszu Pracy i środków PFRON.
Systematyczny wzrost zaangażowania partnerów społecznych przy rozwiązywaniu problemów rynku pracy.
Rozwój profesjonalnych instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów rynku pracy, w tym agencji pośrednictwa pracy i stowarzyszeń.
Sfera gospodarcza i rolnictwa
Rozwój przedsiębiorczości indywidualnej zwłaszcza w zakresie usług nieprodukcyjnych i drobnej wytwórczości (powstanie licznych nowych podmiotów gospodarczych).
Szeroki zakres usług komunalnych świadczonych przez jednostki podległe miastu, lub których miasto jest właścicielem – wysoka dostępność usług (ceny zbliżone do średniej z miast o podobnej wielkości), - korzystny układ linii autobusowych, wodociągi i kanalizacja: dostateczny potencjał zasobów wodnych, pełne zaspokojenie potrzeb w zakresie zaopatrzenia w wodę, dość dobrze rozbudowana sieć kanalizacyjna, sprawna oczyszczalnia ścieków, zachowane standardy oczyszczania ścieków, ciepłownictwo: wystarczająca ilość ciepła zdalaczynnego dla miasta.
Bardzo dobrze rozwinięte tzw. otoczenie biznesu.
Lokalizacja na terenie miasta zmodernizowanego Urzędu Celnego.
Dobra jakość gleb, szczególnie w części zachodniej i wschodniej miasta.
Dobre wyposażenie gospodarstw rolnych w infrastrukturę techniczną.
Możliwość bezpośredniego zbytu produktów rolnych mieszkańcom miasta.
Funkcjonowanie Przedsiębiorstwa Przemysłu Spożywczego "PEPEES" jako centrum

przerobu ziemniaka i Browaru Łomża.
Pobliska lokalizacja Spółdzielni Mleczarskiej w Piątnicy (spełniającej normy Unii Europejskiej w zakresie przerobu mleka).
Dobrze rozwinięte przetwórstwo ziemniaków oraz częściowo mięsa.
Gospodarstwa rolne stanowiące dodatkowe źródło utrzymania ludności.
Wysoki udział terenów niezabudowanych w obrębie terenów osiedlowych wchodzących w skład indywidualnych gospodarstw rolnych.
Sfera infrastruktury technicznej
Nowoczesne ujęcia wody wraz z systemem monitoringu sieci wodociągowej. Ujęcia wody posiadające rezerwy wydajności.
Dobrze rozwinięty system zbiorowego zaopatrzenia w wodę (99% mieszkańców korzysta z tej sieci) i odprowadzania ścieków (95% mieszkańców korzysta z tej sieci).
Pełna dokumentacja projektowa na wykonanie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenach pozbawionych jeszcze dostępu do tych sieci.
Miejska oczyszczalnia spełnia dyrektywy Unii Europejskiej - wpływa to w znacznym stopniu na poprawę jakości wód rzeki Narwi.
Miasto posiada urządzone, zgodnie z obowiązującymi przepisami, składowisko odpadów zlokalizowane poza obszarem administracyjnym miasta (w miejscowości Czartoria, gmina Miastkowo).
Sukcesywne wdrażanie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych; opracowany program edukacji ekologicznej w szkołach.
Dogodne powiązania miasta z systemem transportu krajowego i międzynarodowego poprzez drogi nr 61, 63, 64, 677.
Prawidłowo wykształcony układ komunikacyjny miasta.
Doprowadzenie centralnego źródła ciepła jakim jest Ciepłownia Miejska do wysokiego poziomu technicznego poprzez wykonanie stosownych modernizacji skutkujących wzrostem sprawności pracujących kotłów energetycznych.
Rozbudowana infrastruktura w zakresie sieci ciepłowniczych zasilająca 80% budynków mieszkalnych.
Poprawa stanu technicznego sieci ciepłowniczych magistralnych, rozdzielczych i przyłączy z zastosowaniem nowych technologii, modernizacja węzłów cieplnych.
Sukcesywna realizacja programu ucieplnienia miasta.
Dostępność do sieci gazowej wysokiego ciśnienia.
Dobre warunki do rozwoju gazyfikacji (zmodernizowana stacja redukcyjna, istniejąca bezawaryjna sieć i opracowany program gazyfikacji).
Dostępność do krajowej sieci elektroenergetycznej wysokich napięć (3 czynne RPZ). Dobrze rozwinięta sieć elektroenergetyczna średnich napięć.
Dobrze rozwinięty system telekomunikacji przewodowej i bezprzewodowej (sieci komórkowe).
Sfera finansowa
Stały wzrost wpływów z tytułu podatków i opłat lokalnych do budżetu miasta.
Stały wzrost majątku spółek komunalnych (fundusz założycielski).

Wysoka wiarygodność finansowa budżetu miasta zabezpieczona zarówno majątkiem trwałym oraz dochodami własnymi.
Możliwość zaciągania długoterminowych kredytów inwestycyjnych i zabezpieczenia ich spłaty dochodami własnymi.
Możliwość partycypacji budżetu miasta w dochodach spółek prawa handlowego, których miasto jest właścicielem.
Możliwość obrotu posiadanymi udziałami w spółkach prawa handlowego w celu uzyskania dodatkowych dochodów miasta.

SŁABE STRONY MIASTA ŁOMŻA – CZYNNIKI OGRANICZAJĄCE I HAMUJĄCE JEGO DALSZY ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY

Brak dobrej współpracy z władzami województwa podlaskiego (samorządowymi i rządowymi).
Utrata przez Łomżę statusu miasta wojewódzkiego.
Sfera ekologiczna
Stosunkowo wysokiej klasy bonitacyjne gleby w południowo-wschodniej części miasta ograniczające przeznaczanie ich na cele pozarolnicze.
Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego i nadmierny hałas spowodowane tranzytowym ruchem samochodowym przez miasto – brak obwodnicy drogowej miasta.
Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego ze strony palenisk domowych w zabudowie jednorodzinnej.
Dolina rzeki Narwi, Łomżyczki i Lepackiej Strugi i inne obszary dolinowe o dużej aktywności ekologicznej wymagające bezwzględnej ochrony przed zmianą sposobu zagospodarowania.
Obniżona jakość wód rzeki Narwi (III klasa czystości z uwagi na stan sanitarny) ograniczająca możliwości rekreacyjnego jej użytkowania.
Mały udział terenów urządzonej zieleni miejskiej w ogólnej powierzchni miasta.
Sfera dziedzictwa kulturowego
Chaotyczne zagospodarowanie skarpy nadnarwiańskiej.
Pogarszający się stan techniczny obiektów zabytkowych.
Zniekształcone zagospodarowanie - zmiana funkcji i charakteru historycznych placów.
Urbanizacja terenów nadrzecznych degradująca walory krajobrazowe i przyrodnicze tego cennego przyrodniczo obszaru.
Słabo i mało atrakcyjnie zagospodarowanie wewnątrz śródmiejskich.
Sfera społeczna
Niewielkie uczestnictwo mieszkańców w działalności organizacji pozarządowych.
Słaby przepływ informacji pomiędzy organizacjami pozarządowymi zajmującymi się szeroko rozumianą pomocą społeczną.
Demografia
Tendencja spadkowa przyrostu naturalnego ludności miasta.
Zarysowujące się tendencje „starzenia” się populacji ludności miasta.
Migracja zarobkowa młodych wykształconych ludzi z Łomży.
Edukacja
Niekorzystna sytuacja w zakresie zaspokojenia potrzeb lokalowych w szkolnictwie

ponadpodstawowym.
Brak samodzielnych obiektów szkół gimnazjalnych.
Wzrost kosztów kształcenia w przeliczeniu na jednego ucznia w szkołach podstawowych i w gimnazjach - przyczyną jest zmniejszająca się liczba uczniów w tych placówkach na skutek malejącego przyrostu naturalnego.
Brak boisk sportowych z prawdziwego zdarzenia oraz pełnowymiarowych sal sportowych w łomżyńskich szkołach.
Zbyt mała w stosunku do potrzeb liczba miejsc w bursach szkolnych.
Brak akademików dla studentów szkół wyższych.
Kultura i sztuka
Brak podstawowych placówek kultury, szczególnie na terenach osiedli mieszkaniowych.
Brak nowoczesnego kina oraz centrum kultury i rozrywki.
Brak amfiteatru umożliwiającego organizację dużych imprez plenerowych.
Niedostosowanie hali sportowej do organizacji imprez kulturalnych.
Sport i rekreacja
Emigracja najzdolniejszej młodzieży sportowej i kadry trenerskiej do większych ośrodków (akademickich) i renomowanych klubów sportowych.
Niewykorzystanie atutu położenia miasta nad rzeką Narew.
Brak infrastruktury turystycznej wzdłuż rzeki Narwi.
Słaba baza rekreacyjno-sportowa (ogólnodostępna) - brak ogólnodostępnych boisk sportowych, pełnowymiarowej krytej pływalni, ścieżek rekreacyjnych i rowerowych, ciągów pieszych.
Brak silnych podmiotów gospodarczych mogących wspierać sport wyczynowy.
Zaprzestanie działalności Łomżyńskiego Towarzystwa Wioślarskiego a wraz z nim upadek wioślarstwa i kajakarstwa w mieście.
Zbyt mała atrakcyjność rodzimej oferty produktu turystycznego.
Całkowity brak schronisk młodzieżowych, pól namiotowych i campingów, niedostateczna baza hotelowa.
Brak boisk-płaców gier i zabaw oraz miejsc rekreacji osiedlowych dla dzieci i młodzieży
Ochrona zdrowia i opieka społeczna
Zadłużenie publicznych placówek ochrony zdrowia.
Brak łóżek dla potrzeb opieki paliatywnej (opieki długookresowej). Zbyt mała liczba miejsc hospicyjnych.
Utrudniony dostęp do bezpłatnych usług specjalistycznych w placówkach opieki zdrowotnej. Trudność w dotarciu do lekarzy specjalistów.
Ubożenie społeczeństwa, duża liczba osób korzystająca z pomocy socjalnej.
Brak środków finansowych na zadania mające na celu ekonomiczne usamodzielnienie się osób opuszczających Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych.
Brak reintegracji zawodowej i społecznej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
Zbyt mała osada etatowa pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.
Brak środków na realizację zadań fakultatywnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.
Brak grup wsparcia dla ofiar przemocy.
Długi okres oczekiwania na umieszczenie w Domu Pomocy Społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych.
Brak rodzinnych domów dziecka.
Niski standard noclegowni dla mężczyzn.
Zbyt mała obsada etatowa Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego w stosunku do nałożonych

obowiązków.
Brak środków finansowych na zadania mające na celu ekonomiczne usamodzielnienie osób opuszczających Dom Dziecka.
Brak opieki nad samotną matką.
Brak mieszkań chronionych dla usamodzielniających się wychowanków domu dziecka.
Zbyt mała liczba świetlic środowiskowych dla dzieci z rodzin patologicznych.
Występowanie na terenie miasta licznych barier architektonicznych.
Brak bazy danych dotyczących osób niepełnosprawnych oraz brak przepływu informacji.
Niski poziom wykształcenia wśród osób niepełnosprawnych, co dodatkowo zmniejsza szanse na uzyskanie pracy.
Brak bazy lokalowej (lokali socjalnych) dla osób z orzeczoną przez sąd eksmisją i lokali tymczasowych dla osób bezdomnych.
Brak mieszkań dla uchodźców ze statusem i pobytem tolerowanym przebywających na terenie miasta.
Sfera bezpieczeństwa publicznego
Brak poczucia bezpieczeństwa - za mało policji na ulicach, brak dzielnicowych. Zagrożenie ze strony młodzieży nadużywających alkoholu, zwłaszcza w parkach, skwerach, przystankach autobusowych. brak ingerencji policji w przypadku dewastowania przystanków i autobusów. Ludzie boją się wychodzić na ulice.
Nasilanie się zjawisk patologii społecznych. Duża liczba rodzin niewydolnych wychowawczo, rosnąca przestępczość wśród nieletnich.
Niewystarczająca liczba etatów policyjnych.
Wyeksploatowany sprzęt transportowy, przestarzały sprzęt informatyczny, łączności i biurowy pozostający w dyspozycji KMP.
Brak funduszy umożliwiających policjantom dodatkowe wynagrodzenie za pracę w służbie patrolowej w godzinach pozasłużbowych.
Zły stan techniczny budynków KMP. Brak funduszy na bieżące remonty i modernizacje.
Brak ośrodków kuratorskich dla małoletnich oraz policyjnej izby dziecka.
Brak dostatecznych funduszy na programy prewencyjne.
Brak izby wytrzeźwień.
Brak profesjonalnej firmy zajmującej się odłowem i przetrzymywaniem bezpańskich psów.
Zły stan techniczny istniejącego schroniska dla zwierząt oraz nadmierne jego zagęszczenie.
Sfera mieszkalnictwa
Stagnacja budownictwa jednorodzinnego ze względu na szybko rosnące ceny gruntów.
Wzrost cen mieszkań na rynku pierwotnym i wtórnym.
Komunalne zasoby mieszkaniowe charakteryzują się niskim wyposażeniem technicznym przez co zalicza się je do substandardowych - zły stan techniczny starych komunalnych zasobów mieszkaniowych.
Brak około 1000 lokali komunalnych (socjalnych) na zabezpieczenie potrzeb mieszkańców.
Zaległości remontowe doprowadzające do coraz większego niszczenia zasobów mieszkaniowych – brak wieloletniego programu budowy nowych i modernizacji istniejących zasobów komunalnych.
Nieuregulowany stan prawny nieruchomości prywatnych, będących w zarządzie MPGKiM - Zakład Budżetowy.
Wyczerpywanie się terenów dla realizacji budownictwa mieszkaniowego zaopatrzonego w infrastrukturę techniczną.
Sfera rynku pracy
Relatywnie wysoki poziom bezrobocia, które charakteryzuje się: dużym udziałem młodzieży

i kobiet, wysokim udziałem bezrobotnych w starszych grupach wiekowych, relatywnie niskim poziomem wykształcenia, wysokim udziałem bezrobocia długotrwałego.
Wyjazdy do pracy mieszkańców Łomży do krajów członkowskich Unii Europejskiej.
Niski stopień wykorzystania nowych form zatrudnienia, w tym telepracy.
Sfera gospodarcza i rolnictwa
Brak strefy ekonomicznej i parku technologicznego na terenie miasta.
Słaba kondycja ekonomiczna większości podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie miasta.
Niedostateczna liczba przedsiębiorstw o stabilnej sytuacji ekonomicznej i „dużych pracodawców”. Upadłość dużych zakładów pracy - „Bawełna”, Zakład Mebli, Terrazyt.
Mało chłonny lokalny rynek zbytu na towary i usługi.
Brak miejscowych grup kapitałowych zdolnych do podejmowania znaczących zadań inwestycyjnych i wytwórczych wspólnie z gminą.
Znikomy napływ kapitału zagranicznego.
Brak aktywnej promocji gospodarczej miasta w kraju i zagranicą, czyli tworzenia pozytywnego wizerunku Łomży jako miasta przedsiębiorczego, otwartego i przyjaznego dla inwestorów.
Nieuregulowany stan prawny nieruchomości prywatnych przeznaczonych pod inwestycje produkcyjne, usługowe i mieszkaniowe. Skomplikowane i długotrwałe procedury.
Brak aktualnych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla potencjalnych terenów przewidzianych pod zabudowę.
Ograniczenia w rozbudowie gospodarstw rolnych wynikające z małych działek oraz funkcjonowania gospodarstw w sąsiedztwie zabudowy jednorodzinnej.
Wysoki udział użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych w wieku poprodukcyjnym.
Niski stopień aspiracji rozwojowych wyrażany przez użytkowników gospodarstw rolnych.
Duży udział małych gospodarstw rolnych i niska towarowość produkcji.
Sfera infrastruktury technicznej
Podział obszaru miasta drogami krajowymi nr 61, 63 i 677 o bardzo dużym natężeniu ruchu samochodowego, konsekwencją którego jest duża emisja spalin i hałasu obniżająca znacznie warunki życia mieszkańców miasta.
Transport materiałów niebezpiecznych głównymi ulicami miasta, co powoduje wzrost zagrożenia życia i zdrowia mieszkańców miasta.
Zła jakość nawierzchni dróg. Brak środków finansowych na budowę nowych dróg.
Niewystarczająca liczba miejsc postojowych na parkingach w centrum miasta i w osiedlach mieszkaniowych.
Wzrastający ruch tranzytowy przez najstarszą część miasta powodujący obniżenie jakości życia mieszkańców. Brak obwodnicy miasta wraz z przeprawą mostową w ciągu drogi krajowej, wymuszający przebieg ruchu tranzytowego poza jego centrum.
Brak połączenia kolejowego (osobowego) z resztą kraju.
Niedostateczne powiązanie miasta komunikacją autobusową z resztą kraju.
Niewystarczająco rozbudowana sieć gazowa rozdzielcza w obrębie miasta
Brak ciągłości w dostawie energii elektrycznej (przerwy) i częste spadki napięcia oraz stare stacje transformatorowe.
Wzrost cen produkcji wody przez MPWiK Sp. z o.o. spowodowany spadkiem jej zużycia, a co za tym idzie również wzrost kosztów oczyszczania ścieków. Mniejszy własny potencjał inwestycyjny spółki spowodowany spadkiem sprzedaży usług i wzrostem kosztów.
Nieuregulowany stan prawny nieruchomości prywatnych przeznaczonych pod budowę sieci wodno-kanalizacyjnych.

Sfera finansowa

Wyczerpywanie się wzrostu dochodów własnych w granicach określonych ustawą.

Ograniczone możliwości pozyskania dochodów z majątku miasta.

Brak wpływów z dywidend spółek komunalnych.

Biorąc powyższe wyniki analizy uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych Miasta Łomża, jego władze swą działalność będą koncentrować na dwóch rodzajach postępowania, a mianowicie:

- **zorientowanego na świat zewnętrzny** (otoczenie Miasta), poszukując w nim szans (sposobności) i unikając zagrożeń rozwojowych. Innymi słowy chodzi tu z jednej strony o maksymalne wykorzystywanie pojawiających się szans rozwojowych, z drugiej zaś - minimalizowanie negatywnych oddziaływań (zagrożeń) - jest to swoista "ochrona" przed niesprzyjającym otoczeniem.
- **zorientowanego na zasoby wewnętrzne**, czyli zasoby własne Miasta (społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne, przestrzenne, ekologiczne, finansowe i kadrowe), które z jednej strony wpływają na jakość życia obecnych mieszkańców i funkcjonowania zlokalizowanych już przedsiębiorców, z drugiej zaś strony determinują poziom jego atrakcyjności lokalizacyjnej dla potencjalnych mieszkańców i podmiotów gospodarczych w przyszłości. Chodzi tu o dalsze umacnianie silnych stron oraz o eliminowanie słabych stron Miasta Łomża.

CZĘŚĆ II

STRATEGICZNE PROBLEMY DALSZEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA

1. PROBLEMY WYMAGAJĄCE ROZWIĄZANIA

Podstawą do formułowania strategicznych problemów rozwojowych Łomży są wyniki przeprowadzonej analizy uwarunkowań, a zwłaszcza identyfikacja zagrożeń rozwojowych, tkwiących w jego otoczeniu oraz słabych stron. Wychodząc od definicji problemu, jako „zadania danego do rozwiązania (wykonania)” wskazano na te, które powodują obecnie lub powodować będą w przyszłości powstawanie barier rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta, a w konsekwencji rzutować będą na warunki życia mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Są to określone uciążliwości, których usunięcie lub, co najmniej złagodzenie ich negatywnych skutków wymaga podjęcia określonych działań naprawczych (w wielu przypadkach długookresowych).

Główne problemy dalszego rozwoju Miasta Łomża były rozpatrywane w pięciu kategoriach strategicznych, a mianowicie:

- powiązań transportowych Miasta z otoczeniem (drogi kołowe, zbiorowa komunikacja publiczna),
- atrakcyjności Miasta dla dalszego rozwoju budownictwa mieszkaniowego, istniejących firm i lokalizowania się nowych inwestorów,
- ilości oraz jakości funkcjonowania usług społecznych (edukacja, ochrona zdrowia i pomoc społeczna, kultura i sztuka, sport, rekreacja, turystyka, bezpieczeństwo publiczne),
- sprawności oraz niezawodności funkcjonowania obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej, w tym służących ochronie środowiska przyrodniczego,
- zachowania cennych walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego.

Efektom takiego podejścia było zdefiniowanie głównych problemów rozwojowych, których rozwiązanie lub złagodzenie ich niepożądanych skutków społecznych, gospodarczych i ekologicznych przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz wzrostu konkurencyjności i rangi Miasta Łomża w otoczeniu. Ich enumerację prezentuje poniższe zestawienie.

Katalog głównych problemów rozwojowych Miasta Łomża – problemy wymagające rozwiązania

Aktywna promocja Miasta w kraju i za granicą - tworzenie wizerunku Łomży jako miasta przedsiębiorczego, otwartego i przyjaznego dla inwestorów, nowych mieszkańców i turystów.
Polepszenie współpracy z samorządem województwa.
Stworzenie polityki informacyjnej - upowszechnienie wiedzy o uwarunkowaniach, problemach i kierunkach rozwoju Miasta wśród jego mieszkańców.
Sfera ekologiczna
Rozwój terenów zieleni miejskiej.
Zmniejszenie zanieczyszczeń (wysypiska) i powietrza (szczególnie przez piece centralnego ogrzewania w domach jednorodzinnych).
Sfera dziedzictwa kulturowego
Kompleksowa rewitalizacja istniejącej zabytkowej substancji materialnej, w szczególności w centrum miasta.
Sfera społeczna
Wsparcie przez miasto rozwoju szkół wyższych, w tym zwłaszcza Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości.
Podjęcie wspólnych z Państwową Wyższą Szkołą Informatyki i Przedsiębiorczości i innymi instytucjami działań na rzecz uruchomienia w Łomży wiodącego ośrodka badawczego w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego.
Podnoszenie jakości kształcenia szkolnego i pozaszkolnego oraz poprawa materialnych warunków nauczania.
Budowa nowych szkolnych obiektów sportowych.
Zwiększenie standardu bazy materialnej instytucji kultury oraz jej modernizacja i rozbudowa stosowna do potrzeb. Budowa centrum kulturalnego w Łomży.
Rozwój nowoczesnej bazy sportowej.
Kompleksowe zagospodarowanie terenów nad brzegami rzeki Narwi dla celów rekreacyjno-turystycznych.
Poprawa profilaktyki zdrowotnej.
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz integracja społeczna osób i grup zmarginalizowanych.
Sfera bezpieczeństwa publicznego
Poprawa bezpieczeństwa publicznego mieszkańców.
Dalsza poprawa warunków bytowych i sanitarnych zwierząt przebywających w schronisku.
Sfera mieszkalnictwa
Rozwój budownictwa mieszkaniowego, w tym komunalnego oraz modernizacja istniejących zasobów komunalnych.
Sukcesywne przygotowania planistyczne i uzbrajanie terenów pod budownictwo

mieszkańców.

Uregulowanie stanów prawnych nieruchomości będących w zarządzie Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej.

Sfera gospodarcza i rynku pracy

Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców i tworzenie warunków dla podejmowania przez nich działalności gospodarczej. Tworzenie jak najlepszych warunków dla lokalizacji na terenie miasta nowych inwestycji krajowych i zagranicznych.

Utworzenie Parku i Inkubatora Technologicznego w powiązaniu z wyższymi uczelniami.

Sukcesywne opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i uzbrajanie terenów infrastrukturą techniczną przeznaczonych pod rozwój produkcji, usług komercyjnych i budownictwa mieszkaniowego.

Opracowanie „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Łomża” uwzględniającego wymagania nowej Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (m.in. rozmieszczenie obiektów handlowych wielkopowierzchniowych).

Sfera infrastruktury technicznej

Poprawa powiązań komunikacyjnych miasta z otoczeniem.

Budowa obwodnicy miasta i wyprowadzenia ruchu ciężarowego poza jego granice.

Modernizacja i rozbudowa miejskiego układu drogowo-ulicznego.

Budowa nowoczesnego zakładu utylizacji i składowania odpadów stałych.

Zdefiniowane główne problemy rozwojowe Miasta Łomża stanowią podstawę do formułowania celów rozwoju (strategicznych i operacyjnych), a także określenia strategicznych obszarów działań realizacyjnych.

2. REALIZACJA ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Istotą zrównoważonego rozwoju jest zapewnienie trwałej poprawy środowiska życia współczesnych i przyszłych pokoleń poprzez kształtowanie właściwych proporcji między kapitałem gospodarczym, społecznym i ekologicznym. Przyjmuje ona za swoją podstawę założenie, że poprawa, a co najmniej nie pogarszanie stanu środowiska przyrodniczego, winny być jednym z podstawowych czynników warunkujących rozwój gospodarczy i społeczny. Dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju konieczne jest, aby ochrona środowiska przyrodniczego stanowiła nieodłączną część procesów rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego i nie była rozpatrywana w oderwaniu od nich. Innymi słowy, zrównoważony rozwój to nadanie postępowi cywilizacyjnemu kierunku zachowującego w sposób trwały zasoby i walory środowiska przyrodniczego oraz czynna jego ochrona. Na zrównoważony rozwój składają się cztery podstawowe elementy:

- planowanie dla przyszłości, czyli rozwiązując dzisiejsze problemy nie zapominajmy o przyszłych pokoleniach i jego potrzebach,
- planowanie dla środowiska życia człowieka, obejmującego zarówno elementy przyrodnicze, jak i antropogeniczne (wytworzone przez człowieka),
- zapewnienie sprawiedliwego dostępu do zasobów przyrodniczych obecnych i przyszłych pokoleń,
- szeroki udział różnych grup społecznych w podejmowaniu decyzji dotyczących kierunków i tempa procesów rozwojowych.

Praktyczna realizacja zrównoważonego rozwoju jest możliwa tylko poprzez ekonomiczne działanie opierające się na trzech zasadach:

1. Zasada równowagi, a ściślej mówiąc zasada ładu gospodarczego (ekonomicznego). W kontekście zrównoważonego rozwoju całościowe i interdyscyplinarne podejście do ładu gospodarczego oznacza dostosowanie zasobochłonności procesów gospodarowania do dostępności wszystkich zasobów, jakimi społeczność na danym terenie dysponuje, tj. zasobów przyrodniczych, zasobów pracy i zasobów kapitału.

2. Zasada efektywności (racjonalnego gospodarowania), która ma dwa warianty:

- wydajności, nakazującej przy dopuszczalnym poziomie zużycia zasobów przyrodniczych maksymalizowanie efektów,
- oszczędności, nakazującej przy zadanym poziomie efektu minimalizowanie nakładów, co jest równoznaczne maksymalizacji zaoszczędzonych zasobów przyrodniczych.

3. Zasada zapewnienia wzajemnych korzyści współdziałającym ze sobą podmiotom gospodarującym, którymi są: przedsiębiorstwa, społeczność lokalna, gmina. Wyraża się ona przede wszystkim poprzez partycypację społeczeństwa we wszystkich przedsięwzięciach związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym - zarówno w sferze jego planowania i realizacji ustaleń planistycznych, jak i monitorowania oraz kontroli przebiegu realizacji.

Wprowadzane od kilku lat w Polsce przepisy prawa tworzą warunki dla urzeczywistnienia zasady **zrównoważonego rozwoju**, co znalazło swój wyraz w zapisach Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.⁵, jak też w ustawach: prawo ochrony środowiska⁶ oraz o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁷. Wprowadzanie w życie tej zasady wynika także z zobowiązań międzynarodowych. Polska podpisała w 1992 r. *Deklarację z Rio de Janeiro* oraz *Agendę 21* określające prawa i obowiązki państw w procesie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju oraz zestaw zaleceń

⁵ Art. 5. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju; Art. 74 ust. 1. Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom; Art. 74 ust. 2. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych; Art. 86. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

⁶ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001r. Nr 62 poz. 627 z póź. zm).

⁷ Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003r. Nr 80 poz. 717).

dla działań na rzecz jej urzeczywistnienia. Także podpisany przez Polskę w 1991 r. *Układ Stowarzyszeniowy z WE* zawiera zapis, że „polityka realizacji rozwoju społeczno-gospodarczego Polski powinna kierować się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Należy podkreślić, że we wspólnej polityce ochrony środowiska Wspólnoty Europejskiej największy nacisk kładzie się obecnie na zrównoważony rozwój uwzględniający potrzeby obecnego i przyszłych pokoleń. Zakłada ona osiągnięcie następujących celów:

- zachowanie i wzrost jakości życia,
- racjonalizacja zakresu i charakteru produkcji oraz konsumpcji energii,
- zachowanie, ochronę i poprawę środowiska naturalnego (ochrona dziedzictwa przyrodniczego, unikanie wyrządzania trwałych szkód w środowisku, zapobieganie zanieczyszczeniom i szkodom oraz ich ograniczanie),
- zmiana nawyków konsumpcyjnych obywateli w kierunku proekologicznej konsumpcji,
- zapewnienie ciągłego dostępu do surowców naturalnych, rozważne i racjonalne ich wykorzystanie oraz optymalne gospodarowanie i właściwe zagospodarowanie odpadów (recykling),
- edukacja ekologiczna obywateli, skutkująca wzrostem ich świadomości ekologicznej.

Cele te są zaadresowane do wszystkich podmiotów, tj. władz publicznych wszystkich szczebli, wszystkich podmiotów gospodarczych (publicznych i prywatnych), organizacji społecznych i ogółu obywateli. Ich realizacja powinna odbywać się drogą uzyskania wysokiego poziomu ochrony środowiska z zastosowaniem działań zapobiegawczych, pilnego naprawiania szkód u źródeł ich powstawania oraz ponoszenia kosztów zanieczyszczeń przez sprawcę (zasada „zanieczyszczający płaci”).

Prawo Wspólnoty Europejskiej uznało zasadę „zrównoważonego rozwoju” jako podstawową zasadę warunkującą rozwój gospodarczy i społeczny oraz zagospodarowanie przestrzenne. Oparta na niej ochrona środowiska musi być uwzględniana we wszystkich sferach aktywności wspólnotowej i na wszystkich etapach działań na rzecz rozwoju, tj. planowania i realizacji oraz monitorowania i kontroli.

CZĘŚĆ III

CELE ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA

1. ZASADY FORMUŁOWANIA CELÓW ROZWOJU

CELOWOŚĆ, REALNOŚĆ, SYSTEMATYCZNOŚĆ I OTWARTOŚĆ NA SPOŁECZNOŚĆ LOKALNĄ działań Władz Miasta Łomża na rzecz tworzenia jak najlepszego środowiska życia dla mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych składają się łącznie na wspólną cechę planowości podejmowanych działań. Dotyczy to zarówno działań o charakterze krótkookresowym (rocznym), średniookresowym (kadencyjnym), jak i długookresowym (perspektywicznym, obejmującym kilka następnych kadencji władz samorządowych). Z kolei, głównym warunkiem urzeczywistnienia sformułowanych celów rozwoju Miasta Łomża jest zabezpieczenie odpowiednich środków organizacyjnych, kadrowych, technicznych i finansowych. Takie postępowanie jest zgodne z zasadą racjonalnego gospodarowania, a także jest podstawą do wdrażania w życie zasady zrównoważonego rozwoju i zasady partycypacji społecznej.

Formułowanie celów rozwoju Miasta Łomża podporządkowano następującym generalnym przesłankom:

1. Cele wskazują strategiczne (główne) kierunki rozwoju Miasta,
2. Cele wyznaczają zakres (ramy) strategicznych programów i projektów (zadań) realizacyjnych,
3. Cele wpływają na koncentrację zasobów (przede wszystkim finansowych) na realizację określonego zbioru programów i projektów (zadań) realizacyjnych,
4. Cele pomagają w monitorowaniu i kontroli realizacji zaplanowanych przedsięwzięć oraz ocenie osiągniętych efektów realizacyjnych.

Biorąc powyższe pod uwagę, sformułowano katalog celów rozwoju Łomży, który składa się z:

Generalnego celu kierunkowego (misji rozwoju), wyrażającego syntetyczną deklarację intencji Władz Miasta Łomża, jaka stała u podstaw formułowania STRATEGII. Określa on zasadnicze kierunki jego dalszego rozwoju, czyli wskazuje „DO CZEGO BĘDZIEMY ZMIERZAĆ W PRZYSZŁOŚCI” LUB „CO BĘDZIE PODSTAWĄ NASZEGO DŁUGOOKRESOWEGO DZIAŁANIA”. Umożliwia on skoncentrowanie wysiłków planistycznych i realizacyjnych na określonej wiązce celów i przedsięwzięć (zadań) realizacyjnych. Tak więc, generalny cel kierunkowy to zestaw względnie trwałych dążeń Władz Miasta Łomża, na które powinny być przede wszystkim zorientowane działania realizacyjne.

Celów strategicznych, będących konkretyzacją generalnego celu kierunkowego (misji rozwoju). Wskazują one priorytetowe obszary (dziedziny) zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców i podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Miasta Łomża.

2. PRZESŁANKI FORMUŁOWANIA CELÓW ROZWOJU

Ogólnie rzecz biorąc, cele rozwoju Miasta Łomża, sformułowane poniżej, wynikają z następujących podstawowych merytorycznych przesłanek:

po pierwsze - wykorzystania szans rozwojowych, wynikających z faktu bardzo korzystnego położenia Miasta, w sąsiedztwie cennych ekologicznie terenów i w europejskim korytarzu transportowym Zachód-Wschód,

po drugie - wzmacniania oraz pełnego wykorzystania dla dalszego rozwoju Miasta obecnie występujących pozytywnych zjawisk, tendencji i procesów społeczno-gospodarczych, czyli jego silnych stron,

po trzecie - konieczności eliminowania słabych stron Miasta, lub chociaż łagodzenia ich negatywnych skutków dla mieszkańców, gospodarki lokalnej i środowiska przyrodniczego w postaci zapóźnień, barier i ograniczeń rozwojowych, czyli likwidacji, bądź ograniczenia negatywnych skutków jego słabych stron,

po czwarte - konieczności tworzenia warunków (podstaw) dla zaspokajania różnorodnych potrzeb społecznych i gospodarczych w przyszłości, czyli tworzenia nowych impulsów (możliwości) rozwojowych Miasta - dalszy wzrost jego atrakcyjności lokalizacyjnej dla rozwoju funkcji: osadniczej, gospodarczej oraz turystycznej,

po piąte - konieczności systematycznej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju Miasta oraz zasady partycypacji społecznej,

po szóste - możliwości pozyskiwania środków pomocowych Unii Europejskiej z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności na współfinansowanie realizacji zadań inwestycyjnych Miasta, zwłaszcza w sferze infrastruktury technicznej.

Przy formułowaniu celów rozwoju uwzględniono także ustalenia zawarte w dokumentach strategicznych opracowanych na szczeblu krajowym i województwa podlaskiego (wymieniono je szczegółowo we Wprowadzeniu) oraz własnych dokumentach strategicznych takich, jak:

- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Łomża do 2015 roku,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Łomży,
- Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2007 - 2013,
- Zintegrowany Program Gospodarki Transportowej Miasta Łomża,
- Program Ochrony Środowiska dla Miasta Łomża na lata 2004-2015,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Łomża na lata 2004-2015,
- Strategia promocji gospodarczej Łomży na lata 2005-2010,
- Uproszczony program rewitalizacji Miasta Łomża.

Formułując cele rozwoju nie poszukiwano nowej roli Miasta Łomża w otoczeniu, czy też funkcji dominującej, lecz podtrzymano zapisy z poprzedniej STRATEGII o konieczności **PODTRZYMYWANIA ORAZ UMACNIANIA JEGO RÓŻNORODNOŚCI I WIELOFUNKCYJNOŚCI ORAZ RANGI W OTOCZENIU**. Działania w tym zakresie winny zmierzać do:

- tworzenia jak najlepszych warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego Miasta i wzrostu przedsiębiorczości jego mieszkańców,

- jakościowych zmian w poziomie życia mieszkańców (mieszkalnictwo, usługi społeczne, bezpieczeństwo publiczne),
- wzrostu rangi Miasta w otoczeniu jako ośrodka edukacji, ochrony zdrowia, kultury i sztuki oraz turystyki.

Stąd też, u podstaw formułowania celów rozwoju Miasta Łomża leży przekonanie jego Władz, że ma ono potencjalne szanse stania się:

- MIASTEM harmonijnie łączącym wymogi ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego z rozwojem społeczno-gospodarczym - realizacja zasady zrównoważonego rozwoju,
- MIASTEM umacniającym poczucie więzi społecznych i tożsamości lokalnej oraz „lokalny patriotyzm”,
- MIASTEM atrakcyjnym do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej, a także spędzania czasu wolnego (sport, rekreacja, turystyka),
- MIASTEM zapewniającym jak najlepszą jakość świadczonych usług społecznych - edukacja, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, kultura i sztuka, sport i rekreacja, a także troszczącym się o jak najlepszy stan bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- MIASTEM posiadającym zrewitalizowane obszary miejskie (zabytkowe, mieszkaniowe i przemysłowe),
- MIASTEM posiadającym sprawne powiązania komunikacją drogową i publiczną z otoczeniem, a także zmodernizowany wewnętrzny układ drogowy wraz z urządzeniami zapewniającymi maksymalne bezpieczeństwo pieszych, rowerzystów i kierowców,
- MIASTEM troszczącym się o jak najlepszy stan finansów lokalnych (budżet miasta) i proinwestycyjną politykę finansową - realizacja zasady racjonalnego gospodarowania,
- MIASTEM rozwijającym partnerską współpracę z zagranicznymi jednostkami samorządami terytorialnego, a także aktywnie współpracującym z władzami powiatu łomżyńskiego i poszczególnych gmin wchodzących w jego skład oraz władzami samorządowymi województwa podlaskiego przy rozwiązywaniu wspólnych problemów dla dobra i pomyślności jego mieszkańców,
- MIASTEM współpracującym z organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami funkcjonującymi na jego terenie przy rozwiązywaniu wspólnych problemów dla dobra i pomyślności mieszkańców - realizacja zasady partycypacji społecznej,
- MIASTEM prowadzącym aktywną promocję swych walorów i zasobów oraz aktywnie kreującym w otoczeniu pozytywny jego wizerunek, jako miasta nowoczesnego, przyjaznego i bezpiecznego do zamieszkania, inwestowania i spędzania czasu wolnego.

3. GENERALNY CEL KIERUNKOWY I CELE STRATEGICZNE

Generalny cel kierunkowy (misja rozwoju) Miasta Łomża:

ŁOMŻA - MIASTEM NOWOCZESNYM, BEZPIECZNYM I PRZYJAZNYM DO ZAMIESZKANIA ORAZ PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPRAWNIE REALIZUJĄCYM ZBIOROWE POTRZEBY MIESZKAŃCÓW PRZY RESPEKTOWANIU ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU, RACJONALNEGO GOSPODAROWANIA I PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ.

ŁOMŻA - MIASTEM O UZNANEJ RANDZE W OTOCZENIU (REGIONALNE CENTRUM EDUKACJI, OCHRONY ZDROWIA, KULTURY, WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ), W PEŁNI WYKORZYSTUJĄCYM WALORY SWEGO POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO, DBAJĄCYM O TRADYJCJĘ HISTORYCZNĄ I INTEGRACJĘ MIESZKAŃCÓW.

Strategiczne cele rozwoju Miasta Łomża (są one względem siebie równorzędne):

Cel 1 - Sfera społeczna

STAŁA POPRAWA ŚRODOWISKA ŻYCIA MIESZKAŃCÓW ORAZ ORGANIZOWANIE I WSPIERANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ INTEGRACJI ŁOMŻYŃSKIEJ SPOŁECZNOŚCI ORAZ KREOWANIA TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ

Cel 2 - sfera gospodarcza

Tworzenie jak najlepszych warunków dla trwałego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego miasta

Cel 3 - sfera ekologiczno-przestrzenna i transportowa

Osiągnięcie europejskich standardów stanu środowiska przyrodniczego oraz racjonalne zagospodarowanie przestrzeni i usprawnienie systemu transportowego miasta

Należy podkreślić, że powyższe cele należy traktować w kategoriach celów - procesów rozwojowych, służących coraz lepszemu zaspokajaniu różnorodnych potrzeb mieszkańców i gospodarki oraz przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności i rangi Miasta w otoczeniu. Odpowiadają one na pytanie: JAK MA FUNKCJONOWAĆ I ROZWIJAĆ SIĘ MIASTO W ZAŁOŻONYM HORYZONCIE CZASU? Obrazowo rzecz

ujmując, zapisy generalnego celu kierunkowego (misji rozwoju) i celów strategicznych są "filmem", pokazującym drogę rozwojową Łomży w perspektywie 2020 roku.

Sformułowane powyżej strategiczne cele rozwoju Miasta Łomża wyznaczają główne kierunki jego dalszego rozwoju. Dotyczą one trzech strategicznych sfer funkcjonowania i rozwoju Miasta, a mianowicie:

Sfera społeczna (cel strategiczny C1)

Skala i tempo zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców będą w przyszłości w bezpośrednim stopniu zależne od zasobności budżetu Miasta. Im wyższe dochody będzie osiągać miasto i/lub więcej pozyskać zewnętrznych środków finansowych, w tym ze środków pomocowych Unii Europejskiej, tym więcej nakładów finansowych będzie mogło przeznaczać na rozwiązywanie istotnych problemów społecznych. Realizacja celu strategicznego C1 polegać będzie na jak najlepszym zaspokajaniu potrzeb społecznych w sferze: edukacji, pomocy społecznej, mieszkalnictwa komunalnego, kultury, sportu, rekreacji i turystyki oraz poprawie stanu bezpieczeństwa publicznego mieszkańców miasta. Są to z punktu widzenia warunków życia mieszkańców Miasta dziedziny o kluczowym znaczeniu. Niezwykle ważną sprawą jest także tworzenie jak najlepszych warunków organizacyjnych, kadrowych i finansowych dla działań zmierzających do umacniania integracji mieszkańców i kreowania tożsamości lokalnej (lokalnego patriotyzmu).

Sfera gospodarcza (cel strategiczny C2).

Trwały i dynamiczny rozwój gospodarczy jest podstawowym warunkiem zmniejszania się rozmiarów bezrobocia i wzrostu zamożności mieszkańców, a także wzrostu dochodów budżetu Miasta, co w konsekwencji umożliwi przeznaczanie coraz większych środków finansowych na zaspokojenie potrzeb społecznych. Innymi słowy, rozwój gospodarczy Miasta Łomża zwiększać będzie bazę dochodową zarówno dla jego mieszkańców, jak i jego budżetu. Niestety, skala i tempo rozwoju gospodarki lokalnej zależne są przede wszystkim od czynników i uwarunkowań leżących poza Miastem, na które nie ma ono praktycznie żadnego bezpośredniego wpływu. Z kolei, potencjalny inwestor przy wyborze konkretnej lokalizacji (gminy) dla działalności gospodarczej kieruje się następującymi przesłankami:

- wolne tereny, budynki i obiekty do zagospodarowania, koszty ich pozyskania oraz wysokość podatków od nieruchomości,
- dostęp i niezawodność funkcjonowania urządzeń infrastruktury technicznej oraz wysokość taryf opłat za korzystanie z ich usług,
- zasoby pracy i ich struktura wg poziomu wykształcenia i poziomu kwalifikacji zawodowych,
- wielkość i struktura lokalnego rynku zbytu towarów i usług,
- lokalny klimat sprzyjający rozwojowi działalności gospodarczej, tworzony przez władze miasta oraz sprawność funkcjonowania administracji samorządowej,

- poziom rozwoju tzw. otoczenia biznesu (banki, instytucje ubezpieczeniowe, biura doradztwa prawnego i podatkowego, biura rachunkowe, fundacje lub agencje wspierania inicjatyw lokalnych),
- stan bezpieczeństwa publicznego, warunki zamieszkania i spędzania czasu wolnego.

Stąd też, realizacja celu strategicznego C2 polegać będzie na tworzeniu jak najlepszych warunków lokalizacyjnych dla rodzimych i zewnętrznych inwestorów, aby byli oni zainteresowani inwestowaniem na terenie Miasta Łomża. Rozwój gospodarczy Miasta będzie podporządkowany wymogom ochrony środowiska przyrodniczego, a więc będzie zgodny z konstytucyjną zasadą zrównoważonego rozwoju.

Sfera ekologiczno-przestrzenna i transportowa (cel strategiczny C3)

Ochrona zasobów przyrodniczych przed zabudową i degradacją oraz poprawa stanu środowiska przyrodniczego jest istotnym czynnikiem wpływającym na jakość życia mieszkańców Miasta. Aby osiągnąć standardy europejskie w zakresie stanu czystości środowiska przyrodniczego należy prowadzić skuteczne działania na rzecz:

- likwidacji niedoborów w zakresie urządzeń inżynierskich służących jego ochronie,
- przejścia na proekologiczne nośniki pozyskiwania energii (gaz, elektryczność, źródła odnawialne),
- powiększania powierzchni urządzonej terenów zieleni miejskiej,
- zorganizowania selektywnej zbiórki oraz bezpiecznego składowania i utylizacji odpadów stałych.

Z kolei, racjonalne zagospodarowanie przestrzeni Łomży będzie dokonywać się poprzez oszczędną gospodarkę terenami, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje lokalizacyjne i inwestycje komunalne, w taki sposób aby przekształcenia w tym zagospodarowaniu były podporządkowane:

- kryteriom racjonalności ekonomicznej (minimalizacja nakładów finansowych z budżetu miasta na zagospodarowanie terenów pod różnorodne funkcje),
- kryteriom racjonalności ekologicznej (ochrona zasobów przyrodniczych przed ich zabudową i degradacją),
- kryteriom funkcjonalności (optymalne rozmieszczenie różnorodnych funkcji względem siebie w przestrzeni, aby minimalizować czas dostępu do nich),
- kryteriom atrakcyjności lokalizacyjnej dla inwestorów krajowych i zagranicznych (teren odpowiednio wyposażony w infrastrukturę techniczną).

Należy także w pierwszej kolejności dążyć do większej intensywności wykorzystania terenów już uzbrojonych w infrastrukturę techniczną lub o niskim koszcie ich uzbrojenia, zaś ograniczyć ekspansję budownictwa mieszkaniowego i produkcyjno-usługowego na nowe nieuzbrojone tereny. Takie postępowanie przyczyni się w konsekwencji do ograniczania nakładów finansowych z budżetu

miasta na nową infrastrukturę komunalną, zaś zaoszczędzone w ten sposób środki będzie można przeznaczyć na rozwiązanie innych ważnych problemów.

Należy również kontynuować działania na rzecz rozwoju i modernizacji systemu transportowego wewnątrzmięjskiego i jego powiązań z otoczeniem (drogi kołowe, komunikacja publiczna, ścieżki rowerowe, urządzenia służące poprawie bezpieczeństwa i płynności ruchu samochodowego, pieszych i rowerzystów). Będzie to sprzyjać poprawie warunków życia mieszkańców, funkcjonowaniu istniejących podmiotów gospodarczych i poprawie stanu środowiska przyrodniczego, a także przyczyni się - poprzez lepszą dostępność komunikacyjną - do wzrostu atrakcyjności lokalizacyjnej Miasta dla nowych mieszkańców, inwestorów i turystów.

Efektom skutecznej i efektywnej realizacji powyżej sformułowanych celów będzie dalszy trwały rozwój Miasta Łomża w sferze:

- **SPOŁECZNEJ** – jakościowe zmiany w warunkach życia mieszkańców poprzez stały wzrost standardu świadczonych usług społecznych (oświata, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, kultura, sport i rekreacja, turystyka, mieszkalnictwo komunalne i bezpieczeństwo publiczne), a także integracja społeczności lokalnej i wytworzenie więzi mieszkańców z miastem (tożsamości lokalnej, lokalnego patriotyzmu) oraz rozwój partnerskiej współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- **GOSPODARCZEJ** - trwały i zrównoważony rozwój gospodarczy, umożliwiający przyrost nowych miejsc pracy, a tym samym spadek rozmiarów bezrobocia oraz wzrost zamożności mieszkańców i dochodów budżetu Miasta,
- **INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ** – wzrost atrakcyjności lokalizacyjnej dla osadnictwa i działalności gospodarczej poprzez likwidację niedoborów w wyposażeniu w obiekty i urządzenia techniczne (wodociągi, kanalizacja sanitarna i deszczowa, gospodarka odpadami stałymi), a także zapewnienie sprawnych powiązań komunikacyjnych Miasta z otoczeniem oraz rozbudowa i modernizacja wewnętrznego układu drogowego,
- **EKOLOGICZNEJ** – poprawa stanu środowiska przyrodniczego i osiągnięcie europejskich standardów w zakresie jego ochrony (norm zawartych w Dyrektywach Unii Europejskiej),
- **PRZESTRZENNEJ** – racjonalne rozmieszczenie różnorodnych funkcji w przestrzeni oraz jej racjonalne zagospodarowanie, umożliwiające kształtowanie ładu przestrzennego i skuteczną ochronę środowiska przyrodniczego.

Z PRZYJĘTYCH STRATEGICZNYCH CELÓW ROZWOJU WYNIKA, ŻE DEKLAROWANĄ INTENCJĄ WŁADZ MIASTA ŁOMŻA JEST DAŻENIE DO TEGO, ABY STAWAŁO SIĘ ONO W CORAZ WIĘKSZYM STOPNIU MIASTEM ATRAKCYJNYM DO ZAMIESZKANIA, PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ I SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO PRZEZ PRZYJEZDNYCH, NOWOCZESNYM, ZAMOŻNYM, BEZPIECZNYM, A TAKŻE POTRAFIĄCYM SPROSTAĆ WYMOGOM UNII EUROPEJSKIEJ.

CZĘŚĆ IV

STRATEGICZNE PROGRAMY I PROJEKTY REALIZACYJNE

1. ZASADY FORMUŁOWANIA

STRATEGICZNE PROGRAMY I PROJEKTY REALIZACYJNE zawierają zestaw planowanych (zamierzonych) przedsięwzięć, służących osiągnięciu strategicznych celów rozwoju MIASTA ŁOMŻA. Składają się one z:

- po pierwsze - CELÓW OPERACYJNYCH, określających rodzaje działań, jakie powinny być podjęte i wykonane, aby zrealizować zdefiniowane cele strategiczne,
- po drugie - każdy z celów operacyjnych zawiera zestaw PROJEKTÓW (ZADAŃ) REALIZACYJNYCH, określających konkretne działania szczegółowe, które winny być podjęte i wykonane w ramach poszczególnych celów operacyjnych wraz z szacunkowym określeniem kosztów ich realizacji – określają one sposoby osiągnięcia przyjętych celów strategicznych.

Z punktu widzenia kompetencyjnego STRATEGICZNE PROGRAMY I PROJEKTY REALIZACYJNE obejmują cele operacyjne i projekty (zadania) realizacyjne, których wykonanie leży w kompetencjach: instytucji i organizacji rządowych, władz samorządowych szczebla wojewódzkiego, Władz Miasta, przedsiębiorców i ich organizacji przedstawicielskich, mieszkańców Miasta i organizacji pozarządowych oraz instytucji i organizacji tzw. otoczenia biznesu funkcjonujących na jego terenie.

Tak więc, zapisy STRATEGICZNYCH PROGRAMÓW I PROJEKTÓW REALIZACYJNYCH z punktu widzenia kompetencyjnego można podzielić na ZADANIA WŁASNE, za realizację których są odpowiedzialne z mocy prawa władze miasta oraz POZOSTAŁE ZADANIA, za realizację których odpowiedzialne są inne podmioty decyzyjne (tzw. zadania obce). W przypadku zadań wykraczających poza ustawowe kompetencje władz miasta ich rola będzie koncentrowała się na: prowadzeniu działań inspirujących, stymulujących i wspierających realizację określonych zadań, współpracy przy realizacji określonych zadań ze stosownymi podmiotami decyzyjnymi, wpływaniu na stosowne podmioty decyzyjne i monitorowaniu ich, aby zrealizowały one zadania przypisane im z mocy prawa.

Podstawą takiego podejścia do formułowania STRATEGICZNYCH PROGRAMÓW I PROJEKTÓW REALIZACYJNYCH jest przekonanie, że Miasto Łomżę należy traktować jako wspólnotę samorządową, zamieszkującą określone terytorium, a nie zawężać jego pojęcia tylko do władz i urzędu miasta oraz posiadanych przez nich - z mocy prawa - zakresu kompetencji. Stąd też, najważniejsze jest wskazanie najistotniejszych problemów społeczno-gospodarczych występujących na terenie Miasta, wymagających skutecznego i efektywnego rozwiązywania, a nie „sztywne trzymanie się” ustawowych kompetencji.

Podstawową przesłanką stojącą u podstaw formułowania STRATEGICZNYCH PROGRAMÓW I PROJEKTÓW REALIZACYJNYCH była konieczność podjęcia określonych działań realizacyjnych, mających na celu rozwiązanie najważniejszych problemów (lub co najmniej złagodzenia ich negatywnych skutków) przed jakimi stoi obecnie cała społeczność miasta lub poszczególne grupy społeczno-zawodowe. Należy zaznaczyć, że podstawowym czynnikiem ograniczającym skalę rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych, występujących obecnie na terenie Miasta Łomża jest niestety znaczący niedobór środków finansowych, zarówno w budżecie miasta, jak i budżetu państwa w stosunku do występujących potrzeb. Ograniczone są także możliwości korzystania ze środków pomocowych Unii Europejskiej (wielkość środków finansowych przyznanych Polsce, wymagany jest również wkład własny).

Biorąc powyższe pod uwagę, cele operacyjne i projekty (zadania) realizacyjne zostały zawarte w cztery programy strategiczne, stanowiące podstawę do realizacji misji rozwoju i strategicznych celów rozwoju Miasta Łomża, a mianowicie:

1. Program strategiczny:

„ŁOMŻA - MIASTEM PRZEDSIĘBIORCZYM I INNOWACYJNYM” - TWORZENIE JAK NAJLEPSZYCH WARUNKÓW DO ROZWOJU GOSPODARKI LOKALNEJ ORAZ WZROST ATRAKCYJNOŚCI MIASTA DLA LOKALIZACJI INWESTYCJI.

2. Program strategiczny:

„ŁOMŻA - MIASTEM BEZPIECZNYM I PRZYJAZNYM DO ZAMIESZKANIA” - DBAŁOŚĆ O DOBRY STAN ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO, DALSZY ROZWÓJ MIESZKALNICTWA I USŁUG SPOŁECZNYCH.

3. Program strategiczny:

„ŁOMŻA - MIASTEM WYPOSAŻONYM W NOWOCZESNĄ INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ” - ROZBUDOWA I MODERNIZACJA OBIEKTÓW INŻYNIERYJNYCH (SIECIOWYCH I PUNKTOWYCH), W TYM SŁUŻĄCYCH OCHRONIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

4. Program strategiczny

„ŁOMŻA - MIASTEM AKTYWNOŚCI I WSPÓŁPRACY OBYWATELSKIEJ” - TWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU INICJATYW OBYWATELSKICH ORAZ PARTNERSKIEJ WSPÓŁPRACY WŁADZ MIASTA, PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH I ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH NA RZECZ JEGO ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO (ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO).

Należy podkreślić, że zaprezentowane poniżej cele operacyjne i projekty (zadania) realizacyjne zostały zgłoszone przez: Radnych, członków Zarządu Miasta, poszczególne wydziały Urzędu Miasta, miejskie jednostki organizacyjne oraz organizacje pozarządowe, instytucje i organizacje funkcjonujące na terenie Miasta Łomża. Uwzględniono również nadal aktualne zapisy STRATEGII z 2001 roku. Zostały one sformułowane w horyzoncie 2020 roku, tj. zgodnie z przyjętym czasookresem niniejszego dokumentu.

2. PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA

1. Program strategiczny:

„ŁOMŻA - MIASTEM PRZEDSIĘBIORCZYM I INNOWACYJNYM” - tworzenie jak najlepszych warunków do rozwoju gospodarki lokalnej oraz wzrost atrakcyjności miasta dla lokalizacji inwestycji

CEL OPERACYJNY:

ORGANIZACYJNE I FINANSOWE WSPIERANIE ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Projekty (zadania) realizacyjne	Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł	Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania
Wspomaganie przedsiębiorczości poprzez współdziałanie Władz Miasta Łomża z krajowymi i regionalnymi agencjami i fundacjami rozwoju oraz lokalnymi przedsiębiorcami	-	Władze Miasta
Prowadzenie proinwestycyjnej polityki finansowej miasta, polegającej na zwiększaniu udziału wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach budżetu miasta	-	Władze Miasta, Skarbnik Miasta
Rozwijanie systemu ulg i zachęt do prowadzenia działalności gospodarczej przez mieszkańców miasta i inwestorów zewnętrznych.	-	Władze Miasta, Skarbnik Miasta
Tworzenie korzystnego klimatu dla przedsiębiorców i przekonywanie ich o korzyściach wynikających ze współpracy z Urzędem Miejskim jak i instytucjami otoczenia biznesu poprzez współdziałanie w wystawach, imprezach, wydawnictwach kulturalnych i oświatowych	-	Władze Miasta, Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM
Przygotowanie terenów i tworzenie preferencji do lokowania w Łomży placówek regionalnej i międzynarodowej współpracy targowo-wystawienniczej, handlowej i logistycznej	-	Rada Miejska, Prezydent Miasta
Powołanie Łomżyńskiego Centrum Biznesu, jako miejskiego ośrodka aktywizacji zawodowej i podnoszenia kwalifikacji zawodowych, ze szczególnym uwzględnieniem nowoczesnych technik informatycznych, komunikowania się i zarządzania - przedsięwzięcie publiczno-prywatne	-	Rada Miejska, Prezydent Miasta, Powiatowy Urząd Pracy, Zainteresowane instytucje i organizacje oraz przedsiębiorcy
Wspieranie rozwoju gospodarki żywnościowej, przemysłu związanego z ochroną środowiska, obsługi transportu, budownictwa, obsługi kwalifikowanej turystyki i „bezpiecznej ekologicznie produkcji”	-	Rada Miejska, Prezydent Miasta
Propagowanie i popieranie proekologicznych form gospodarowania w mieście i jego otoczeniu	-	Rada Miejska, Prezydent Miasta
Uaktualnienie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Łomża zgodnie z wymogami ustawowymi	-	Władze Miasta Wydział Urbanistyki i Architektury UM
Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zgodnie z ustaleniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Łomża	-	Wydział Urbanistyki i Architektury UM
Budowa parku naukowo-technologicznego dla Podregionu Łomżyńskiego	20 000	Władze Miasta, uczelnie wyższe, przedsiębiorcy

Infrastruktura turystyki kongresowej i targowej dla Podregionu Łomżyńskiego	26 000	Władze Miasta
Rozwój partnerskiej współpracy z reprezentantami lokalnego biznesu	-	Władze Miasta

CEL OPERACYJNY:

TWORZENIE NOWYCH MIEJSC PRACY POPRZEZ WZBOGACANIE MOŻLIWOŚCI PODNOSZENIA KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH ORAZ WSPIERANIE ROZWOJU MAŁEJ I ŚREDNIEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Udzielanie pożyczek bezrobotnym na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	-	Powiatowy Urząd Pracy
Opracowanie programów szkoleń przygotowujących do marketingowego sposobu prowadzenia działalności gospodarczej oraz promocji na rynkach zbytu (krajowym i zagranicznym)	-	Powiatowy Urząd Pracy
Tworzenie możliwości nabywania i podnoszenia kwalifikacji w zawodach poszukiwanych przez rynek pracy, w tym m.in. w zakresie prowadzenia księgowości małych firm, informatycznych systemów obsługi gospodarki, rozwoju oferty produkcyjnej i usługowej oraz nauki języków obcych	-	Powiatowy Urząd Pracy, Urząd Miejski
Aktywizacja bezrobotnych w ramach aktywnych form Funduszu Pracy i środków własnych budżetu miasta	-	Powiatowy Urząd Pracy, Urząd Miejski
Utworzenie strefy (lub podstrefy) ekonomicznej w Łomży	-	Władze Miasta, Przedsiębiorcy
Tworzenie warunków do utrzymania kolejowego połączenia z Łomżą	-	Urząd Marszałkowski, PKP, Władze Miasta
Przywrócenie połączenia kolejowego Łomży z całym krajem	-	Urząd Marszałkowski, PKP, Władze Miasta
Poprawa sytuacji w zakresie obsługi przedsiębiorców poprzez powołanie Punktu Obsługi Interesanta Biznesowego w Łomży w ramach projektu "Biznes bez barier – utworzenie Transgranicznego Punktu Obsługi Interesanta Biznesowego w Łomży"	-	Władze Miasta, Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM

CEL OPERACYJNY:

WZMACNIANIE POTENCJAŁU NAUKOWEGO UCZELNI WYŻSZYCH

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Wzmacnianie jakości kształcenia w Wyższej Szkole Agrobiznesu w Łomży (Akademik integracyjny dla osób niepełnosprawnych z wyposażeniem, Oddział rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych i studentów z fizjoterapii, Laboratorium rolnicze, Centrum doradcze i edukacyjne dla obszarów wiejskich)	35 900	Wyższa Szkoła Agrobiznesu
Rozwój infrastruktury Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości (campus, hala sportowa, hala laboratoryjna do nowoczesnego przetwórstwa rolno-spożywczego)	-	Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości

CEL OPERACYJNY:**TWORZENIE MIEJSKIEGO ZASOBU GRUNTÓW NA CELE MIESZKANIOWE I INWESTYCYJNE**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Wykup gruntów w obrębie ulic Piłsudskiego - Żabia	3 000	Wydział Gospodarki Nieruchomościami i Spraw Lokalowych UM
Wykup gruntów w rejonie ulicy Wojska Polskiego (od „Bawełny” do „Fadomu”)	2 000	jw.
Wykup gruntów w rejonie ulicy Poznańskiej - szatkownica działek w sąsiedztwie Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości - do torów.	2 000	jw.

CEL OPERACYJNY:**REALIZACJA PLANÓW MIEJSCOWYCH W PROCESACH SCALEŃ I PODZIAŁÓW NIERUCHOMOŚCI**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Scalenie i podział nieruchomości położonych w obrębie ulic Piłsudskiego i Żabiej	3 000	Wydział Gospodarki Nieruchomościami i Spraw Lokalowych UM
Scalenie i podział nieruchomości położonych w obrębie ulic Szosa Zambrowska, Zawadzka, Sikorskiego i Ks. Anny	2 000	jw.
Scalenie i podział nieruchomości położonych przy ulicy Wąskiej	2 000	jw.
Scalenie i podział nieruchomości położonych przy ulicy Wojska Polskiego	5 000	jw.
Scalenie i podział nieruchomości położonych przy ulicy Poznańskiej	5 000	jw.
Scalenie i podział nieruchomości położonych w obrębie ulic Polna - Winiarskiego	4 000	jw.
Scalenie i podział nieruchomości położonych pomiędzy ulicami Wojska Polskiego i Nowogrodzkiej	5 000	jw.
Scalenie i podział nieruchomości położonych na Osiedlu Zawady Przemieście	3 000	jw.

CEL OPERACYJNY:**PROMOCJA MIASTA ŁOMŻA W KRAJU I ZA GRANICĄ**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Promocja oferty inwestycyjnej miasta, zawierającej między innymi wolne obiekty i tereny do zainwestowania	300	Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM
Organizacja regionalnych i transgranicznych targów, spotkań gospodarczych i wyjazdów studyjnych przedsiębiorców	-	Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM
Promocja łomżyńskiej kultury, sportu i edukacji	200	Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM, Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM
Promocja potencjału społeczno-gospodarczego miasta w wydawnictwach, materiałach multimedialnych, prasie itp.	-	Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM
Stworzenie systemu celowego wspierania organizacyjnego i finansowego osób oraz przedsięwzięć promujących Łomżę poprzez odnoszone sukcesy w sferze kultury, sportu i edukacji	-	Władze Miasta
Utworzenie Punktu Informacji Turystycznej	-	Władze Miasta, zainteresowane gminy, organizacje turystyczne, stowarzyszenia
Utworzenie Lokalnej Organizacji Turystycznej	-	Władze Miasta, zainteresowane gminy, organizacje turystyczne, stowarzyszenia
Wspólna promocja Miasta jako ośrodka turystycznego	-	Urząd Miejski, zainteresowane gminy, organizacje turystyczne, stowarzyszenia
Modernizowanie i aktualizowanie miejskiej strony internetowej	10	Władze Miasta, Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM
Nawiązanie kontaktów zagranicznych z Białorusią w ramach prowadzenia Punktu Obsługi Interesanta Biznesowego w Łomży dla przedsiębiorców poszukujących współpracy z Białorusią	-	Władze Miasta, Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM
Promocja miasta poprzez wspieranie imprez i wystaw organizowanych przez stowarzyszenia, jednostki kultury i jednostki podległe miastu	-	Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM, Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM

2. Program strategiczny:

„ŁOMŻA - MIASTEM BEZPIECZNYM I PRZYJAZNYM DO ZAMIESZKANIA” - dbałość o dobry stan zasobów dziedzictwa kulturowego, dalszy rozwój mieszkalnictwa i usług społecznych

CEL OPERACYJNY:**ZACHOWANIE TOŻSAMOŚCI KULTUROWEJ MIASTA**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Wspieranie działalności placówek i instytucji kulturalnych o zasięgu regionalnym: Łomżyńska Orkiestra Kameralna, Muzeum Północno-Mazowieckie w Łomży, Teatr Lalki i Aktora, Miejski Dom Kultury – Dom Środowisk Twórczych, Miejska Biblioteka Publiczna, Regionalny Ośrodek Kultury	-	Władze Miasta, Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM, Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM
Organizacja festiwali, plenerów, warsztatów, seminariów i konferencji, a także obozów szkoleniowych oraz festynów o zasięgu regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym.	-	ROK, TLiA, MDK-DŚT, ŁOK, Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM
Organizowanie ogólnopolskich oraz międzynarodowych warsztatów i konkursów promujących Ziemię Łomżyńską	-	ROK, TLiA, MDK-DŚT, ŁOK, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej, SSP “Stopka”, Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM
Wspieranie działalności towarzystw, wydawnictw i środowisk regionoznawców funkcjonujących na terenie miasta	-	Władze Miasta
Powołanie Kapituły Mecenasów Kultury i Sztuki	-	Rada Miejska, Prezydent Miasta
Wzmocnienie roli centrum miasta jako obszaru koncentracji funkcji administracyjnych, kulturalnych i handlowo-usługowych	-	Władze Miasta
Funkcjonalne ożywienie Rynku i głównych ciągów ulicznych w centrum miasta	-	Władze Miasta
Rewaloryzacja zabytkowej substancji miasta i właściwa ekspozycja obiektów zabytkowych	-	Wojewódzki Konserwator Zabytków, właściciele obiektów zabytkowych, Władze Miasta
Dalsza poprawa jakości zamieszkania i zagospodarowanie terenów spółdzielczych osiedli mieszkaniowych	-	Władze Miasta, spółdzielnie mieszkaniowe
Porządkowanie posesji i utrzymanie porządku w mieście	-	Władze Miasta, Straż Miejska, właściciele posesji, spółdzielnie mieszkaniowe
Ekspozowanie ważnych punktów w strukturze przestrzennej miasta	-	Wydział Urbanistyki i Architektury UM

Wprowadzanie estetycznych elementów małej architektury	-	Wydział Urbanistyki i Architektury UM, MPGKiM, Właściciele posesji, spółdzielnie mieszkaniowe
Świadome kształtowanie „sylwety” miasta	-	Wydział Urbanistyki i Architektury UM

CEL OPERACYJNY:**BUDOWA NOWYCH, MODERNIZACJA I POPRAWA STANDARDU ISTNIEJĄCYCH KOMUNALNYCH ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Opracowanie programu budowy mieszkań komunalnych, w tym socjalnych i jego sukcesywna realizacja	-	Władze Miasta, MPGKiM
Budowa mieszkań socjalnych i/lub pozyskanie istniejących obiektów budowlanych na cele mieszkaniowe (socjalne) - nadbudowa domów i adaptacja starych	7 000	Władze Miasta, MPGKiM
Sukcesywnie wdrażanie polityki czynszowej w komunalnych zasobach mieszkaniowych, zmierzającej do urealniania czynszów i sprzedaży mieszkań komunalnych	-	MPGKiM
Rewitalizacja kwartału zabudowy mieszkaniowej komunalnej w centrum Miasta Łomża - II etap.	20 000	Władze Miasta, MPGKiM
Przygotowanie programu w zakresie remontów bądź sprzedaży budynków		Władze Miasta, MPGKiM

CEL OPERACYJNY:**MODERNIZACJA BUDYNKU ZESPOŁU PLACÓWEK OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH W ŁOMŻY**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Remont kapitalny elewacji zewnętrznej i docieplenie budynku: części administracyjnej i internatowej	167	Dyrektor placówki, Władze Miasta
Wymiana instalacji elektrycznej w części internatowej, instalacji centralnego ogrzewania i grzejników	300	jw.
Wykonanie kanalizacji deszczowej oraz wymiana kanalizacji wewnętrznej i zewnętrznej	80	jw.
Utworzenie pokoju terapeutycznego oraz pracowni teatralnej	30	jw.
Wyposażenie pokoi mieszkalnych wychowanków oraz doposażenie sali bilardowej i siłowni	60	jw.

CEL OPERACYJNY:**MODERNIZACJA I ROZBUDOWA SZKOLNEJ BAZY DYDAKTYCZNEJ I SPORTOWEJ**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Budowa boiska przy Szkole Podstawowej Nr 5	580	Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM, Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM, dyrekcja szkoły
Budowa wielofunkcyjnego boiska przy I LO	500	jw.
Przebudowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej Nr 7	-	jw.
Modernizacja boiska przy Szkoły Podstawowej Nr 7	-	jw.
Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej Nr 7	-	jw.
Budowa boiska (stadionu) przy Szkole Podstawowej Nr 10	500	jw.
Budowa boiska wraz z urządzeniami towarzyszącymi przy Gimnazjum Nr 1	500	jw.
Budowa stadionu lekkoatletycznego przy Zespole Szkół Weterynaryjnych i Ogólnokształcących Nr 7	6 000	jw.
Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej Nr 7	2 500	jw.
Budowa hali sportowej wielofunkcyjnej przy II LO	3 500	jw.
Dokończenie inwestycji Zespołu Szkół Mechanicznych i Ogólnokształcących (ZSMiO) oraz Zespołu Centrów kształcenia Praktycznego i Ustawicznego (ZCKPiU)	10 000	Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM, ZSMiO, ZCKPiU

CEL OPERACYJNY:**POPRAWA STANDARDU FUNKCJONOWANIA I ROZWÓJ SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Stopniowe osiągnięcie standardu w zatrudnieniu pracowników socjalnych (1 pracownik na 2 tys. mieszkańców)	koszt utworzenia 1 etatu 2166 x 12 miesięcy = 25 992 zł oraz dodatek za prace świadczoną w terenie - 250 zł miesięcznie	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Utworzenie Klubu Integracji Społecznej	-	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Przekształcenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Specjalistyczny Ośrodek - Utworzenie Punktu Interwencji dla sprawców przemocy	-	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Interwencji Kryzysowej

Poradnictwo obywatelskie dla mieszkańców Łomży zagrożonych wykluczeniem społecznym	40	Stowarzyszenie Wspierania Poradnictwa Obywatelskiego w Łomży
Utworzenie przy MOPS Centrum Aktywizacji Zawodowej i Pracy Socjalnej Utworzenie grup wsparcia dla ofiar przemocy Utworzenie Zakładu Opiekuńczego dla osób starszych	-	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, stowarzyszenia
Utworzenie międzyszkolnej poradni psychologiczno-pedagogicznej	-	Publiczne Gimnazjum Nr 1 (pomysłodawca), zainteresowane placówki oświatowe

CEL OPERACYJNY:**POPRAWA WARUNKÓW ŻYCIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez zwiększenie dostępu do usług medycznych, rehabilitacyjnych i pomocowych	-	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Wyrównanie szans dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w zakresie dostępu do edukacji	-	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Działania na rzecz aktywizacji zawodowej i ekonomicznego usamodzielnienia	-	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych i ich rodzin	-	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Zwiększenie poziomu świadomości społecznej na problemy osób niepełnosprawnych	-	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Budowa Ośrodka Rehabilitacyjnego dla dzieci niepełnosprawnych	-	Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym EDUKATOR

CEL OPERACYJNY:**ROZWÓJ BAZY MATERIALNEJ W SFERZE KULTURY I SZTUKI**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Budowa Łomżyńskiego Centrum Kultury	10 000	Władze Miasta, Wydział Polityki Gospodarczej i inwestycji UM
Budowa amfiteatru przy ul. Zjazd (na muszli)	-	Władze Miasta
Remont, adaptacja i rozbudowa budynku przy ul. Dwornej 22 na potrzeby Muzeum Północno-Mazowieckiego w Łomży	4 000	Muzeum Północno-Mazowieckie, Wydział Polityki Gospodarczej i inwestycji UM

Zakupy inwestycyjne i środki inwestycyjne na realizację zadań Muzeum w Łomży, Skansenu Kurpiowskiego w Nowogrodzie i Galerii Sztuki Współczesnej w Łomży - zakup samochodu osobowo-towarowego, założenie elektronicznych systemów zabezpieczeń w skansenie, założenie centralnego ogrzewania w skansenie, wymiana systemów zabezpieczeń w Galerii ul. Długa	400	Muzeum Północno-Mazowieckie, Władze Miasta
---	-----	--

CEL OPERACYJNY:**ROZWÓJ DZIAŁALNOŚCI TEATRU LALKI I AKTORA**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Rozwój Międzynarodowego Festiwalu Teatralnego "Walizka"	-	Teatr Lalki i Aktora, Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM
Utworzenie Ośrodka Edukacji Estetycznej Dzieci i Młodzieży	-	Teatr Lalki i Aktora, Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM
Utworzenie Galerii Teatralnej	-	Teatr Lalki i Aktora, Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM
Promocja działalności Teatru w świecie	-	Teatr Lalki i Aktora, Wydział Oświaty, Kultury i Sportu UM

CEL OPERACYJNY:**ROZWÓJ PROFILAKTYKI ZDROWOTNEJ**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Rozwój organizacji pozarządowej Polskiego Stowarzyszenia Diabetyków (PSD)	80	Starostwo, Urząd Marszałkowski, z udziałem PSD
Utworzenie poradni specjalistycznych np. okulistycznej, neurologicznej i innych	-	Województwo, Narodowy Fundusz Zdrowia
Organizacja Dnia Otwartego w Onkologii	5 (raz do roku)	Szpital Wojewódzki w Łomży
Wydawnictwa informacyjne	2	Służba zdrowia, Stowarzyszenie Amazonki
Szkolenia w zakresie profilaktyki raka piersi (w szkołach, instytucjach, zakładach pracy)	3	Służba zdrowia, Stowarzyszenie Amazonki
Prowadzenie rehabilitacji dla kobiet po amputacji piersi	5 (rocznie)	Szpital Wojewódzki w Łomży
Udzielanie wsparcia przez wolontariuszki tzw. ochotniczki	1-2 (rocznie)	Stowarzyszenie Amazonki
Organizowanie imprez integrujących środowisko osób chorych z ich rodzinami, służbą zdrowia	2 (jednorazowo)	Stowarzyszenie Amazonki, Służba zdrowia, Władze Miasta

CEL OPERACYJNY:**STWORZENIE NOWOCZESNEJ BAZY MATERIALNEJ DLA DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTECZNEJ NA TERENIE ŁOMŻY**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Zakup samochodu osobowego	50	Miejska Biblioteka Publiczna
Remont i modernizacja Miejskiej Biblioteki Publicznej przy ul. Długiej 13	450	Miejska Biblioteka Publiczna, Konserwator Zabytków
Remont i modernizacja Miejskiej Biblioteki Publicznej przy ul. 3 Maja 6A	250	Miejska Biblioteka Publiczna
Komputeryzacja sieci bibliotek publicznych w Łomży i digitalizacja zbiorów regionalnych.	500	Miejska Biblioteka Publiczna
Stworzenie biblioteki multimedialnej	300	Miejska Biblioteka Publiczna

CEL OPERACYJNY:**POPRAWA STANU BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Realizacja programu „Bezpieczne Miasto Łomża” oraz „Policyjnego programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań w małych i średnich miastach – BEZPIECZNE MIASTA”	300	Władze Miasta, KM Policji, Straż Miejska, Szkoły, Rady Osiedli, organizacje pozarządowe, lokalne media
Rozbudowa systemu monitorowania miasta	3 000	Władze Miasta, Straż Miejska, Spółdzielnie Mieszkaniowe
Zapobieganie przestępczości i demoralizacji nieletnich oraz patologii rodzin	1 400	Władze Miasta, St. ds. Zdrowia i Rozwiązywania Problemów Patologii Społecznej UM, KM Policji, Szkoły, Rady Osiedli, organizacje pozarządowe
Angażowanie środowisk lokalnych do partnerskiej współpracy w zakresie realizacji programów profilaktycznych	500	Władze Miasta, St. ds. Zdrowia i Rozwiązywania Problemów Patologii Społecznej UM, KM Policji, Szkoły, Rady Osiedli, organizacje pozarządowe
Właściwe umiejscowienie dzielnicowego w środowisku lokalnym	-	KM Policji, Rady Osiedli
Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w tym zwłaszcza działania zmierzające do łagodzenia uciążliwości dla mieszkańców związanych z ruchem tranzytowym samochodów ciężarowych	-	KM Policji, Straż Miejska

Budowa Izby Wytrzeźwień	1 000	KM Policji, Władze Miasta, samorządu ościenne
Rozbudowa i modernizacja istniejącego lub budowa nowego schroniska dla zwierząt	600	Wydział Gospodarki Komunalnej, Ochrony Środowiska i Rolnictwa UM, Łomżyńskie Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami
Organizacja elektronicznego systemu identyfikacji psów	100	Wydział Gospodarki Komunalnej, Ochrony Środowiska i Rolnictwa UM

CEL OPERACYJNY:**URZĄDZENIE TERENÓW REKREACYJNYCH NAD RZEKĄ NARWIĄ I RZEKĄ ŁOMŻYCKĄ**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Utworzenie terenów sportowo-rekreacyjnych nad Narwią wraz z amfiteatrem (bulwary)	31 000	Władze Miasta, Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM, Inwestorzy prywatni
Budowa Grodziska Łomżyńskiego	600	Władze Miasta, Stowarzyszenie Na Rzecz Budowy Grodu Łomżyńskiego
Przebudowa koryta rzeki Łomżyczki wraz z urządzeniami regulacyjnymi i budowlami	10 000	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku, Władze Miasta

CEL OPERACYJNY:**BUDOWA OBIEKTÓW SPORTOWYCH ORAZ INFRASTRUKTURY REKREACYJNO-TURYSTYCZNEJ**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Kontynuacja i zakończenie budowy „Terenowych obiektów sportowo-rekreacyjnych na Osiedlu Konstytucji 3-go Maja - na terenie po byłej strzelnicy	3 500	Wydział Polityki Gospodarczej i inwestycji UM, Łomżyńska Spółdzielnia Mieszkaniowa
Budowa nowej pływalni miejskiej	18 000	Władze Miasta
Budowa boisk sportowych na osiedlu Centrum przy ul. Pięknej	-	Władze Miasta, Łomżyńska Spółdzielnia Mieszkaniowa
Modernizacja stadionu miejskiego	22 000	Władze Miasta, Wydział Polityki Gospodarczej i inwestycji UM, Urząd Marszałkowski,
Budowa ogólnodostępnych boisk wielofunkcyjnych - 5 boisk przy szkołach i przy obiekcie sportowym „Stadion”	2 000	Władze Miasta, Wydział Polityki Gospodarczej i inwestycji UM

Budowa Centrum Sportów Walki przy Liceum Ogólnokształcącym Nr 1	4 000	jw.
Modernizacja i rozbudowa istniejącej pływalni przy Szkole Podstawowej Nr 10	5 000	jw.
Budowa ścieżek rowerowych	8 000	Władze Miasta
Utworzenie Amatorskiej Ligi Piłki Nożnej		Władze Miasta, Łomżyński Klub Sportowy, zainteresowane osoby

CEL OPERACYJNY:**ZWIĘKSZENIE POWIERZCHNI TERENÓW ZIELENI URZĄDZONEJ, RENATURALIZACJA I REWITALIZACJA TERENÓW****ZIELENI ZALEWOWYCH ORAZ WÓD POWIERZCHNIOWYCH**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. złotych</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Budowa Parku im. Jana Pawła II Papieża Pielgrzyma	5 100	Wydział Gospodarki Komunalnej, Ochrony Środowiska i Rolnictwa UM
Urządzenie mini parków osiedlowych	8 000	Spółdzielnie mieszkaniowe, Urząd Miejski
Renowacja Parku Miejskiego	-	Urząd Miejski
Renowacja i rewitalizacja Lasu Jednaczewskiego, budowa ścieżek rowerowych łączących miasto i Las	-	Urząd Miejski
Planowe zagospodarowanie oczek wodnych przed mostem piątnickim po obu stronach ul. Zjazd	-	Urząd Miejski

3. Program strategiczny:

„ŁOMŻA - MIASTEM WYPOSAŻONYM W NOWOCZESNĄ INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ” - rozbudowa i modernizacja obiektów inżynierskich (sieciowych i punktowych), w tym służących ochronie środowiska przyrodniczego

CEL OPERACYJNY:**ROZBUDOWA I MODERNIZACJA SIECI WODOCIĄGOWYCH MAGISTRALNYCH I ROZDZIELCZYCH**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej Łomży - II etap.	2 967	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży
Budowa wodociągu w sięgaczu ul. Strzelców Kurpiowskich II przy Nowogrodzkiej.	45	jw.
Budowa wodociągu rozdzielczego w dzielnicy przemysłowej w rejonie ul. Żabiej.	270	jw.
Budowa wodociągu w ul. Polnej.	245	jw.
Budowa wodociągu do osiedla przy Szosie do Mężenina przy ogródkach działkowych.	185	jw.
Budowa wodociągu do osiedla między ulicami Sikorskiego, Al. Legionów i Mickiewicza.	133	jw.
Budowa wodociągu do bazy Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej przy ul. Poznańskiej	53	jw.
Budowa wodociągu do budynku wielorodzinnego przy Fabryce Mebli.	81	jw.
Budowa wodociągu ul. Meblowej.	280	jw.
Budowa wodociągu na terenie byłych zakładów bawełnianych.	329	jw.
Połączenie wodociągu z wodociągiem rozdzielczym w ul. Przykoszarowej.	200	jw.

CEL OPERACYJNY:**ROZBUDOWA I MODERNIZACJA SYSTEMU ODPROWADZANIA ŚCIEKÓW BYTOWYCH I GOSPODARCZYCH**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Rozbudowa systemu wodno-kanalizacyjnego II etap.	2 967	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży
Modernizacja gospodarki osadowej w miejskiej oczyszczalni ścieków.	4 700	jw.
Modernizacja i rozbudowa zasilania energetycznego oraz układów pomiarowych na oczyszczalni ścieków w Łomży.	700	jw.
Ograniczenie oddziaływania na środowisko emisji odorów w oczyszczalni ścieków poprzez przykrycie ciągów technologicznych.	1 000	jw.

Wymiana kabli zasilających Miejską Oczyszczalnię Ścieków.	1 375	jw.
Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Łąkowej przy ul. Nadnarwiańskiej	42	jw.
Budowa kanalizacji sanitarnej w sięgaczu ul. Strzelców Kurpiowskich II	60	jw.
Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Ks. Anny (od Szosy Zambrowskiej do osiedla)	186	jw.
Budowa dublera Kolektora A	1 670	jw.
Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Polnej na odcinku od Szkoły Podstawowej nr 5 do kolektora przy ul. Wesołej.	385	jw.
Budowa kanalizacji sanitarnej na osiedlu Zawady Przedmieście.	2 750	jw.
Budowa kanalizacji sanitarnej w dzielnicy przemysłowej przy ul. Żabiej	630	jw.
Budowa kanalizacji sanitarnej do osiedla przy Szosie do Mężenina przy ogródkach działkowych	265	jw.
Budowa kanalizacji do osiedla między ulicami Sikorskiego, Al. Legionów i Mickiewicza	275	jw.
Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie byłej bazy PSS przy ul. Nowogrodzkiej	225	jw.
Budowa kanalizacji sanitarnej w sięgaczu ul. Górnej	28	jw.
Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie byłych zakładów bawełnianych	455	jw.
Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Nowogrodzkiej od PSS do granic miasta	585	jw.
Budowa drugiego zbiornika WKF	4 030	jw.
Rozdzielenie kanalizacji ogólnospławnej z odtworzeniem nawierzchni ulic	16 000	Wydział Polityki Gospodarczej i Inwestycji UM

CEL OPERACYJNY:**RACJONALIZACJA GOSPODARKI CIEPLNEJ Z PRZYJĘTYM PROGRAMEM ZAOPATRZENIA MIASTA W CIEPŁO**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Komputerowa wizualizacja i sterowanie parametrów pracy układu technologicznego ciepłowni miejskiej (zadanie kontynuowane)	1 100	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Łomży
Budowa układu skojarzonego w celu produkcji energii cieplnej i elektrycznej, w oparciu o węgiel kamienny, biomasę lub gaz ziemny.	25 000	jw. + instytucje pomocowe
Modernizacja ciepłowni miejskiej poprzez: a) realizację zmiany układu pompowego - I etap b) dostosowanie części elektroenergetycznej do zasilania napędów prądem niskonapięciowym	10 000	jw.
Rozbudowa sieci ciepłowniczych, zagęszczanie infrastruktury ciepłowniczej	350/rok	jw. + odbiorcy energii cieplnej

Wymiana istniejących sieci ciepłowniczych kanałowych na preizolowane	1 000/rok	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Łomży, Instytucje pomocowe
Modernizacja węzłów ciepłowniczych z sukcesywnym ich włączaniem w system monitoringu. Zadanie kontynuowane realizacja prognozowana do 2010 roku	600/rok	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Łomży
Budowa dobrego wizerunku przedsiębiorstwa wśród odbiorców	-	jw.

CEL OPERACYJNY:**DOSKONALENIE PROCESU USUWANIA I UTYLIZACJI ODPADÓW KOMUNALNYCH**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Budowa systemu gospodarki odpadami komunalnymi dla miasta Łomża i okolic	44 000	Urząd Miejski w Łomży, zainteresowane gminy

CEL OPERACYJNY:**POPRAWA FUNKCJONOWANIA I ROZWÓJ UKŁADU DROGOWEGO**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Budowa obwodnicy drogowej miasta	1 100 000	GDDKiA, NFOŚ, WFOŚ, Urząd Marszałkowski, Władze Miasta
Usprawnienie przejazdów przez Miasto Łomża - drogi krajowe	45 000	Wydział Gospodarki Komunalnej, Ochrony Środowiska i Rolnictwa UM
Remont i przebudowa dróg powiatowych	28 000	jw.
Usprawnienie drogowych połączeń regionalnych w granicach Łomży - budowa przedłużenia ul. Spokojnej do ul. Przykoszarowej oraz modernizacja Alei Piłsudskiego, budowa przedłużenia ul. Zawadzkiej od Ronda Solidarności do Szosy do Mężenina	48 500	jw.
Budowa dróg i uzbrojenie terenów w obszarach działalności gospodarczej	8 000	jw.
Budowa dróg gminnych w obszarach zabudowy mieszkaniowej	20 000	jw.

CEL OPERACYJNY:**POPRAWA FUNKCJONOWANIA I ROZWÓJ KOMUNIKACJI ZBIOROWEJ**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Rozbudowa i modernizacja miejskiego systemu transportowego II etap – zakup autobusów i wiat przystankowych	13 700	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji
Modernizacja bazy MPK ZB	4 520	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji
Budowa systemu bezpieczeństwa i informacji komunikacji zbiorowej	4 520	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji
Wprowadzenie systemu biletu elektronicznego	1 000	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji
Poprawa stanu technicznego infrastruktury kolejowej umożliwiającej wzrost ruchu towarowego oraz przywrócenie ruchu pasażerskiego	-	Polskie Koleje Państwowe, Władze Miasta

CEL OPERACYJNY:**GAZYFIKACJA CZĘŚCI MIASTA ŁOMŻA - OSIEDLE PRZEMYSŁOWE**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Gazyfikacja obiektów przemysłowych zlokalizowanych w obrębie osiedla Przemysłowego - wymagająca budowy stacji redukcyjno-pomiarowej I° $Q_{\max} = 5000 \text{ m}^3/\text{h}$ w rejonie ul. Wojska Polskiego oraz wybudowanie połączenia systemu sieci dystrybucyjnej (obwodnicy) łączącej w/w stację z istniejącą stacją redukcyjno-pomiarową I° ($Q_{\max} = 5000 \text{ m}^3/\text{h}$) w Starej Łomży	6 700	Zakład Gazowniczy Przedsiębiorcy, Organizacje społeczne, Urząd Miejski,

4. Program strategiczny

„ŁOMŻA - MIASTEM AKTYWNOŚCI I WSPÓŁPRACY OBYWATELSKIEJ” - tworzenie warunków do rozwoju inicjatyw obywatelskich oraz partnerskiej współpracy władz miasta, podmiotów gospodarczych i organizacji pozarządowych na rzecz jego rozwoju społeczno-gospodarczego (rozwój społeczeństwa obywatelskiego)

CEL OPERACYJNY:**BUDOWA I ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Budowa sieci szerokopasmowej WiMax jako rozbudowa usług dla ludności	2 500	Władze Miasta, uczelnie wyższe, zainteresowane jednostki
Wdrażanie elektronicznych usług dla ludności w województwie podlaskim	18 000	Władze Miasta

CEL OPERACYJNY:**PARTNERSKA WSPÓŁPRACA WŁADZ MIASTA Z OTOCZENIEM**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Rozwój współpracy partnerskiej z gminami zagranicznymi	-	Władze Miasta
Współdziałanie Łomży z przyległymi gminami i powiatami	-	Władze Miasta Zainteresowane powiaty i gminy
Działania na rzecz integracji gospodarczej miasta i jego otoczenia z regionem	-	jw.
Współdziałanie miasta z instytucjami otoczenia biznesu, w szczególności z Agencją Rozwoju Regionalnego, Łomżyńską Izbą Przemysłowo-Handlową	-	Władze Miasta

CEL OPERACYJNY:**OPRACOWANIE I WDROŻENIE SYSTEMU PRZEŁYWU INFORMACJI I WYMIANY OPINII POMIĘDZY SAMORZĄDEM MIASTA A OBYWATELAMI Z WYKORZYSTANIEM LOKALNYCH MEDIÓW I KOMUNIKACJI INTERNETOWEJ**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Integracja i konsolidacja społeczeństwa Łomży wokół działań na rzecz realizacji ustaleń Strategii	-	Rada Miejska, Prezydent Miasta
Zaangażowanie mediów lokalnych w propagowanie ustaleń Strategii zrównoważonego rozwoju Miasta Łomża do 2020 roku	-	Rada Miejska, Prezydent Miasta
Powołanie publiczno-prywatnego zespołu zadaniowego do spraw usprawnienia wzajemnej komunikacji obywateli, instytucji, organizacji podmiotów gospodarczych oraz władz miasta	-	Rada Miejska, Prezydent Miasta

Rozbudowa nowoczesnej infrastruktury informatycznej Łomży, w tym Urzędu Miejskiego, jako płaszczyzny komunikacji mieszkańców z władzami miasta oraz działań promocyjnych w kraju i zagranicą	-	Rada Miejska, Prezydent Miasta
Utworzenie pod patronatem Rady Miejskiej internetowego forum inicjatyw samorządowych	-	Rada Miejska
Opracowanie i wdrożenie programu „Z Łomżą łatwiej” w celu rozwijania i poprawy jakości obsługi mieszkańców i podmiotów gospodarczych	-	Rada Miejska, Prezydent Miasta

CEL OPERACYJNY:**WSPIERANIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH ORAZ INICJATYW OBYWATELSKICH PRZEZ WŁADZE MIASTA**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Prowadzenie cyklicznych szkoleń oraz doradztwa w zakresie tworzenia inicjatyw obywatelskich	-	Władze Miasta
Zorganizowanie internetowej „giełdy” inicjatyw społeczno-gospodarczych jako formy integracji ludzi i instytucji na rzecz rozwiązywania problemów lokalnych	-	jw.
Zorganizowanie przy Urzędzie Miejskim punktu wspierania organizacji pozarządowych lub Ośrodka Wsparcia Organizacji Pozarządowych (najbliższy jest w Białymstoku) w zakresie organizacyjno-prawnym, rachunkowo-księgowym oraz pozyskiwania środków finansowych	-	jw.

CEL OPERACYJNY:**INTEGRACJA ŚRODOWISK ŁOMŻAN ZAMIESZKAŁYCH W KRAJU I ZAGRANICĄ WOKÓŁ INICJATYW WŁADZ MIASTA NA RZECZ ROZWOJU ŁOMŻY I JEJ OKOLIC**

<i>Projekty (zadania) realizacyjne</i>	<i>Orientacyjny całkowity koszt realizacji zadania w tys. zł</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne lub współodpowiedzialne za realizację zadania</i>
Utworzenie komórki odpowiedzialnej za utrzymywanie i obsługę kontaktów z łomżyńską „emigracją” w celu umożliwienia jej dalszej aktywności na rzecz Łomży		Władze Miasta
Zorganizowanie i prowadzenie internetowego forum dyskusyjnego „Nadal jestem z Łomżą”, służącego wzajemnej komunikacji ludzi i instytucji oraz wykorzystaniu potencjału i możliwości Łomżan dla rozwoju rodzimego miasta.		jw.

3. PRIORYTETY REALIZACYJNE

STRATEGIA określa zestaw celów i zadań realizacyjnych na cały okres jej obowiązywania, tj. do 2020 roku. Należy podkreślić, że w najbliższych kilku latach nie należy spodziewać się wydatnej poprawy sytuacji finansowej budżetu Miasta Łomża. Także wobec trudnej sytuacji finansowej budżetu państwa nie ma co liczyć na wydatny wzrost środków finansowych z tego źródła. Realną szansą na pozyskanie dodatkowych środków są fundusze strukturalne i Fundusz Spójności Unii Europejskiej. Jednak nie jest to „pieniądz łatwy do uzyskania”. Trzeba, bowiem spełnić szereg wymogów formalnych, a także mieć swój udział własny. Ograniczone są również możliwości pozyskania środków finansowych z kredytów bankowych.

Stąd też, przy znacznej liczbie celów operacyjnych i projektów (zadań) realizacyjnych zapisanych w STRATEGII przy jednocześnie ograniczonych możliwościach finansowych budżetu miasta wystąpiła konieczność wyboru priorytetów realizacyjnych, tzn. takich celów operacyjnych i projektów (zadań), których realizacja winna się rozpocząć w pierwszej kolejności.

Podstawowymi przesłankami wyboru priorytetów realizacyjnych był stopień ich pilności i ważności z punktu widzenia:

- skali i tempa dalszego rozwoju gospodarczego Miasta,
- zaspokajania potrzeb społecznych mieszkańców Miasta,
- ochrony walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz poprawy jego stanu.

Efektom tych działań było powstanie listy priorytetów realizacyjnych, którą można określić mianem listy „NAJPILNIEJSZYCH Z NAJWAŻNIEJSZYCH PROJEKTÓW REALIZACYJNYCH”.

Wybór priorytetów realizacyjnych jest konsekwencją występujących na terenie Miasta Łomża problemów (patrz cz. II, p. 1), które w pierwszej kolejności wymagają podjęcia stosownych działań eliminujących, bądź łagodzących ich negatywne skutki dla poziomu życia mieszkańców.

Stąd też, do priorytetów zaliczono przede wszystkim te cele operacyjne i zadania, których realizacja będzie sprzyjać ROZWOJOWI GOSPODARCZEMU ŁOMŻY (jest to podstawowy warunek zmniejszania rozmiarów bezrobocia, wzrostu poziomu życia mieszkańców i wzrostu dochodów budżetu miasta), poprzez tworzenie jak najlepszych warunków instytucjonalnych, organizacyjnych, terenowych i infrastrukturalnych dla wspierania wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców (w tym firm rodzinnych), dalszego rozwoju już funkcjonujących przedsiębiorstw oraz lokalizowania się na terenie miasta nowych inwestorów krajowych i zagranicznych – problem strategiczny: UTRZYMUJĄCY SIĘ RELATYWNIE WYSOKI POZIOM REJESTROWANEGO BEZROBOCIA.

Ponadto, do priorytetów realizacyjnych zaliczono również te cele operacyjne i zadania, które będą służyły:

- rozwojowi budownictwa mieszkaniowego i poprawie standardu zamieszkiwania ludności w komunalnych zasobach mieszkaniowych, a także poprawie efektywności gospodarowania tymi zasobami – problem strategiczny:

NIEZADOWALAJĄCY STAN TECHNICZNY I NIEDOBÓR MIESZKAŃ KOMUNALNYCH, W TYM SOCJALNYCH,

- poprawienie infrastruktury drogowej na terenach, gdzie występują jeszcze drogi gruntowe - problem strategiczny: POPRAWA OBSŁUGI KOMUNIKACYJNEJ MIESZKAŃCÓW,
- udoskonalaniu programów nauczania i poprawie warunków lokalowych samorządowych placówek oświatowych przy jednoczesnej stałej racjonalizacji wydatków na te cele – problem strategiczny: PODNIESIENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA,
- zabezpieczeniu pomocy społecznej osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, chorym, niepełnosprawnym i w podeszłym wieku – problem strategiczny: POMOC SPOŁECZNA POTRZEBUJĄCYM.

Biorąc powyższe pod uwagę, Władze Miasta Łomża będą nadal w najbliższych latach koncentrować się działaniach zmierzających do LIKWIDACJI LUKI INFRASTRUKTURALNEJ, czyli koncentracji działań na eliminowaniu elementarnych niedoborów w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej warunkujących znaczącą poprawę warunków życia mieszkańców, dobry stan środowiska przyrodniczego, a także wzrost atrakcyjności lokalizacyjnej Miasta dla podmiotów gospodarczych i osadnictwa. Takie podejście jest wyrazem:

- realnej oceny szans i zagrożeń rozwojowych, tkwiących w otoczeniu Miasta (uwarunkowania gospodarcze, prawne i finansowe funkcjonowania samorządów terytorialnych, sytuację budżetową państwa, możliwości skorzystania z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej),
- realnej oceny silnych i słabych stron Miasta, a zwłaszcza obecnej i przewidywanej sytuacji budżetowej oraz wynikających z niej możliwości inwestycyjnych.

W związku z tym należy w najbliższych latach skoncentrować się na SELEKTYWNYM ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA, skierowanym na realizację takich priorytetów, które z punktu widzenia zaspokojenia potrzeb jego mieszkańców i rozwoju gospodarczego, będą miały strategiczne znaczenie. Oczywiście, w miarę poprawy ogólnej sytuacji gospodarczej i stanu finansów publicznych w kraju, a także sytuacji finansowej budżetu Miasta zakres realizacji celów operacyjnych i zadań realizacyjnych będzie ulegał zwiększeniu. Będą wtedy możliwe działania na rzecz RÓWNOMIERNEGO ROZWOJU Miasta Łomża. Będą to działania ze wszech miar pożądane, gdyż gwarantować one będą zarówno najlepsze zaspokojenie potrzeb społecznych, jak i efektywność gospodarowania, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

4. UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE

Skuteczna i efektywna realizacja ustaleń STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 ROKU zależna jest z jednej strony od sprzyjających uwarunkowań zewnętrznych, czyli szans rozwojowych, tkwiących w otoczeniu miasta, z drugiej zaś - od sprzyjających uwarunkowań wewnętrznych w postaci aktywnych,

systematycznych oraz skoordynowanych działań Rady Miejskiej i Prezydenta Miasta Łomża, pracowników Urzędu Miasta i miejskich jednostek organizacyjnych na rzecz ich urzeczywistnienia. Do najważniejszych wewnętrznych uwarunkowań realizacyjnych zaliczyć należy:

Prorozwojowa (proinwestycyjna) polityka finansowa

Polityka ta winna zmierzać w pierwszym rzędzie do długookresowej maksymalizacji dochodów budżetowych, racjonalizacji wydatków bieżących oraz poprawy efektywności wykorzystania własnych środków inwestycyjnych. Głównym czynnikiem **maksymalizacji dochodów budżetowych** jest przede wszystkim trwały i dynamiczny rozwój gospodarczy, jako bazy dochodowej zarówno dla mieszkańców, jak i budżetu miasta, a także lepsza ściągalność podatków i opłat lokalnych (w tym podatku od nieruchomości). Z kolei, **racjonalizacja wydatków bieżących** powinna zmierzać do minimalizacji kosztów zaspokajania potrzeb publicznych należących do zadań miasta, przy zachowaniu określonego standardu świadczonych usług. Wymaga to prowadzenia stałego monitoringu bieżących kosztów utrzymania określonych obiektów, urzędzeń i świadczenia usług. Dotyczy to szczególnie kosztów funkcjonowania oświaty gminnej, które w ostatnich latach znacznie wzrosły. Natomiast **poprawa efektywności wykorzystania środków inwestycyjnych** wymaga konsekwentnego stosowania zasady racjonalnego gospodarowania, tj. „maksymalizacji efektów z wydatkowanych nakładów lub minimalizacji nakładów na uzyskanie założonego efektu”. Możliwość stosowania tej zasady występuje we wszystkich fazach procesu inwestycyjnego poczynając od koncepcji projektu inwestycyjnego poprzez jego przygotowanie, a następnie realizację. Najważniejszą sprawą jest maksymalne skracanie czasu procesu inwestycyjnego, zgodnie z zasadą „czas to pieniądz”, co wymaga precyzyjnego jego zaplanowania. Ponadto, nie należy zbytnio rozbudowywać „frontu inwestycyjnego”, bowiem grozi to wydłużeniem się czasu trwania inwestycji, a w konsekwencji wzrostem ogólnych kosztów inwestycji.

Potencjalne możliwości zwiększenia środków finansowych na inwestycje miejskie istnieją poprzez szersze korzystanie z zewnętrznych źródeł finansowania, w tym z preferencyjnych kredytów bankowych i środków pomocowych Unii Europejskiej, a także podejmowanie wspólnych przedsięwzięć w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. PPP). Dzięki takim działaniom będzie można maksymalizować wielkość środków finansowych przeznaczanych na inwestycje komunalne, które wynikają z ustaleń STRATEGII.

Doskonalenie struktur organizacyjnych i procedur postępowania urzędowego

Działania w tym względzie winny być skierowane zarówno w stosunku do normalnego, rutynowego działania administracyjnego, które musi odpowiadać oczekiwaniom mieszkańców oraz podmiotów gospodarczych, jak i działań związanych z realizacją ustaleń strategicznych. Muszą one charakteryzować się brakiem rutynowości i biurokratyzmu, co wymaga pozytywnego nastawienia ze strony wszystkich pracowników Urzędu Miasta i krótkich terminów przy załatwianiu wszelkich spraw interesantów.

Niezbędne jest także stworzenie systemu informacji o zjawiskach i procesach dokonujących się na terenie Miasta Łomża, przez który należy rozumieć zintegrowany zespół ludzi, środków oraz metod (programów) zbierania, przechowywania, przetwarzania, aktualizowania niezbędnych danych potrzebnych Władzom Miasta Łomża do podejmowania decyzji dotyczących aktualizowania, modyfikowania oraz monitorowania i kontroli realizacji ustaleń STRATEGII. Jeśli tak rozumiany system ma być skuteczny, nie może ograniczać się wyłącznie do gromadzenia informacji, lecz musi także zapewniać stałą i merytoryczną ich analizę. Stąd też przy jego organizowaniu muszą być spełnione następujące warunki:

- dostarczanie informacji kompleksowych oraz aktualnych w celu ich skutecznego i efektywnego wykorzystania,
- dostarczanie informacji tym, którzy ich rzeczywiście potrzebują w formie nadającej się bezpośrednio do użytku i najdogodniejszej do podjęcia określonych decyzji,
- umożliwienie stałego monitorowania stanu istniejącego, silnych i słabych stron miasta, konkurencyjności jej gospodarki, stanu zagospodarowania przestrzennego, stanu środowiska przyrodniczego i ochrony dziedzictwa kulturowego, itp.,
- zapewnienie wymiany informacji pomiędzy jednostkami organizacyjnymi miasta oraz między kierownictwem a pracownikami,
- umożliwienie wczesnego rozpoznania nadchodzących zmian tkwiących w otoczeniu miasta (szanse i zagrożenia rozwojowe),
- umożliwienie przeprowadzenia prac prognostycznych (np. prognoza zapotrzebowania na urządzenia infrastruktury technicznej, dochodów i wydatków budżetu miasta, prognoza demograficzna, prognoza zapotrzebowania na mieszkania komunalne i socjalne, itd.) oraz konstruowania ocen ekonomicznych, inwestycyjnych i finansowych przedsięwzięć rozwojowych,
- umożliwienie monitorowania i kontroli realizacji ustaleń STRATEGII.

Tak rozumiany system informacji musi obejmować poszczególne sfery funkcjonalne Miasta, tj. społeczną, gospodarczą, ekologiczną, przestrzenną,

infrastrukturalną i finansową, wszystkie szczeble kierowania i poziomy decyzyjne, a także wzajemne relacje miasto i jego otoczenie.

Sukcesywne opracowywanie i skuteczna realizacja wieloletniego planu inwestycyjnego i finansowego

Wieloletni plan inwestycyjny stanowi podstawę do prowadzenia długookresowej polityki inwestycyjnej. Zawiera on listę zadań inwestycyjnych w układzie priorytetowym (rankingowym) przewidzianych do realizacji wraz z zakresem rzeczowym i finansowym w rozbiciu na poszczególne lata. Innymi słowy, stanowi on zbiór wyselekcjonowanych, ocenionych i zaakceptowanych do realizacji - przez Władze Miasta Łomża - komunalnych zadań inwestycyjnych w określonym horyzoncie czasu. Jego posiadanie przyczynia się do racjonalizacji wydatków inwestycyjnych. Drugi - stanowi podstawę do prowadzenia długookresowej polityki finansowej i jest narzędziem efektywnego zarządzania finansami Miasta. Określa on:

- niezbędny, racjonalny poziom wydatków bieżących zapewniający wykonanie wszystkich zadań statutowych Miasta,
- wolne środki *brutto*, które można wykorzystać na finansowanie inwestycji miejskich i obsługę długu,
- wolne środki *netto* na realizację miejskich programów inwestycyjnych (a więc po uwzględnieniu kosztów obsługi istniejącego zadłużenia i zabezpieczenia środków na obsługę planowanego zadłużenia),
- górny pułap możliwości zadłużenia się Miasta – przyjmując najbardziej prawdopodobne założenia co do warunków kredytowania inwestycji miejskich.

Oba wieloletnie plany stanowią „pomost” pomiędzy ustaleniami STRATEGII, a corocznymi budżetami Miasta Łomża.

Partnerska współpraca z organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami

Władze Miasta Łomża winny poszukiwać partnerów społecznych chętnych do współpracy przy realizacji ustaleń STRATEGII. W tym celu będą one inicjować i koordynować partnerską współpracę z organizacjami pozarządowymi, lokalnymi środowiskami opiniotwórczymi i przedsiębiorcami funkcjonującymi na terenie Miasta. Partnerska współpraca z organizacjami pozarządowymi winna się opierać na następujących pięciu generalnych zasadach:

- ZASADA POMOCNICZOŚCI – Władze Miasta Łomża udzielają finansowej i organizacyjnej pomocy organizacjom pozarządowym w niezbędnym zakresie uzasadnionym potrzebami mieszkańców,
- ZASADA NIEZALEŻNOŚCI – Władze Miasta Łomża i organizacje pozarządowe nie pretendują do narzucania sobie nawzajem zadań, szanując swoją autonomię, co umożliwia partnerską ich współpracę,

- ZASADA FINANSOWANIA PRZEDMIOTOWEGO – środki finansowe z budżetu Miasta są przyznawane na ściśle określone przedsięwzięcia (dotyczy to zadań inicjowanych i realizowanych przez organizacje pozarządowe), a nie określonym organizacjom, np. w formie grantów – poszczególne organizacje składają konkretne programy, które podlegają ocenie merytorycznej i wyborowi przez Władze Miasta Łomża,
- ZASADA KORZYŚCI PUBLICZNEJ – pierwszeństwo w dostępie do środków finansowych z budżetu miasta mają te zadania, których pozytywne skutki będą dotyczyły możliwie jak najszerszego grona mieszkańców, lub które w inny sposób będą realizowały ważne korzyści publiczne, np. opieka nad niepełnosprawnymi, działalność edukacyjna, opiekuńczo-wychowawcza, sportowa oraz kulturalna wśród dzieci i młodzieży,
- ZASADA POZYSKIWANIA DODATKOWYCH ŚRODKÓW FINANSOWYCH na realizację określonych zadań ze źródeł zewnętrznych (np. prywatni sponsorzy, zagraniczne środki pomocowe).

Efektem partnerskiej współpracy Władz Miasta Łomża z organizacjami pozarządowymi będzie niewątpliwie podniesienie efektywności wydatkowania środków finansowych z budżetu (środki publiczne), lepsze zaspokajanie potrzeb społecznych, umacnianie poczucia podmiotowości mieszkańców oraz uzyskanie możliwości wczesnego reagowania na problemy lokalne, a w konsekwencji wzrost jakości życia jego mieszkańców.

Z kolei, partnerska współpraca Władz Miasta Łomża z przedsiębiorcami umożliwia poznanie ich potrzeb oraz możliwości rozwojowych. Ułatwia to tworzenie jak najlepszych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, zwłaszcza przez małe i średnie firmy. Partnerska współpraca z przedsiębiorcami pozwala również na włączenie się przedsiębiorców w rozwiązywanie problemów Miasta Łomża, a także prowadzenie wspólnej promocji na arenie krajowej i międzynarodowej.

Promocja walorów i zasobów Miasta Łomża

Jest ona istotnym uwarunkowaniem skutecznej realizacji ustaleń strategicznych. Ma ona na celu wyrobienie pozytywnego wizerunku Miasta Łomża u potencjalnych inwestorów, mieszkańców i turystów. Promocja musi być prowadzona w sposób aktywny i nie może zaniedbywać żadnych sposobności, tak w środkach masowej informacji, jak i podczas różnego rodzaju konferencji, targów, kontaktów z odpowiednimi agendami rządowymi, czy wreszcie bezpośrednich kontaktów z potencjalnymi inwestorami.

Krajowa partnerska współpraca Miasta Łomża

Część ustaleń zapisanych w STRATEGII może być realizowana wspólnie w ramach powiatu łomżyńskiego jako całości lub z wybranymi gminami, wchodzącymi w jego skład, a także z innymi gminami i władzami województwa podlaskiego. Wspólna realizacja przedsięwzięć przyczyniać się będzie do lepszego zaspokojenia potrzeb mieszkańców oraz racjonalizacji wydatkowania środków finansowych z budżetu miasta. Takie podejście będzie również czynnikiem zwiększającym szanse na uzyskanie wsparcia finansowego ze źródeł zewnętrznych, w tym zwłaszcza środków pomocowych Unii Europejskiej.

Międzynarodowa partnerska współpraca Miasta Łomża

Umożliwia ona skorzystanie z doświadczeń gmin zagranicznych w kwestii metod i praktycznych sposobów rozwiązywania różnych problemów, a także umożliwia realizację wspólnych przedsięwzięć, na które można uzyskać wsparcie ze strony Unii Europejskiej. Współpraca ta jest również ważna z punktu widzenia nawiązywania bezpośrednich kontaktów mieszkańców współpracujących gmin, przedsiębiorców działających na ich terenie, organizację wspólnych przedsięwzięć kulturalnych i sportowych.

Reasumując należy stwierdzić, że wdrażanie ustaleń STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 roku zależy od wielu uwarunkowań, które ogólnie można określić następująco:

- sprawne i skuteczne przywództwo Władz Miasta Łomża, tworzące jak najlepsze warunki techniczne i organizacyjne dla realizacji wytyczonych celów, a także motywujące pracowników samorządowych do aktywnych działań na rzecz realizacji ustaleń strategicznych,
- adekwatna do zaplanowanych zadań struktura organizacyjna Urzędu Miasta i miejskich jednostek organizacyjnych oraz sprawne procedury postępowania urzędowego,
- odpowiednio przygotowane kadry (pracownicy Urzędu Miasta i miejskich jednostek organizacyjnych) do realizacji ustaleń strategicznych,
- współpraca z otoczeniem (organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, władzami innych samorządów terytorialnych w kraju i zagranicą),
- aktywna prorozwojowa polityka finansowa Władz Miasta Łomża, polegająca na długookresowej maksymalizacji dochodów budżetowych, racjonalizacji wydatków bieżących, wzroście i poprawie efektywności wykorzystania środków inwestycyjnych oraz aktywnym pozyskiwaniu środków finansowych ze źródeł krajowych i zagranicznych na realizację zaplanowanych przedsięwzięć rozwojowych, w tym z Unii Europejskiej,
- sprawne systemy informacyjne umożliwiające rzetelny monitoring i kontrolę przebiegu oraz ocenę efektów realizacji ustaleń STRATEGII.

CZĘŚĆ V

SYTUACJA FINANSOWA I PROGNOZA BUDŻETU MIASTA ŁOMŻA

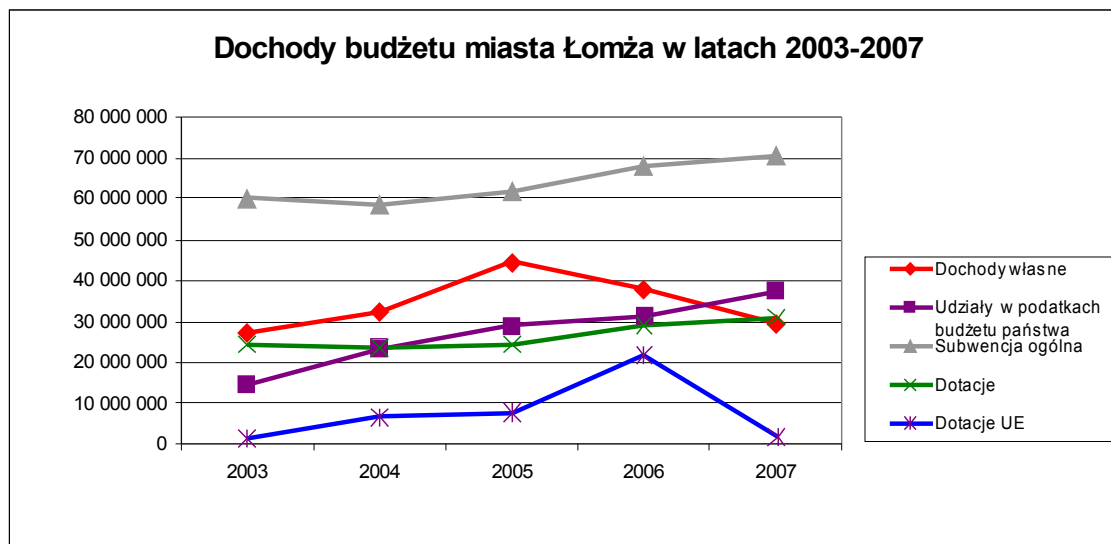
Dochody budżetu Miasta Łomża w latach 2003-2007

Dochody budżetu Miasta Łomża wzrosły w latach 2003-2006 nominalnie z 128.017,7 tys. zł. do 188.283,0 tys. zł. W budżecie 2007 roku zaplanowano wpływy w wysokości 169.831,0 tys. zł. Tym samym realna wartość dochodów zwiększyła się z 150.292,1 tys. zł. w 2003r. do 169.831,0,2 tys. zł w 2007r. Realny poziom dochodów budżetowych 2007r. został zaplanowany na poziomie wyższym od zanotowanych w 2003r. o 13,0%. Lata 2003-2007 cechuje ich stosunkowo stabilny poziom. Sprzyja to trafności prognozowania budżetowego. Zestawienie dochodów budżetu Miasta Łomża w cenach bieżących i stałych, z wyszczególnieniem ich głównych źródeł dla lat 2003-2007 przedstawiono w tabeli 1, zilustrowanej rysunkiem.

Tabela 1
Dochody budżetu Miasta Łomża 2003-2007 (w wartościach nominalnych i realnych w zł)

Wyszczególnienie	2 0 0 3		2 0 0 5		2 0 0 6		2 0 0 7 ceny bieżące i stałe	Dynamika 2006/2002 2003=100
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe		
Dochody własne	27 409 426	33 892 024	44 416 626	47 436 957	37 961 223	39 479 672	29 278 353	106,82
Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	14 595 213	17 134 780	28 583 523	30 527 203	31 264 306	32 514 878	37 326 939	255,75
Subwencja ogólna	60 037 319	70 483 813	61 812 947	66 016 227	68 142 868	70 868 583	70 674 398	117,72
Dotacje	24 515 718	28 781 453	24 247 454	25 896 281	29 249 148	30 419 114	30 900 027	126,04
Dotacje UE	1 459 419	1 713 358	7 541 206	8 054 008	21 665 504	22 532 124	1 651 272	113,15
RAZEM DOCHODY	128 017 095	150 292 070	166 601 756	177 930 676	188 283 049	195 814 371	169 830 989	132,66

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych UM w Łomży

Źródło: rysunek własny na podstawie danych UM w Łomży

Dane liczbowe obrazujące zmiany struktury poszczególnych źródeł dochodów budżetu Miasta Łomża w latach 2003-2007 przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2

Struktura dochodów budżetu Miasta Łomża w latach 2003-2007 (w %)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2007-2003
Dochody własne	21,41	22,43	26,66	20,16	17,24	-4,17
Udziały w podatkach budżetu państwa	11,40	16,18	17,16	16,60	21,98	10,58
Subwencja ogólna	46,90	40,49	37,10	36,19	41,61	-5,28
Dotacje	19,15	16,33	14,55	15,53	18,19	-0,96
Dotacje UE	1,14	4,58	4,53	11,51	0,97	-
Dochody ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Łomży

Analizy historyczne wielkości i dynamiki zmian dochodów budżetu Miasta Łomża wykazały zarówno pozytywne jak i negatywne aspekty jego finansów. Wśród zjawisk pozytywnych można wyróżnić:

- Nominalny (+32,7%) i realny (+13,0%) wzrost wartości dochodów ogółem. Z punktu widzenia zarządzania miastem ważnym było odwrócenie negatywnej tendencji spadku dochodów notowanej w 2003r. Szczególnie wysoki wzrost wpływów zaplanowano w 2007r. Jest on m.in. wynikiem realizacji projektów współfinansowanych funduszami Unii Europejskiej. W kolejnych latach pożądanym jest utrzymanie tendencji wzrostowej - maksymalizacji wpływów budżetowych. Wzrastający zasób środków budżetowych daje możliwość lepszego wypełniania funkcji samorządu terytorialnego jako gospodarza terenu.

- Nominalny wzrost wartości dochodów własnych (+6,8%) oraz udziałów w podatkach wspólnych z budżetem państwa (+155,7%). W sytuacji finansowej miasta jest to bardzo korzystna tendencja. Wzrastający zasób środków budżetowych daje możliwość trafniejszego prognozowania budżetu.
- Tempo wzrostu dochodów własnych było wyższe od przyrostu dochodów ogółem. Wykazana tendencja sprzyja kształtowaniu stabilnych podstaw prognozowania budżetu. Im więcej środków budżetowych podlega lokalnemu władztwu decyzyjnemu, tym większa jest przewidywalność wpływów, a tym samym trafność prognoz finansowych.
- W strukturze dochodów własnych dominowały wpływy z podatków i opłat lokalnych oraz wpływy z podatków i opłat lokalnych. Podobnie jak w innych miastach głównym źródłem wpływów podatkowych był w kolejnych latach podatek od nieruchomości. W całym analizowanym okresie udział tej grupy wpływów był stosunkowo stabilny, z tendencją malejącą w 2006r. Notowane wartości są nieco niższe od średnich krajowych.
- Wzrastająca wartość i udział dochodów własnych w tym udziałów w podatkach budżetu państwa w dochodach ogółem - tendencja ta świadczy o wzroście potencjału ekonomicznego Miasta i umacnianiu jego bazy ekonomicznej. W przyszłości podejmowane działania Władz Miasta Łomża powinny być ukierunkowane na utrzymanie tego tempa wzrostu. Zachodzi tu relacja: silniejsza baza - wyższe wpływy budżetowe. Przyjęcie takich założeń będzie sprzyjać wzrostowi stabilnych dochodów budżetu. Stąd ważnym zadaniem jest kształtowanie prorozwojowej polityki podatkowej i skuteczność jej realizacji.
- W kolejnych latach ma miejsce stały przyrost dochodów z dotacji Unii Europejskiej, co nie jest tendencją powszechnie występującą w miastach w Polsce.
Wśród zagrożeń wynikających z przeprowadzonych analiz dochodów budżetu Miasta Łomża można wymienić:
 - Niski, w stosunku do kosztów funkcjonowania szkół, przyrost realnych wpływów z subwencji ogólnej. Realne wpływy lat: 2002, 2006 i 2007 były zbliżone i wyniosły ponad 70 mln zł. Jest to najbardziej znaczące źródło dochodów budżetu Miasta. W całym badanym okresie można o pewnej stabilności, z notowanym spadkiem udziału (-5,3 pkt proc.) tej grupy wpływów w dochodach ogółem. Podstawową częścią składową jest subwencja oświatowa. W gospodarce finansowej należy zwrócić uwagę na wzajemne kształtowanie się relacji dochodów i wydatków oświatowych. Wielkość wydatków oświatowych powinna być porównywana z kwotami przekazywanej z budżetu państwa subwencji oświatowej.
 - W analizowanym okresie zmniejszył się udział i wielkość dotacji otrzymywanych przez budżet Łomży – w całym analizowanym okresie prawie o 36 pkt proc.

Wnioski

1. Z punktu widzenia gospodarowania budżetem i możliwości jego długookresowego prognozowania zanotowane w analizowanym okresie zmiany są korzystne dla Miasta Łomża. Wynika to głównie ze stałego wzrostu dochodów budżetu. Zahamowana została także negatywna tendencja spadku dochodów ogółem notowana w latach wcześniejszych.
2. Podkreślenia wymaga fakt pozyskania przez Miasto funduszy pomocowych Unii Europejskiej w czterech kolejnych latach analizowanego okresu. Pozwala to optymistycznie prognozować wariant przyspieszonego tempa likwidacji istniejących niedoborów w zagospodarowaniu infrastrukturalnym Miasta.
3. Korzystne były zmiany strukturze dochodów. Wzrastający udział dochodów własnych sprzyja tworzeniu trafnych prognoz i strategii rozwojowych. Jest też wskaźnikiem pozytywnie ocenianym przez podmioty zewnętrzne, w tym instytucje kapitałowe i finansowe - w sytuacji wejścia na rynek kapitałowy.
4. Działania bieżące i strategiczne Władz Miasta powinny zmierzać do wzrostu dochodów budżetu. Polityka ta powinna być stosowana konsekwentnie w ciągu najbliższych kilku lat w celu równoważenia budżetu, zwłaszcza w sytuacji realizacji zwiększonego w stosunku do własnego potencjału zakresu zadań inwestycyjnych, poprawy płynności finansowej oraz kształtowania rozwoju lokalnego.

Wydatki budżetu Miasta Łomża w latach 2003-2007

Wydatki budżetu Miasta Łomża wzrosły w badanym okresie z 119.500,9 tys. zł w 2003 r. do 184.049,2 tys. zł w 2006 r. W 2007 r. zaplanowano je w kwocie 168.978,3 tys. zł. W stosunku do 2003 r. w wartościach realnych nastąpił wzrost ich wielkości o 20,4% ze 140.294,1 tys. zł w 2003 r. do 168.978,3 tys. zł w 2007 r. Tempo wzrostu wydatków było o ok. 9 pkt proc. wyższe od tempa wzrostu dochodów. Najwyższe realne wartości cechują lata 2006-2007. Szczegółowe zestawienie przedstawiono w tabeli 3, zilustrowanej rysunkiem.

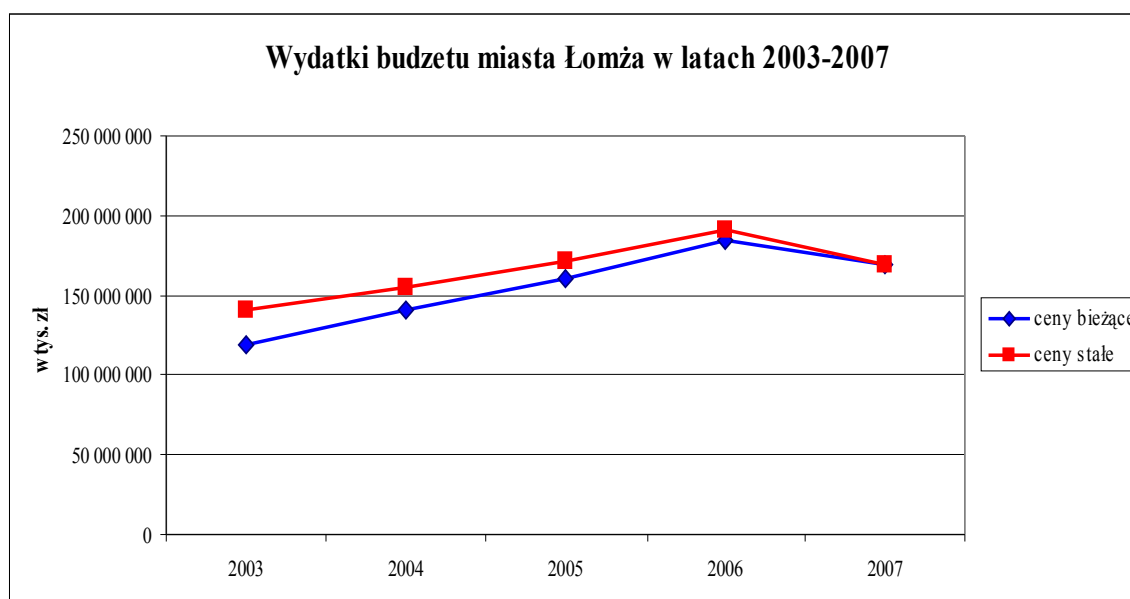
Tabela 3

Wydatki budżetu Miasta Łomża w latach 2003-2007 (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2003		2 0 0 4		2 0 0 5		2 0 0 6		2 0 0 7	Dynamika zmian 2007/2003 2003=100
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące i stałe	
wydatki ogółem	119 500,90	140 294,06	141 087,57	155 337,41	160 154,19	169 891,56	184 049,24	191 411,21	168 978,27	141,40
wydatki bieżące	107 312,64	125 985,04	116 425,74	128 184,74	129 165,65	137 018,92	141 604,54	147 268,72	142 691,76	132,97
wydatki inwestycyjne	12 188,26	14 309,02	24 661,83	27 152,67	30 988,54	32 872,64	42 444,69	44 142,48	26 286,51	215,67

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych UM w Łomży.

Analiza dynamiki zmian wydatków wykazuje zróżnicowanie wartości notowanych w kolejnych latach. W wartościach nominalnych począwszy od 2003r. ma miejsce stały wzrost wydatków ogółem. Ich najwyższą wartość zanotowano właśnie w 2006r., nieco niższą w planie 2007r. Analiza struktury wydatków wykazała w badanym okresie zjawisko rozwarcia nożyc pomiędzy kierunkami oraz tempem wzrostu dochodów i wydatków budżetowych (o ok. 9 pkt. proc. na niekorzyść dochodów). Jeśli taka sytuacja utrzymuje się w dłuższym czasie, wskazany jest corocznie monitorować wynik finansowy budżetu, z zaleceniem przeciwdziałania generowaniu zbyt wysokiego deficytu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Łomży

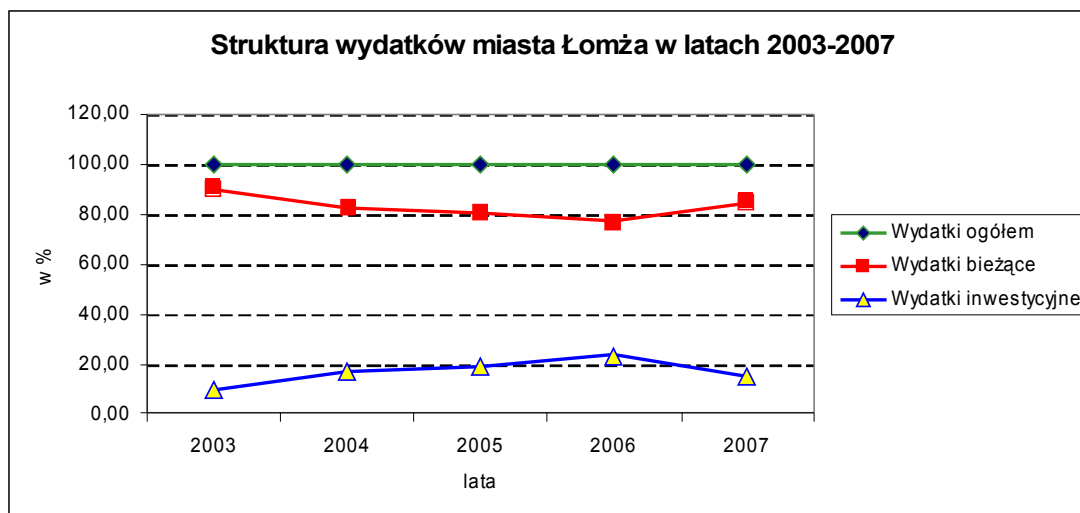
Z punktu widzenia kształtowania długookresowej polityki rozwoju lokalnego ważnym jest monitorowanie wzajemnych relacji wydatków bieżących i majątkowych, w tym zwłaszcza inwestycyjnych. Proporcje wydatków budżetu Miasta Łomża w latach 2003-2007 w podziale na wydatki bieżące i inwestycyjne przedstawiono w tabeli 4, zilustrowanej rysunkiem.

Tabela 4
Struktura % dochodów budżetu Miasta Łomża w latach 2002-2007

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Wydatki ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Wydatki bieżące	96,93	89,80	82,52	80,65	76,94	84,44
Wydatki inwestycyjne	3,07	10,20	17,48	19,35	23,06	15,56

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych UM w Łomży.

W analizowanym okresie miały miejsce wahania wzajemnych proporcji wydatków bieżących i inwestycyjnych. Najwyższy udział inwestycji w budżecie zanotowano w 2006r. (24,6%), a wcześniej w 1999r. (26,9%). Dużym osiągnięciem Władz Miasta Łomża jest zahamowanie niekorzystnej tendencji spadku wartości i udziału wydatków inwestycyjnych (minimalny udział 3,1% w 2002r.). Począwszy od 2004r. uwidoczniły się pozytywne następstwa wprowadzonej polityki racjonalizacji gospodarki budżetowej. Obecny poziom wskaźnika inwestycji w budżecie przekracza średnie krajowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Łomży

Doświadczenia Miasta Łomża wykazują wyraźnie jak ważnym jest kontrolowanie wzajemnych proporcji wydatków bieżących i inwestycyjnych i odnoszenie ich do tempa zmian dochodów budżetowych. Niekontrolowany wzrost jednej z grup wydatków w powiązaniu z niekorzystnym doбором źródeł finansowania może być przyczyną obniżenia własnego potencjału inwestycyjnego. Analizując dotychczasowe źródła finansowania inwestycji w Łomży, można stwierdzić, że warunkiem realizacji szerokiego zakresu inwestycji będzie pozyskanie bezzwrotnych źródeł finansowania, w tym środków z budżetu Unii Europejskiej. W innej sytuacji koniecznym wydaje się zredukowanie rozmiarów planowanych zadań inwestycyjnych przewidywanych dla lat 2007-2013.

W analizowanym okresie udział inwestycji był wyższy od średnich krajowych. Jednak ich wartości kwotowe znacznie przekraczały własne możliwości finansowe Miasta. W kolejnych latach występowała konieczność zaciągania zobowiązań dłużnych. Równolegle w niektórych działach zanotowano znaczny przyrost wydatków bieżących. Ma to wpływ na spadek bieżącego i przyszłego potencjału inwestycyjnego Miasta.

Analiza przebiegu krzywych udziału wydatków bieżących i inwestycyjnych w wydatkach ogółem obrazuje starania Władz Miasta Łomża zmierzające do utrzymania stabilnych proporcji ich podziału. Aby realizować rozszerzony program

inwestycji, władze miasta podejmowały decyzje o zaciągnięciu kolejnych kredytów na cele inwestycyjne. Towarzyszyła temu dbałość o racjonalność wydatków bieżących.

Warunkiem dalszej realizacji ścieżki wzrostu koniecznym będzie wyznaczenie długookresowych proporcji podziału budżetu na kolejne lata, w szczególności planowanych wydatków operacyjnych i inwestycyjnych oraz utrzymywanie dyscypliny w gospodarowaniu środkami bieżącymi. Zachowanie obecnego trendu gospodarowania środkami finansowymi powinno prowadzić do stabilizacji procesu inwestycyjnego, a w sytuacji pozyskiwania funduszy Unii Europejskiej, jego znacznego zdynamizowania. W obecnej sytuacji nie występujących w latach wcześniejszych zagrożeń zachwiania czy utraty płynności finansowej. Koniecznym jest stałe badanie relacji pomiędzy tempem przyrostu wydatków (bieżących i inwestycyjnych) w stosunku do tempa wzrostu dochodów, z dążeniem takiego kształtowania relacji, by długookresowo zapewnić utrzymanie płynności finansowej Miasta.

W tabeli 5 przedstawiono zmiany struktury wydatków budżetu Miasta Łomża występujące w latach 2003-2007, z wykazaniem wartości średnich dla całego analizowanego.

Tabela 5
Struktura wydatków ogółem budżetu Miasta Łomża w latach 2003-2007

Wyszczególnienie	2003	2005	2006	2007	2007-2003	Średni 2007-2003	2007/2003 2003=100
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	303 807	41 724	2 623	1 900	-301 907	70 367	0,63
Transport i łączność	10 932 003	19 931 237	23 978 567	16 036 732	5 104 729	17 290 750	146,70
Turystyka	90 478	45 700	47 040	548 000	457 522	174 944	605,67
Gospodarka mieszkaniowa	1 673 050	5 324 615	3 499 795	6 198 710	4 525 660	3 877 170	370,50
Urzędy naczelnych organów władzy państw.	375 355	668 985	778 421	746 414	371 059	647 767	198,86
Administracja publiczna	8 490 783	11 518 920	12 751 954	14 767 082	6 276 299	11 450 845	173,92
Bezpieczeństwo publiczne i ochr. pp	4 033 172	4 646 549	4 633 828	4 307 700	274 528	4 437 774	106,81
Obsługa długu publicznego	1 342 597	619 850	620 817	936 899	-405 698	822 371	69,78
Oświata i wychowanie	50 181 648	67 600 615	68 286 373	67 892 642	17 710 994	63 023 285	135,29
Edukacyjna opieka wychowawcza	9 507 321	5 605 546	6 083 725	5 264 889	-4 242 432	6 206 671	55,38
Ochrona Zdrowia	588 933	1 067 107	775 580	865 750	276 817	799 085	147,00
Opieka społeczna	19 766 975	26 474 105	31 792 548	32 048 488	12 281 513	26 361 643	162,13
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska.	7 466 503	10 055 474	16 408 285	5 325 380	-2 141 123	10 514 720	71,32
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	4 217 304	5 071 571	9 855 624	4 275 264	57 960	5 622 081	101,37
Kultura fizyczna i sport	353 457	911 045	4 064 029	6 577 040	6 223 583	2 510 002	1 860,78
Wydatki razem	119 500 901	160 154 186	184 049 236	168 978 273	49 477 372	154 754 032	141,40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Łomży.

W strukturze wydatków budżetowych ogółem Miasta Łomża uwidoczniły się następujące relacje i proporcje:

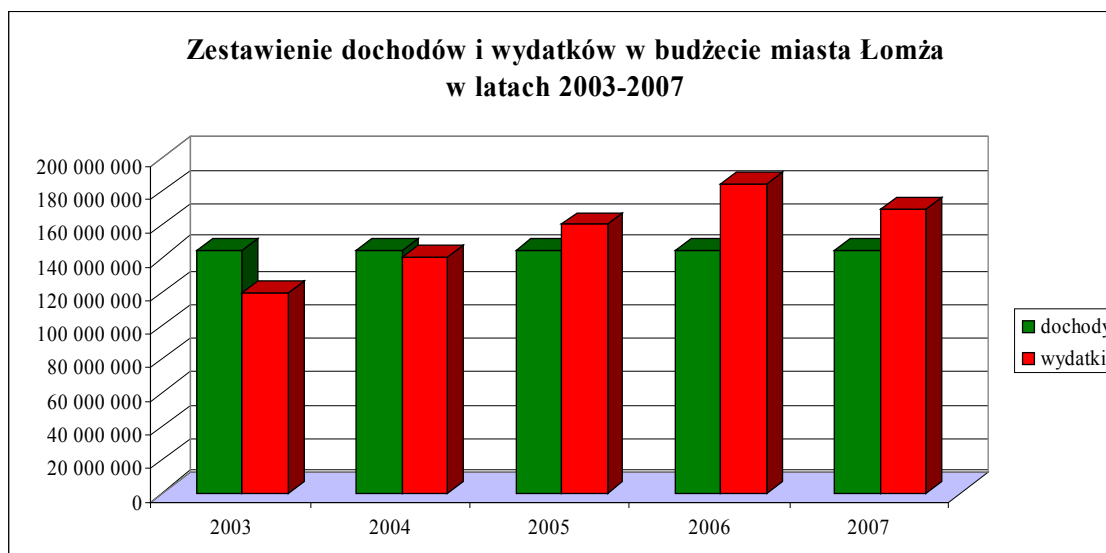
- W całym badanym okresie największa część środków finansowych była kierowana na cele oświaty i wychowania (średniorocznie 41,0% ogółu wydatków). W 2007r. wydatki w tym dziale były o 17,7 mln zł wyższe niż w 2002r. (+35,3%). Racjonalizacji wydatków służą analizy ekonomiczne wykazujące jednostkowe koszty funkcjonowania poszczególnych placówek. Z punktu widzenia gospodarowania całym budżetem koncentracja wydatków w jednej branży może mieć długookresowo negatywny wpływ na poziom zaspokojenia potrzeb w innych sferach funkcjonowania Miasta.
- Znaczne środki finansowe wydatkowano w kolejnych latach na potrzeby opieki i pomocy społecznej (średniorocznie 16,3%). Udział tej grupy wydatków był dość stabilny i wahał się w przedziale 15,4% (2004r.) do 19,0% (2007r.). Udział tej grupy wydatków zwiększył się w omawianym okresie o 4 pkt. proc. (+12,3 mln zł). Należy zakładać, że w następstwie zachodzących zmian demograficznych udział tej grupy wydatków w wydatkach ogółem będzie miał w dłuższym okresie charakter rosnący.
- Znaczny udział w budżecie Miasta Łomża miały wydatki na cele transportu i łączności (średniorocznie 11,3%) Wydatki tego działu wzrosły w latach 2003-2007 o 5,1 mln zł. W każdym kolejnym roku następował znaczący kwotowy przyrost wydatków. Biorąc pod uwagę rozmiary potrzeb w zakresie drogownictwa w najbliższych latach należy się liczyć ze wzrostem wydatków w tym dziale, a zanotowaną tendencję wzrostu należy ocenić pozytywnie.
- Wydatki na cele gospodarki komunalnej i ochrony środowiska wyniosły średniorocznie 6,8 %. Najwyższy udział notowano w 2004 r. (9,4%), a najniższe w 2002r. (3,0%). Jest to ważna grupa wydatków z punktu widzenia sprawności funkcjonowania miasta zaplanowanie zwiększenia tej grupy wydatków w budżecie Miasta należy ocenić pozytywnie.
- Administracja publiczna stanowiła średniorocznie 7,4% ogółu wydatków budżetu, co jest udziałem niższym od średniej krajowej. Maksymalny poziom wskaźnika zanotowano w 2007r. (8,7%), a najniższy wykonano w 2004r. (6,9%).
- Udział wydatków na cele bezpieczeństwa publicznego wyniósł w 2006r. 2,4 % ogółu wydatków budżetowych (średniorocznie 2,9%).
- Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego stanowiły w badanym okresie średniorocznie 3,6% ogółu wydatków budżetu. Ich udział kształtował się w przedziale od 2,5% w 2006r. do 5,3% w 2005r.
- Na cele gospodarki mieszkaniowej wydatkowano średniorocznie 2,4% wydatków miasta, najwięcej w 2007r. (3,7%), a najmniej w 2003r. (1,4%). Porównywalność danych jest tu ograniczona ze względu na różny zasób i stan komunalnych zasobów mieszkaniowych w różnych miastach.
- Malejący udział w wydatkach ogółem stanowiły koszty obsługi zadłużenia, stanowiące 0,5% w 2006r., podobnie jak średniorocznie w całym okresie.

- Wydatki w pozostałych działach sprawozdawczości budżetowej miały znacznie niższy udział w wydatkach ogółem.

W strukturze wydatków bieżących 2006r. zdecydowanie dominowały środki kierowane na cele oświaty i wychowania liczonej wraz z edukacyjną opieką wychowawczą, a następnie na opiekę społeczną oraz administrację publiczną. Wydatki inwestycyjne realizowano głównie w działach: transport i łączność oraz gospodarka komunalna i ochrona środowiska. W porównaniu z innymi miastami należy zwrócić uwagę na dużą koncentrację inwestycji – wydatki notowano w większości działów sprawozdawczości budżetowej, jednak ze zdecydowaną dominacją dwóch z nich.

Wynik finansowy budżetu i zadłużenie Miasta Łomża

Na poniższym rysunku przedstawiono wielkość wydatków budżetowych na tle dochodów Miasta w latach 2003-2007. W gospodarce finansowej w latach 2003-2004 dochody nieznacznie przewyższały wydatki, w okresie 2005-2007 notowany jest wyższy poziom wydatków budżetowych w stosunku do osiągniętych dochodów. W żadnym roku poziom notowany deficytu budżetowego nie stanowił zagrożenia utraty płynności finansowej Miasta. Występowanie deficytu budżetowego, będącego wynikiem rozszerzonego zakresu finansowania inwestycji nie jest zjawiskiem negatywnym. Należy jednak kontrolować jego poziom, tak z punktu widzenia wymogów prawa, jak i uwarunkowań ekonomicznych, by w długim okresie zapewnić utrzymanie płynności finansowej budżetu Miasta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Łomży

Miasto Łomża w latach 2003-2007 prowadziło aktywną politykę kredytowo-pożyczkową. Na dzień 31 grudnia 2006 r. zadłużenie Miasta wyniosło 16,8 mln. zł., w 2007r. przewiduje się wzrost wielkości długu do kwoty 17,5 mln zł. Część zadłużenia została zaciągnięta na warunkach preferencyjnych, z korzystnym oprocentowaniem.

towaniem, a w przypadku pożyczek z możliwością częściowego umorzenia długu. Warunkiem umorzenia jest przeznaczenie pożyczki na dofinansowanie zadania zgodnie z zawartą umową, terminowa spłata kapitału i odsetek oraz złożenie wniosku o umorzenie. Część kredytów ma charakter przejściowy – służy prefinansowaniu zadań realizowanych z udziałem funduszy unijnych. Nie obciążają one wskaźników zadłużenia wyznaczonych art. 169 i art. 170 ustawy o finansach publicznych. Miasto zaciąga także kredyty o charakterze komercyjnym służące zrównoważeniu budżetu. W tabeli 6 przedstawiono podstawowe dane charakteryzujące poziom zadłużenia Miasta Łomża w latach 2002-2006.

Tabela 6
Zadłużenie Miasta Łomża w latach 2003-2007 (w zł)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007*
Transze kredytu	0	2 973 400	12 246 259	11 414 124	7 877 647
Odsetki	1 290 421	560 441	634 955	759 158	692 554
Raty kapitałowe	6 607 220	6 270 140	5 333 812	18 004 692	7 256 010
Saldo zadłużenia	19 757 140	16 460 400	23 372 847	16 872 278	17 493 915

*przewidywane zadłużenie na koniec 2007r.

Źródło: na podstawie danych UM w Łomży.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że zadłużenie Miasta wzrasta w szybkim tempie. Obecny poziom zadłużenia nie stanowi zagrożenia dla przyszłej sytuacji finansowej. W przypadku zaciągania nowego długu należy rozważyć wykorzystanie instrumentów dłużnych stosownie do potencjału finansowego miasta kolejnych lat, racjonalnie kształtując transze zadłużenia i terminy jego spłat

Wskaźnik zadłużenia z tytułu obsługi tych zobowiązań, liczony jako stosunek obsługi kredytów i pożyczek oraz poręczeń do dochodów wynosi w 2006r. zachowuje bezpieczne wartości w stosunku do wymogów prawnych wyznaczonych ustawą o finansach publicznych (bariery 15% i 60 %).

Prognozowane przepływy finansowe budżetu Miasta Łomża

Na podstawie analiz historycznych realizacji budżetu w latach 2003-2007 oraz przyjętych założeń wzrostu wskaźników makroekonomicznych, opracowano scenariusz prognozowanej sytuacji finansowej Miasta. Wykazuje one możliwość sfinansowania określonych założeń realizacji wydatków bieżących i inwestycyjnych przy uzyskaniu danego poziomu dochodów budżetowych. Wyznacza także potencjał inwestycyjny i zdolność kredytowa Miasta Łomża.

Wartość wydatków inwestycyjnych w tym scenariuszu przyjmuje się na poziomie wielkości bazujących na dochodach zaprezentowanych w budżecie Miasta i wykazanych wydatkach bieżących oraz dodatkowo założeniu wykorzystania dochodów o charakterze zwrotnym. Jest to wariant przyspieszonego rozwoju Miasta Łomża, zwłaszcza w okresie najbliższych kilku lat. Warunkiem jego wykonania jest sięgnięcie po instrument rynku dłużnego w postaci kredytu bankowego. Wartość

wydatków inwestycyjnych w okresie prognozowanym przyjmuje się na poziomie, który pozwala uzyskać dodatni skumulowany stan gotówki na koniec roku. Wariant nie uwzględnia ewentualnego pozyskania środków pomocowych Unii Europejskiej. Ich otrzymanie znacznie podwyższy zakres finansowanych zadań inwestycyjnych. W kolejnych latach ustala się wartości wydatków na poziomie, który pozwala na to, że skumulowany stan gotówki na koniec roku jest dodatni.

W tym wariantcie prognozy na bazie potencjału dochodów własnych, zostają zaciągnięte nowe kredyty przeznaczone na cele inwestycje. Ich wielkość wyniesie 7,8 mln zł w 2007r.; 7,0 mln zł w 2008r.; 7,9 mln zł w 2009r., 7,1 mln zł w 2010r., 6,1 mln zł w 2011r., 6,7 mln zł w 2012r., 4,6 mln w 2013r. oraz 2,6 mln w 2014r. Razem nowy dług na cele finansowania inwestycji, wliczając 2006r. Zaplanowano w wysokości 49,9 mln zł (do 2014r.). W wyniku tak prowadzonej polityki w trzech pierwszych latach nastąpi możliwość wzrostu wielkości realizowanych zadań inwestycyjnych do wysokości 35,0 mln zł rocznie w latach 2008-2009., następnie 36,0 mln w 2010r., 40,0 mln zł w 2011r., 44,8 mln zł w 2012r, 48 mln zł w 2013r., 50,0 mln zł w 2014r. i 51,7 mln zł w 2015r.

Konsekwencją realizacji tego scenariusza jest zwiększenie kosztów obsługi zadłużenia w następnych latach. Począwszy od 2014 r. występuje dalsza możliwość zaciągania dług, nadal jednak w kwotach o podobnej wysokości do lat wcześniejszych. Realizacja tego scenariusza zwiększa potencjał inwestycyjny Miasta Łomża, wzrasta także możliwość absorpcji środków pomocowych Unii Europejskiej.

W kolejnych latach można pokusić się o zaciągnięcie kredytu w innych wartościach (także wyższych), jednak zawsze w wysokości pozwalającej zachować płynność finansową w całym okresie. Przedstawiony scenariusz zakłada zrównoważenie budżetu, a tym samym zachowanie płynności finansowej w całym analizowanym okresie. Scenariusz ten jest rekomendowany do realizacji, daje bowiem możliwość realizacji wariantu szybszego rozwoju Miasta Łomża.

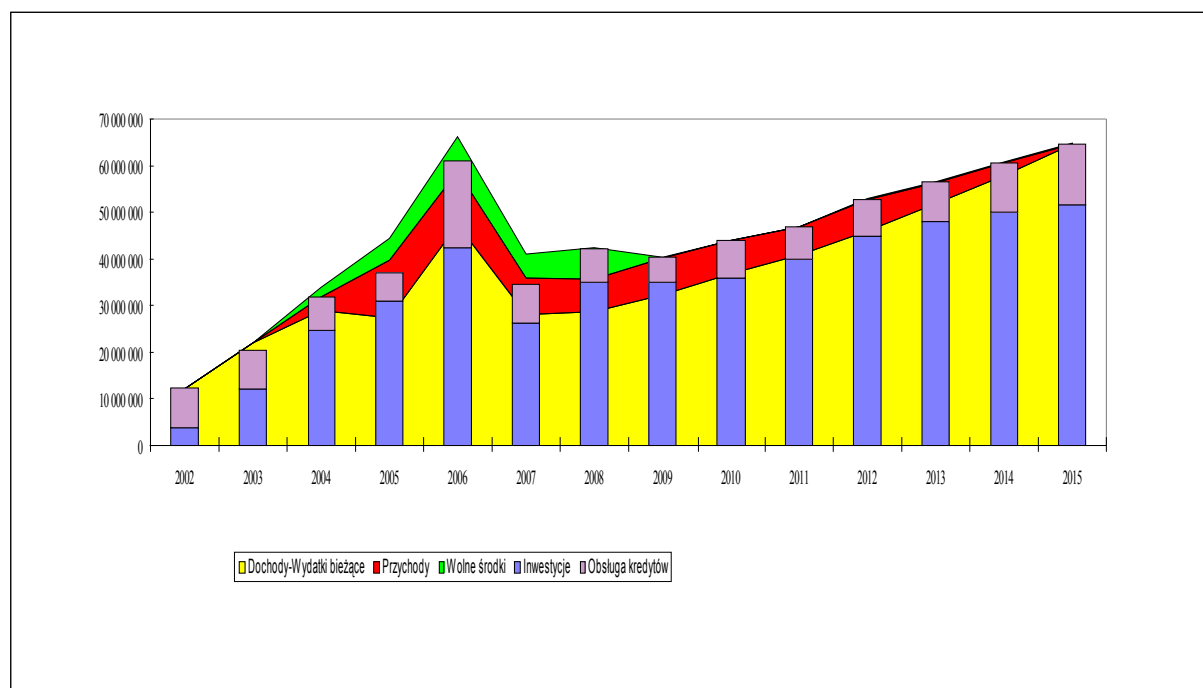
Prognozowane przepływy finansowe budżetu Miasta Łomża w latach 2007-2015

Wyszczególnienie	Lata								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
DOCHODY OGÓŁEM	169 830 989	176 902 518	186 477 611	197 205 999	207 510 389	219 528 164	232 247 979	245 711 083	259 961 163
Dochody własne	68 256 564	69 512 656	72 605 386	76 458 747	79 471 616	83 756 092	88 274 010	93 038 175	98 062 093
1. Podstawowe dochody podatkowe	58 507 728	61 593 208	64 964 864	68 522 525	72 276 492	76 237 638	80 417 441	84 828 016	89 482 150
2. Wpłaty od ZB i GP	1 004 660	561 726	0	0	0	0	0	0	0
3. Udziały w zyskach/dywidendy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Wpływy z majątku i sprzedaży	2 742 059	2 808 298	2 877 983	2 950 477	1 975 594	2 054 055	2 135 685	2 220 614	2 308 976
5. Dochody z działalności finansowej	400 000	423 315	449 084	476 422	505 425	536 192	568 833	603 461	640 196
6. Pozostałe podatki i opłaty	655 000	683 095	713 002	744 228	776 831	810 873	846 417	883 529	922 280
7. Pozostałe dochody własne	4 947 117	3 443 014	3 600 452	3 765 095	3 937 274	4 117 333	4 305 635	4 502 555	4 708 490
Subwencje i dotacje	101 574 425	107 389 862	113 872 225	120 747 251	128 038 773	135 772 073	143 973 969	152 672 909	161 899 070
Subwencje ogółem	70 674 398	74 793 832	79 346 906	84 177 149	89 301 433	94 737 658	100 504 813	106 623 044	113 113 721

Dotacje ogółem	30 900 027	32 596 030	34 525 319	36 570 102	38 737 340	41 034 415	43 469 155	46 049 865	48 785 349
WYDATKI BIEŻĄCE:	141 754 865	148 201 750	154 144 869	160 332 363	166 774 546	173 482 177	180 466 482	187 739 174	195 312 476
WYDATKI NA OBSŁUGĘ ZADŁUŻENIA	936 899	736 099	832 278	1 167 933	1 405 843	1 521 385	1 629 000	1 491 000	1 030 500
ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE BRUTTO	27 139 225	27 964 668	31 500 464	35 705 703	39 330 000	44 524 603	50 152 497	56 480 909	63 618 187
FINANSOWANIE MBBR									
Przychody z zaciągania długu	7 877 647	7 000 000	7 900 000	7 100 000	6 100 000	6 700 000	4 600 000	2 600 000	0
Przychody z prywatyzacji/z spłaty pożyczki	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Spłata zadłużenia	7 256 010	6 442 442	4 456 946	6 773 028	5 402 000	6 419 500	6 800 000	9 100 000	11 900 000
Pozostałe rozchody	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE NETTO	27 760 862	28 522 226	34 943 518	36 032 675	40 028 000	44 805 103	47 952 497	49 980 909	51 718 187
INWESTYCJE I INNE WYDATKI MAJĄTKOWE	26 286 509	35 000 000	35 000 000	36 000 000	40 000 000	44 800 000	48 000 000	50 000 000	51 700 000
Roczne przepływy gotówki netto	1 474 353	-6 477 774	-56 482	32 675	28 000	5 103	-47 503	-19 091	18 187
Wolne środki na koniec roku	6 638 527	160 753	104 272	136 946	164 947	170 049	122 546	103 455	121 643

Źródło: opracowanie własne

Prognozowane przepływy finansowe budżetu Miasta Łomża w latach 2007-2015

Źródło: opracowanie własne

Część VI

MONITORING, KONTROLA I OCENA EFEKTÓW REALIZACJI USTALEŃ STRATEGICZNYCH

Dla skutecznej i efektywnej realizacji ustaleń STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 ROKU niezbędne jest stworzenie systemu stałego monitorowania, kontroli i oceny efektów realizacji jej ustaleń.

Monitorowanie i kontrola jest to proces, który ma na celu systematyczne analizowanie stanu zaawansowania realizacji poszczególnych przedsięwzięć i ich zgodności ze sformułowanymi celami. Jego istotą jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało, a co nie zostało zrobione, a także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładane cele. Monitorowanie i kontrola wdrażania ustaleń STRATEGII będzie obejmowała w szczególności:

- weryfikację zgodności uzyskiwanych efektów z założonymi celami,
- weryfikację zgodności założonych planów finansowych z faktyczną ich realizacją,
- ocenę efektywności wykorzystania środków finansowych pozostających w dyspozycji budżetu Miasta i aktualizację prognoz finansowych,
- wczesne diagnozowanie trudności mogących mieć niekorzystny wpływ na realizowane przedsięwzięcia, zwłaszcza na ich terminowość i ostateczne koszty realizacji,
- korygowanie (modyfikowanie) ustaleń Strategii,
- sporządzanie przez Prezydenta Miasta raportu z realizacji ustaleń Strategii (raz w roku).

Monitoring i kontrola realizacji ustaleń STRATEGII mają, więc za zadanie szybko wykrywać tendencje i zdarzenia mogące mieć negatywny wpływ na skalę i tempo realizacji założonych celów rozwoju i planowanych przedsięwzięć realizacyjnych.

Z kolei, ocena efektów realizacji ustaleń STRATEGII umożliwia - poprzez odpowiednio dobrany system mierników - badać rezultaty (postępy) w zaspokojeniu potrzeb mieszkańców Miasta Łomża. Będzie ona prowadzona w dwóch aspektach:

- bieżąca (*on-going*) - ocenie tej będą podlegać poszczególne przedsięwzięcia w trakcie ich realizacji,
- ex-post - ocenie tej będą podlegać poszczególne przedsięwzięcia po ich zakończeniu.

Przy ocenie efektów realizacji ustaleń STRATEGII należy uwzględnić następujące trzy kryteria:

- 1) skuteczności, co pozwala określić, czy i na ile cele zapisane w Strategii zostały osiągnięte,

- 2) efektywności, co pozwala porównać zasoby zaangażowane przy realizacji danego przedsięwzięcia z rzeczywistymi osiągnięciami - jest to stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów,
- 3) korzyści, co pozwala ocenić faktyczne efekty z realizacji danego przedsięwzięcia - jest to ocena „saldo” skutków pozytywnych i negatywnych powstałych w wyniku jego realizacji.

Ocena efektów zdefiniuje również czynniki, które przyczyniły się do sukcesu lub niepowodzenia we wdrażaniu poszczególnych przedsięwzięć, a także określi rekomendacje i proponowane zmiany w zapisach STRATEGII.

W celu ułatwienia monitorowania, kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 ROKU wprowadzić należy zestaw mierników, a mianowicie (należy je obliczać i upowszechniać z roku na rok):

Mierniki o charakterze ogólnym
Liczba ludności ogółem, w tym kobiet
Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym
Przyrost naturalny ludności
Saldo migracji (różnica między liczbą zameldowań i wymeldowań)
Dochody ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca
Dochody własne budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca
Wydatki inwestycyjne z budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca
Udział wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach budżetu miasta
Wielkość zadłużenia budżetu miasta w stosunku do wymogów ustawowych
Liczba projektów współfinansowanych środkami Unii Europejskiej
Wielkość środków finansowych pozyskanych z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (w tys. zł)
Cel strategiczny:
Stać poprawa środowiska życia mieszkańców oraz organizowanie i wspieranie działań na rzecz integracji łomżyńskiej społeczności oraz kreowania tożsamości lokalnej
Liczba mieszkań ogółem na 1000 mieszkańców
Liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie i na 1 izbę
Ogólna liczba nowych mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców
Liczba nowo wybudowanych mieszkań komunalnych, w tym socjalnych (szt.)
Liczba wyremontowanych domów i mieszkań komunalnych (szt.)
Liczba osób i rodzin objęta pomocą społeczną
Odsetek osób i rodzin objętych pomocą społeczną w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców miasta
Przeciętny kwota świadczeń z pomocy społecznej na 1 korzystającego (w zł)
Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjalnych (ogółem)
Przeciętny koszt utrzymania ucznia w placówkach oświatowych w zł rocznie

Liczba uczniów przypadająca na 1 nauczyciela i na 1 oddział
Liczba lekarzy i pielęgniarek na 1000 mieszkańców
Liczba przestępstw i wykroczeń na 1000 mieszkańców
Odsetek wykrywanych przestępstw w stosunku do zgłoszonych przez mieszkańców
Liczba imprez kulturalnych i sportowych w ciągu roku (szt.)
Liczba przedsięwzięć miejskich konsultowanych z mieszkańcami (szt.)
Liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie miasta (szt.)
Środki z budżetu miasta przeznaczone na realizację inicjatyw obywatelskich i wspieranie działalności organizacji pozarządowych (w tys. zł)
Czas załatwiania spraw mieszkańców i inwestorów przez Urząd Miasta
Stopień upowszechnienia systemu e-gmina (możliwość załatwiania spraw przez Internet)
Liczba bezpłatnych punktów dostępowych do komputerowej sieci bezprzewodowej, tzw. „hot-spot” dla mieszkańców miasta
Cel strategiczny: Tworzenie jak najlepszych warunków dla trwałego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego miasta
Liczba pracujących
Liczba podmiotów gospodarczych ogółem, w tym w rozbiciu na poszczególne branże
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców
Przeciętna liczba pracujących przypadająca na 1 podmiot gospodarczy
Liczba miejsc pracy dla niepełnosprawnych
Stopa bezrobocia
Udział ludzi młodych w ogólnej liczbie bezrobotnych
Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych
Liczba miejsc noclegowych (szt.)
Wielkość środków finansowych z budżetu miasta wydatkowanych na uzbrojenie nowych terenów inwestycyjnych (produkcja, handel, usługi)
Cel strategiczny: Osiągnięcie europejskich standardów stanu środowiska przyrodniczego oraz racjonalne zagospodarowanie przestrzeni i usprawnienie systemu transportowego miasta
Długość nowo wybudowanej sieci wodociągowej (w km)
Odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej
Długość nowo wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej (w km) i deszczowej (w km)
Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej
Odsetek terenów prawnie chronionych
Odsetek terenów zieleni, w tym lasów w ogólnej powierzchni miasta
Liczba dzikich wysypisk śmieci (szt.)
Liczba punktów skupu surowców wtórnych (szt.)

Odsetek odpadów komunalnych poddanych segregacji i odzyskiwaniu surowców wtórnych
Odsetek powierzchni miasta objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w stosunku do powierzchni, która powinna być nimi objęta
Wolne tereny do zagospodarowania pod funkcje mieszkaniowe, produkcyjno-usługowe i rekreacyjno-wypoczynkowe (w ha)
Zasób niezabudowanych gruntów komunalnych (w ha)
Stan wyposażenia niezabudowanych gruntów komunalnych w urządzenia infrastruktury technicznej (opis poszczególnych nieruchomości gruntowych)
Odsetek długości dróg gminnych o nawierzchni twardej w stosunku do ogólnej długości dróg gminnych
Odsetek dróg gminnych poddanych modernizacji i remontom w stosunku do ogółu dróg tego wymagających
Odsetek dróg powiatowych poddanych modernizacji i remontom w stosunku do ogółu dróg tego wymagających
Odsetek dróg wojewódzkich poddanych modernizacji i remontom w stosunku do ogółu dróg tego wymagających
Odsetek dróg krajowych poddanych modernizacji i remontom w stosunku do ogółu dróg tego wymagających
Natężenie ruchu pojazdów na drogach tranzytowych przebiegających przez Miasto (poj./dobę)
Natężenie hałasu generowanego przez ruch kołowy na drogach tranzytowych przebiegających przez miasto (decybele)
Liczba połączeń (szt.) i częstotliwość kursowania taboru komunikacji autobusowej (w min.)
Liczba ogólnodostępnych miejsc parkingowych
Długość wybudowanych chodników (w metrach)
Liczba wybudowanych punktów świetlnych - oświetlenia ulicznego (szt.)
Długość ścieżek rowerowych (w km)
Liczba przejść dla pieszych z sygnalizacją świetlną (szt.)

Tak określone mierniki pozwalają na ukazanie dynamiki zachodzących zmian w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta Łomża w czasie i stopień zaawansowania realizacji przyjętych celów strategicznych. Powyższe mierniki można również stosować do porównań z innymi miastami porównywalnej wielkości, średnią dla miast województwa podlaskiego i Polski.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA ŁOMŻA DO 2020 ROKU

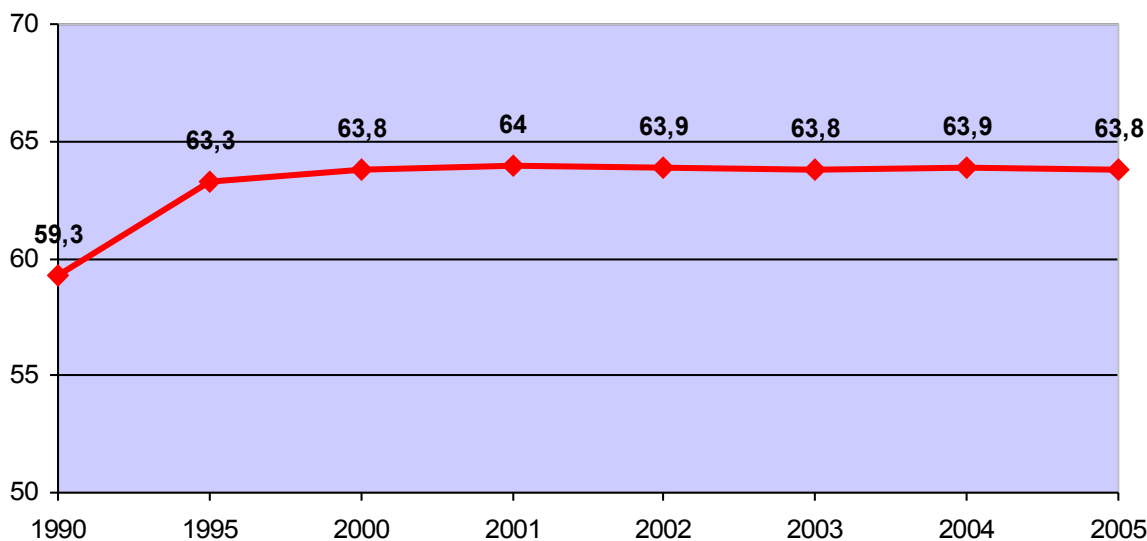
ANEKS GRAFICZNY

PRZEMIANY SPOŁECZNO-GOSPODARCZE MIASTA ŁOMŻA

Wykresy prezentują skalę, dynamikę i strukturę przemian w życiu społeczno-gospodarczym MIASTA ŁOMŻA, jakie dokonały się w drugiej połowie lat 90-tych XX wieku i w pierwszych latach XXI wieku.

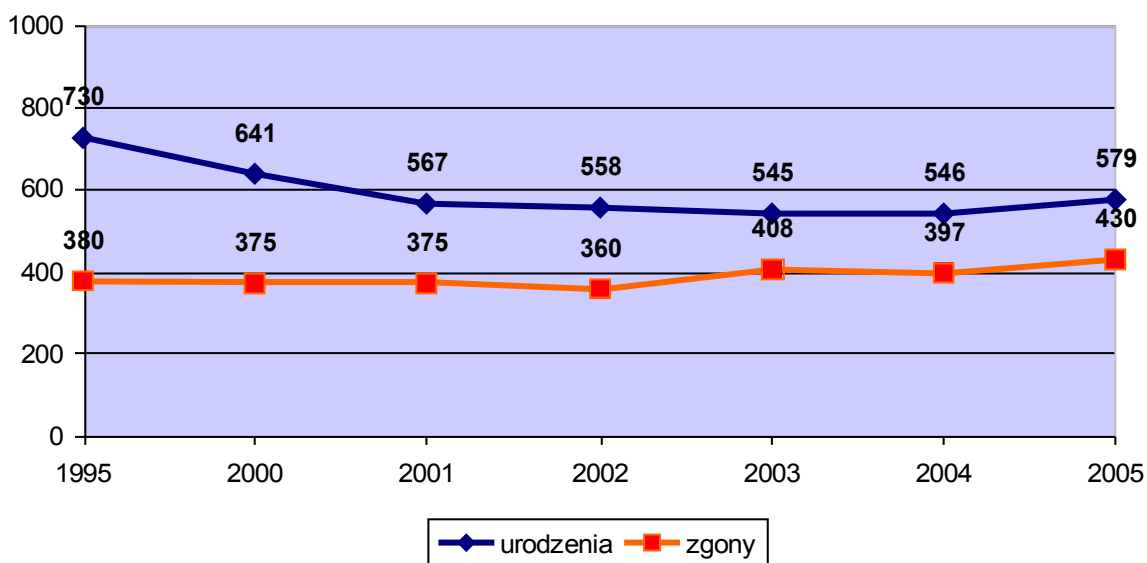
PODSTAWĘ DO TWORZENIA WYKRESÓW STANOWIŁY DANE ŹRÓDŁOWE, ZGROMADZONE PRZEZ URZĄD MIEJSKI W ŁOMŻY ORAZ DANE STATYSTYCZNE ZAWARTE W PUBLIKACJACH GUS (ROCZNIKI STATYSTYCZNE) ORAZ BANKU DANYCH REGIONALNYCH GUS.

LICZBA LUDNOŚCI ŁOMŻY WG FAKTYCZNEGO MIEJSCA ZAMIESZKANIA (W TYS. OSÓB)

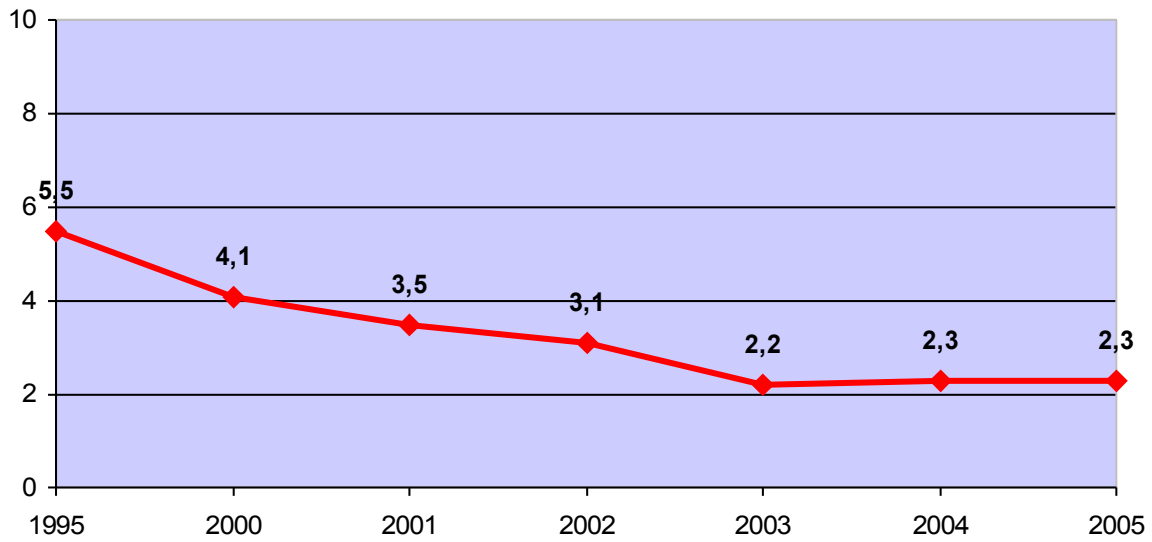
Do końca 1995 roku liczba ludności miasta wyraźnie wzrastała, po czym ustabilizowała się na poziomie ok. 64 tys.

LICZBA URODZEŃ I ZGONÓW W ŁOMŻY (OSOBY)

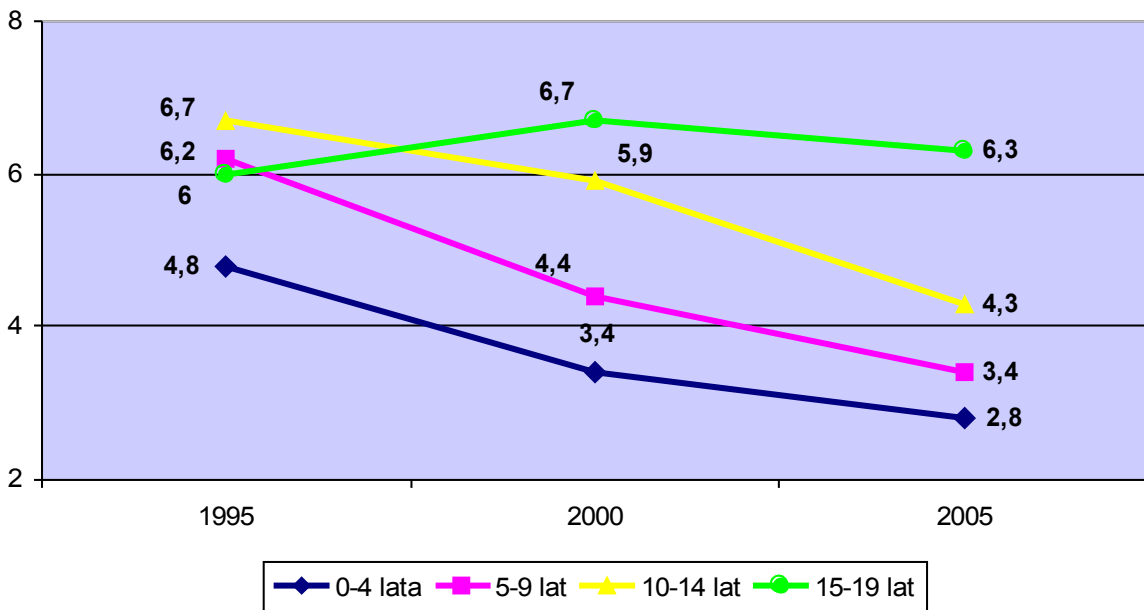
Obserwuje się zmniejszającą się liczbę urodzeń i zwiększającą się liczbę zgonów, co w konsekwencji powoduje, że przyrost naturalny mieszkańców miasta jest coraz mniejszy.

PRZYROST NATURALNY (URODZENIA MINUS ZGONY) NA 1000 MIESZKAŃCÓW ŁOMŻY

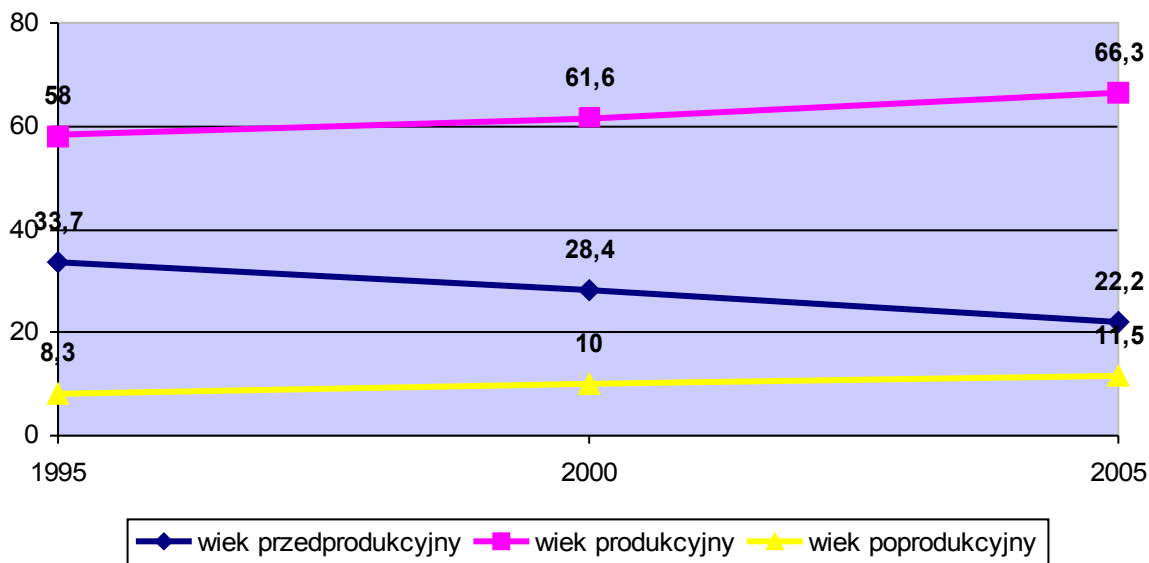
Malejący przyrost naturalny ludności miasta, spowodowany jest zmniejszaniem się przewagi liczby urodzeń nad zgonami.

LICZBA DZIECI I MŁODZIEŻY W ŁOMŻY (w tys. osób)

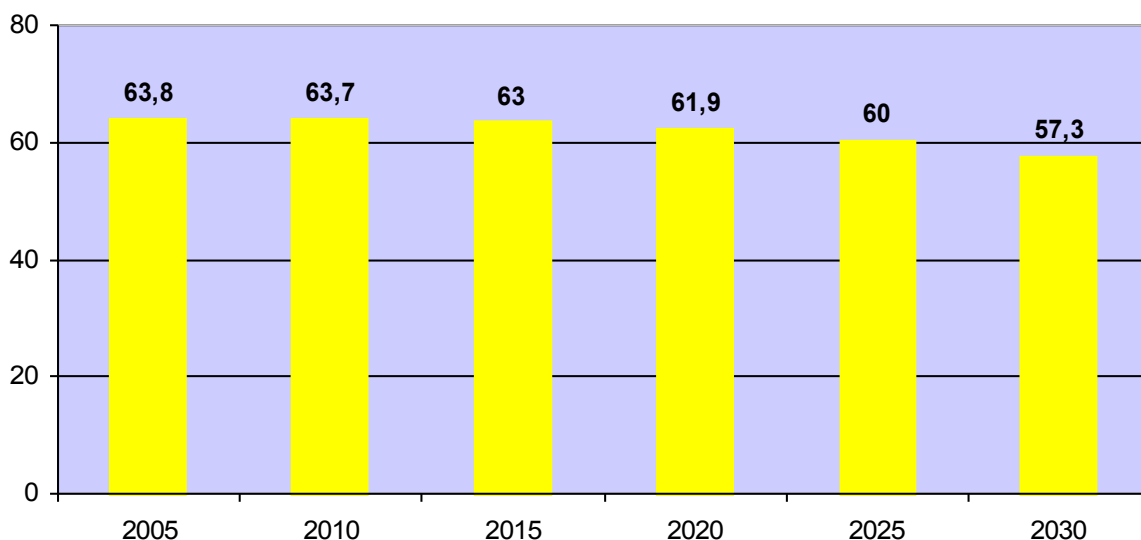
Liczba dzieci i młodzieży wyraźnie zmniejsza się, zwłaszcza w wieku 0-14 lat. Nieco mniejszy spadek notuje się w grupie wieku 15-19 lat.

STRUKTURA LUDNOŚCI WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKOWYCH W ŁOMŻY (W %)

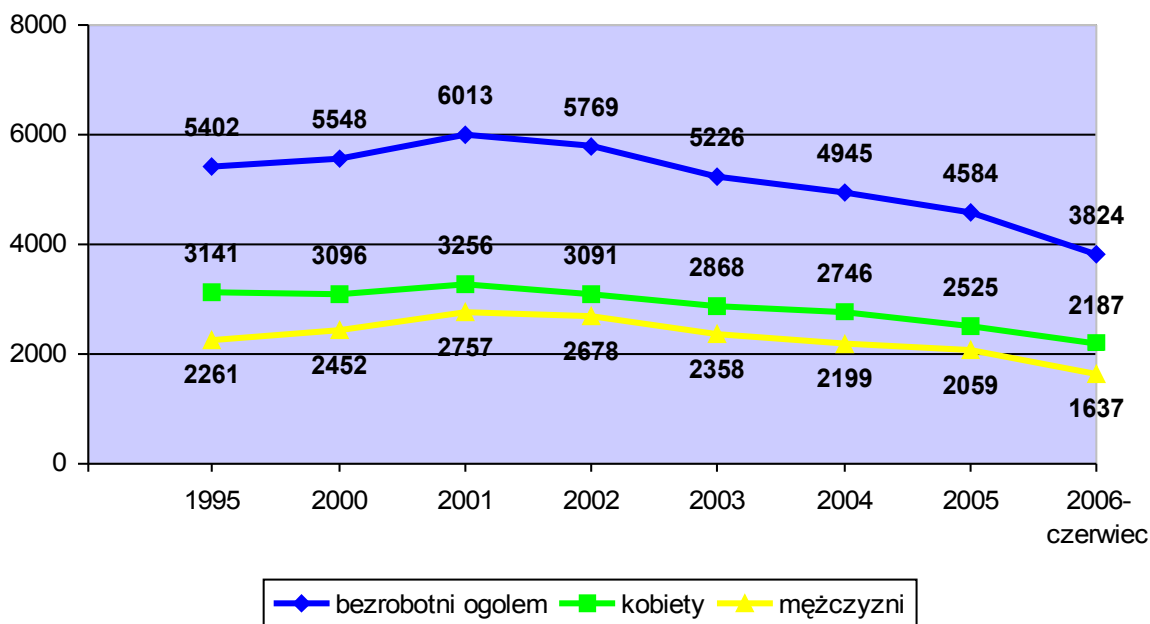
Wzrasta liczba ludności w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat i mężczyźni 18-64 lata) oraz poprodukcyjnym (kobiety 60 lat i więcej, mężczyźni 65 lat i więcej). Zmniejsza się natomiast wyraźnie liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat). Ta sytuacja świadczy o postępującym procesie „starzenia się” mieszkańców miasta.

PROGNOZA LICZBY LUDNOŚCI ŁOMŻY WEDŁUG GUS (w tys. osób)

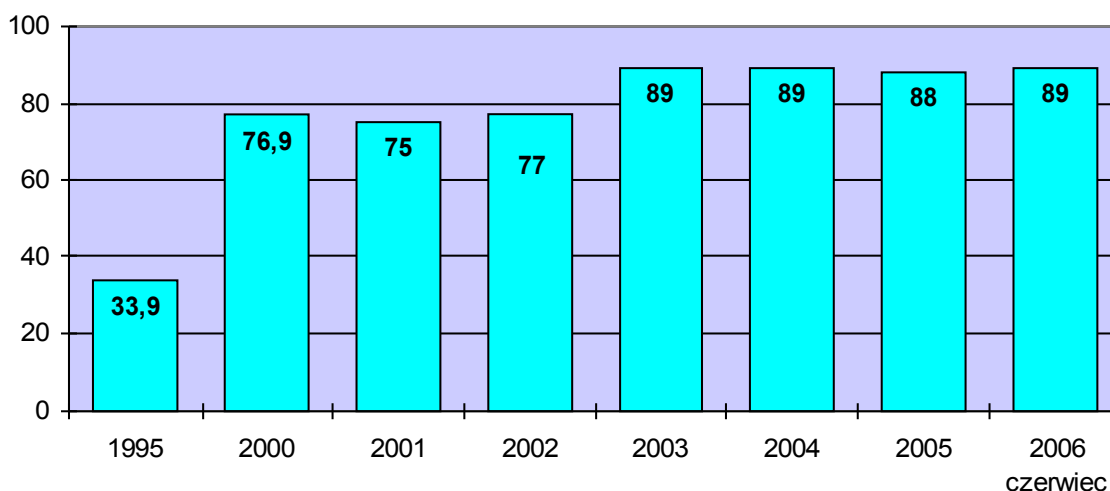
Liczba ludności, począwszy od 2010 roku, będzie systematycznie malała.

LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH OGÓŁEM W ŁOMŻY (OSOBY)

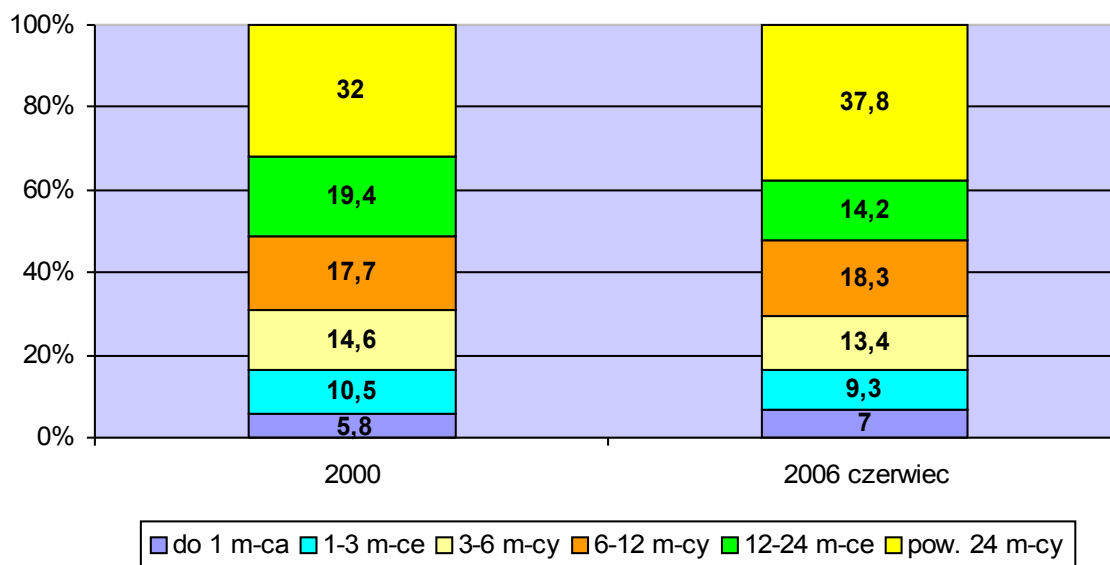
Do końca 2001 roku obserwuje się wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych, a następnie znaczny jej spadek. Wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych większość stanowią kobiety.

UDZIAŁ BEZROBOTNYCH BEZ PRAWA DO ZASIŁKU W OGÓLNEJ LICZBIE ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W ŁOMŻY (w %)

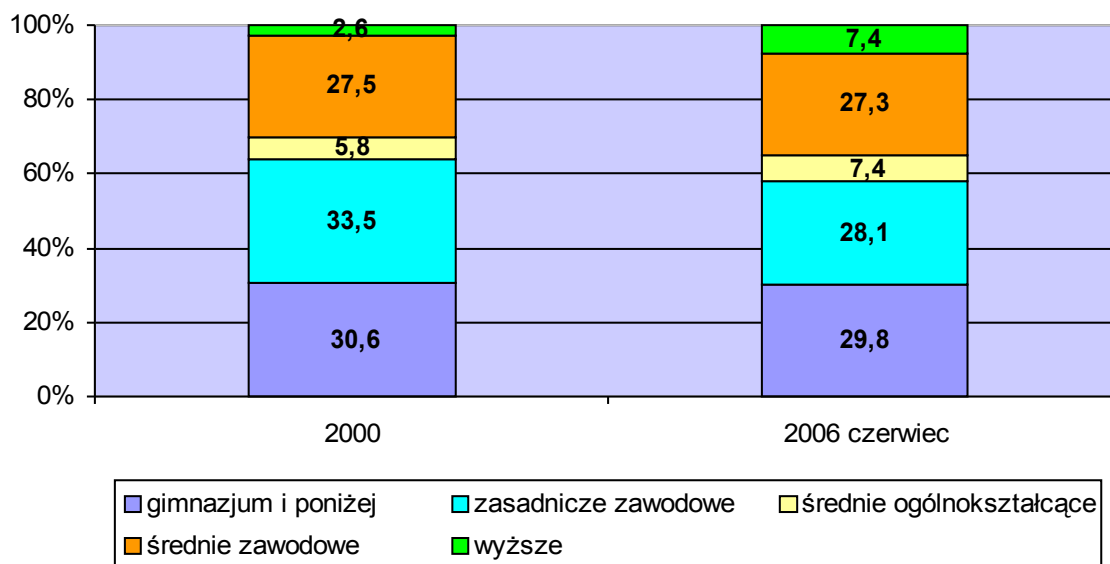
Od 2002 roku następuje wyraźny wzrost udziału liczby bezrobotnych, którzy utracili prawo do pobierania zasiłku w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych.

BEZROBOTNI W ŁOMŻY WEDŁUG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY (w %)

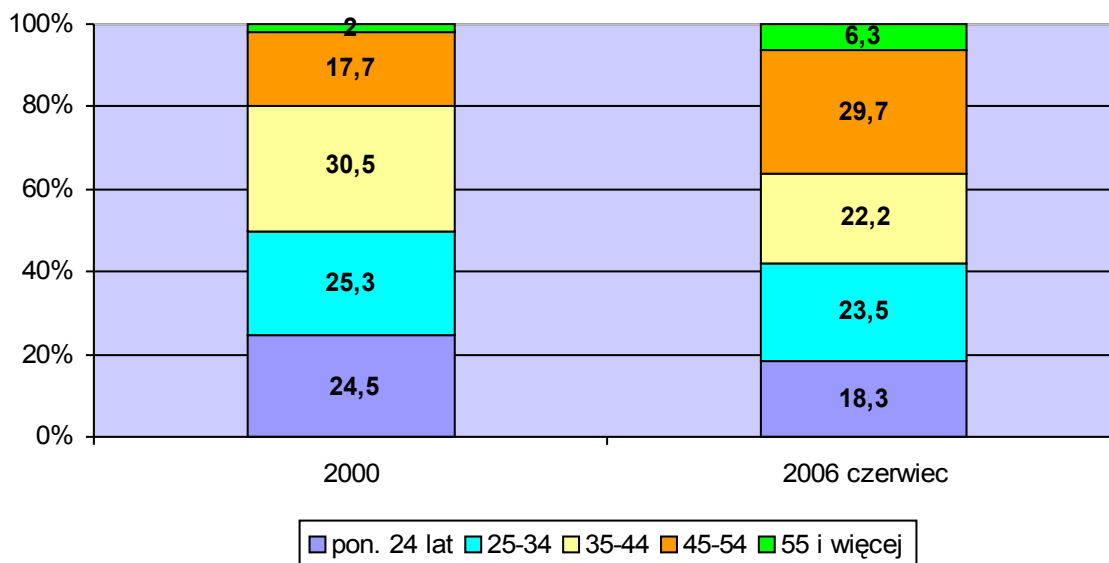

Ponad 50% ogółu bezrobotnych w Łomży to osoby pozostające bez pracy ponad 12 miesięcy, co świadczy o utrzymującym się trwałym bezrobociu.

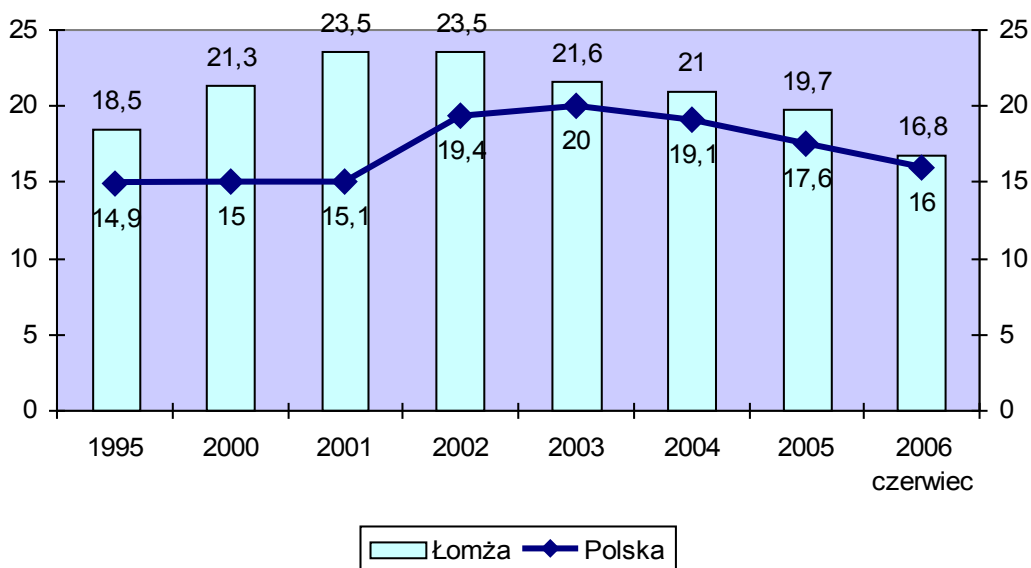
BEZROBOTNI W ŁOMŻY WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA (w %)

Bezrobocie dotyka przede wszystkim osoby legitymujące się niskim poziomem wykształcenia, tj. gimnazjum i poniżej oraz zasadniczym zawodowym i średnim zawodowym. Wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych najmniej jest osób z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym.

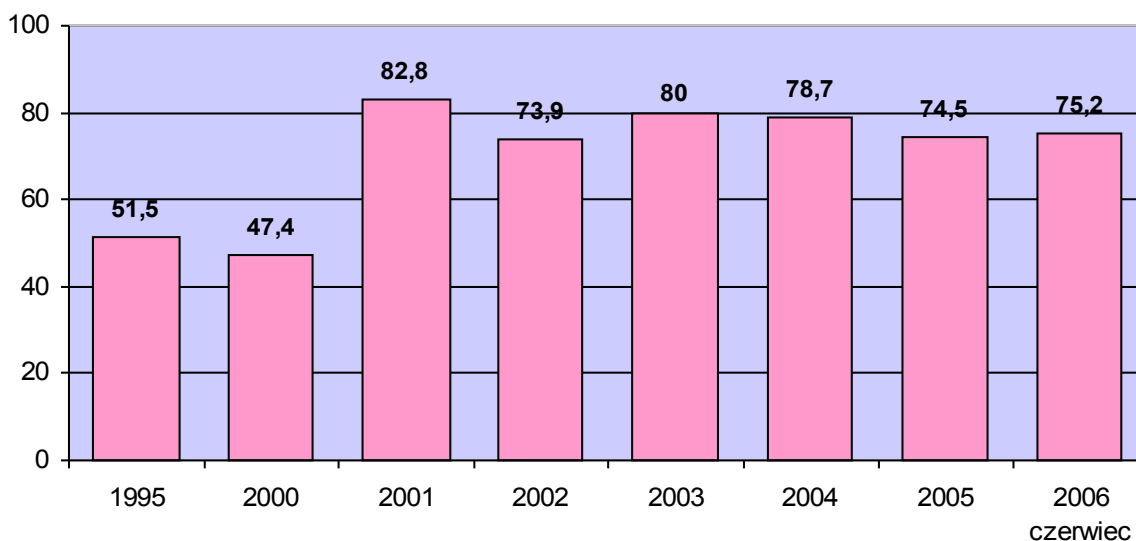
BEZROBOTNI W ŁOMŻY WEDŁUG WIEKU (w %)

Bezrobocie dotyka przede wszystkim ludzi w wieku 45-54 lata oraz ludzi młodych w wieku do 34 lat

Stopa rejestrowanego bezrobocia w Łomży na tle Polski

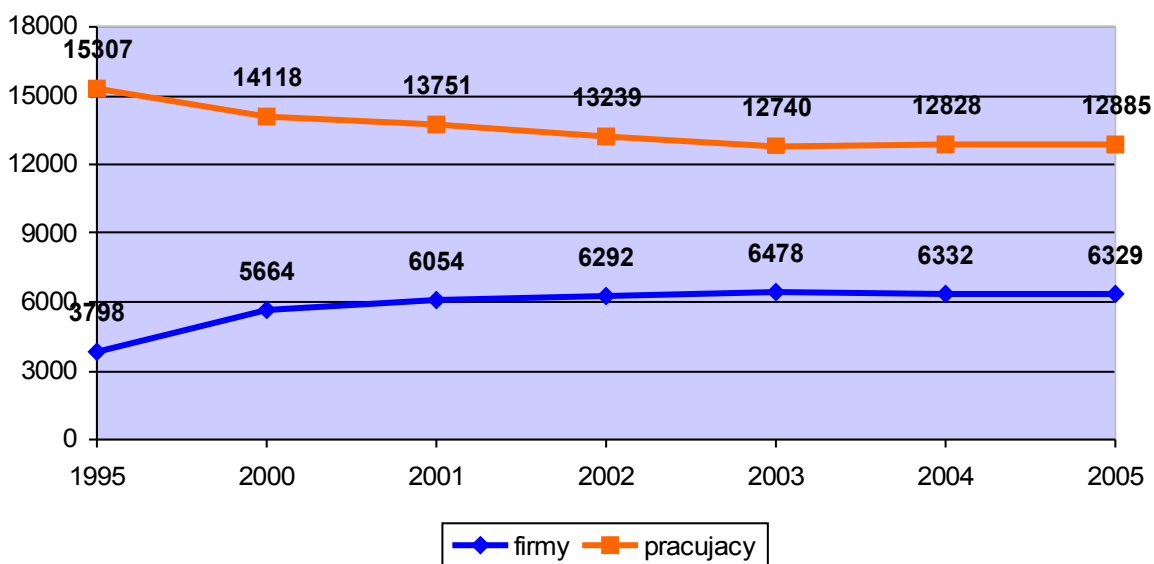
Począwszy od 2003 roku stopa rejestrowanego bezrobocia w Łomży systematycznie obniża się. Utrzymuje się ona na wyższym poziomie niż średnio w kraju, niż średnio w kraju i województwie podlaskim. Dla porównania, średnia stopa bezrobocia w Unii Europejskiej wyniosła w 2006 roku – 8,4%.

ŚREDNIA WYKRYWALNOŚĆ SPRAWCÓW WSZYSTKICH PRZESTĘPSTW W ŁOMŻY (W %)

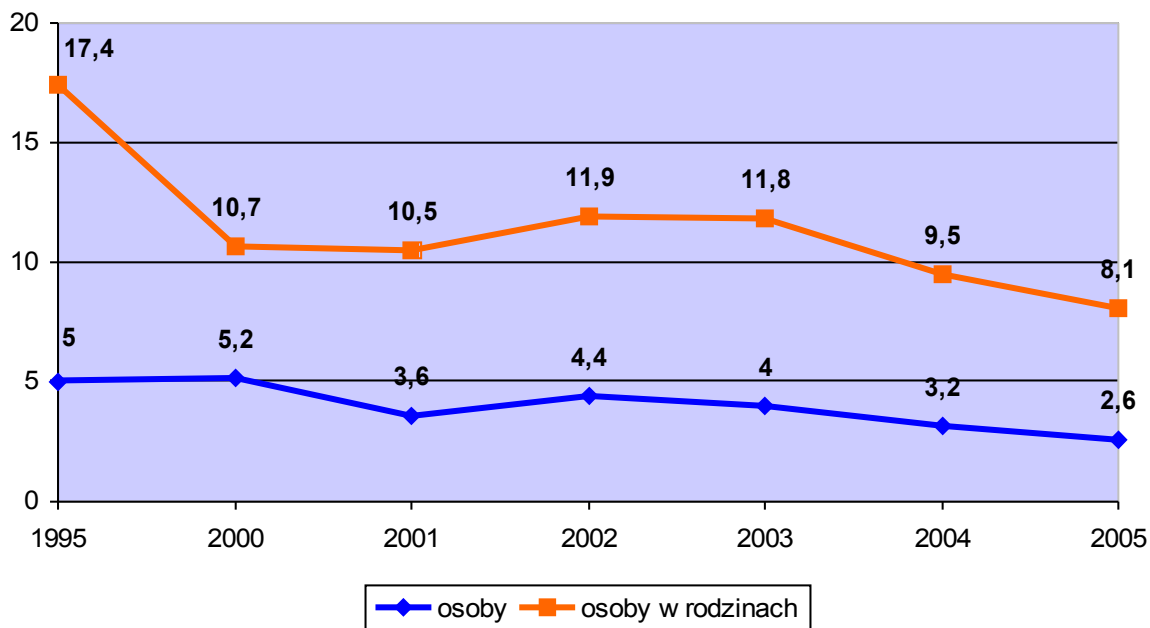
Począwszy od 2001 roku Łomża charakteryzuje się relatywnie wysokim wskaźnikiem wykrywalności sprawców wszystkich przestępstw.

LICZBA PRACUJĄCYCH I FIRM W ŁOMŻY

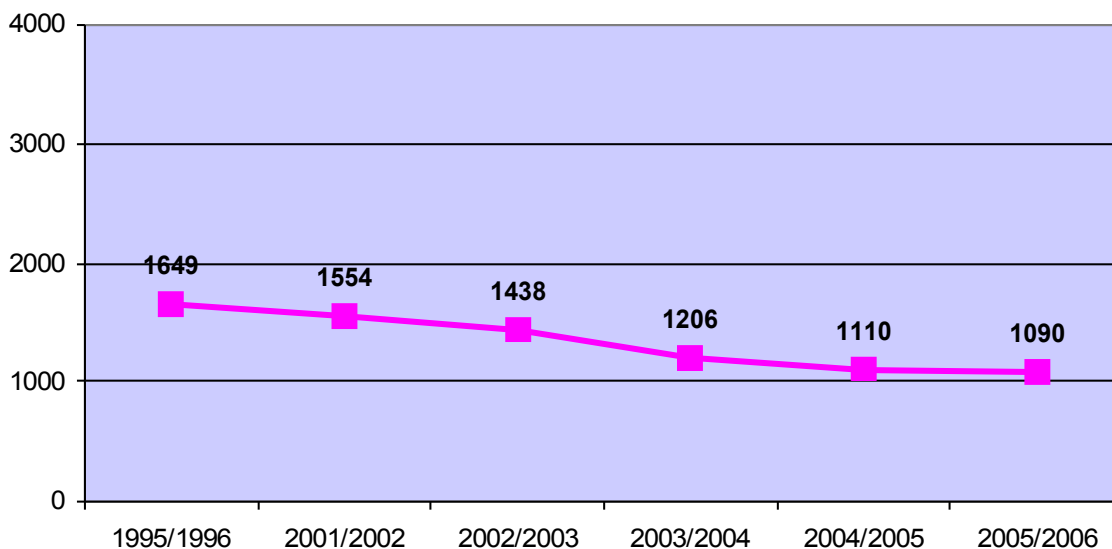
Obserwuje się stały spadek liczby pracujących. Natomiast liczba firm wykazywała stały wzrost do końca 2003 roku, potem obserwuje się nieznaczny ich spadek.

OSOBY I OSOBY W RODZINACH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ W OGÓLNEJ LICZBIE MIESZKAŃCÓW ŁOMŻY (W %)

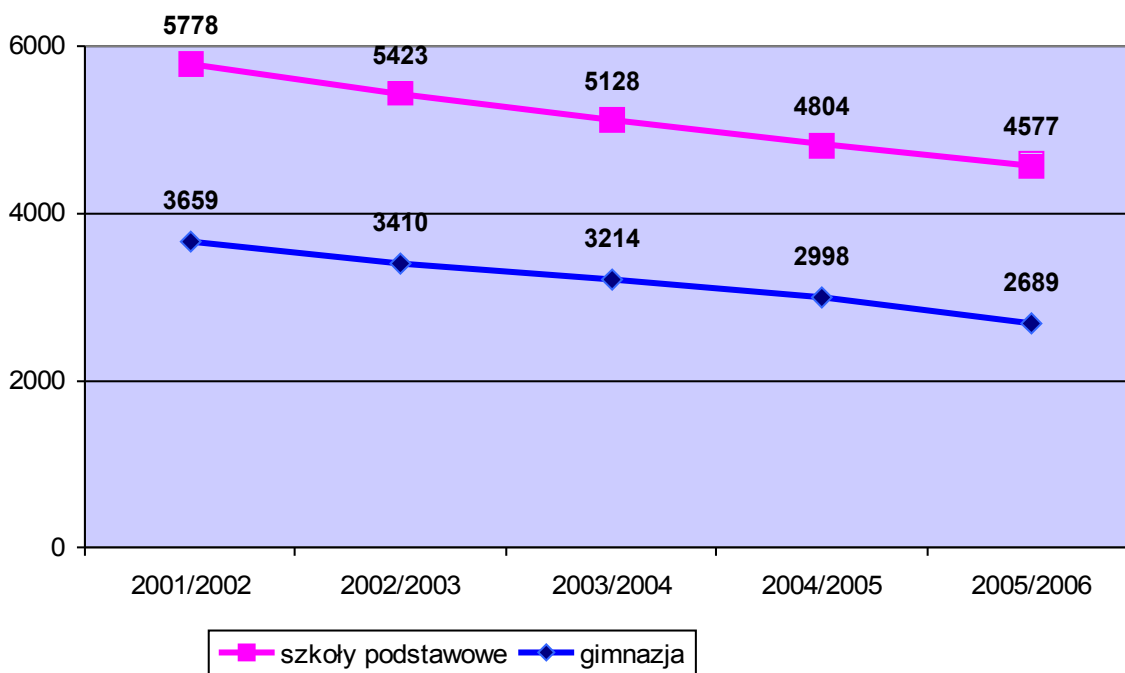
Udział osób i osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności, począwszy od 2003 roku, systematycznie spada.

LICZBA DZIECI W PRZEDSZKOLACH W ŁOMŻY

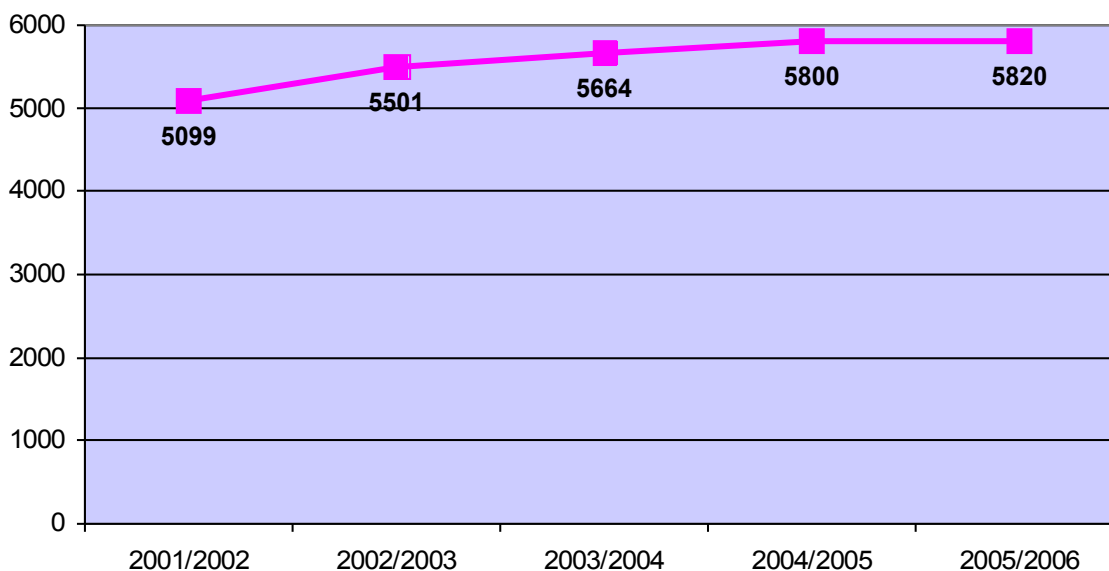
Systematycznie zmniejsza się liczba wychowanków przedszkoli.

LICZBA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I GIMNAZJÓW W ŁOMŻY

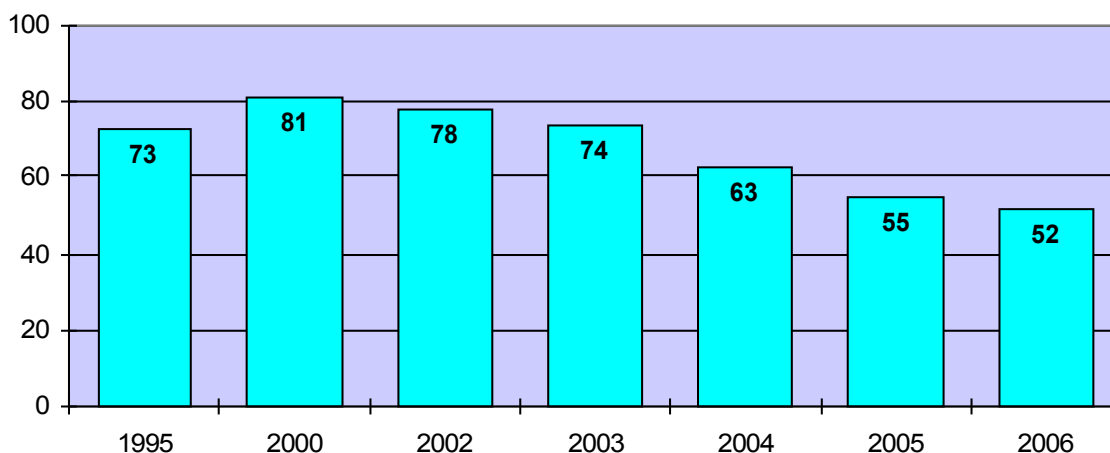
Systematycznie zmniejsza się liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów.

LICZBA UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W ŁOMŻY

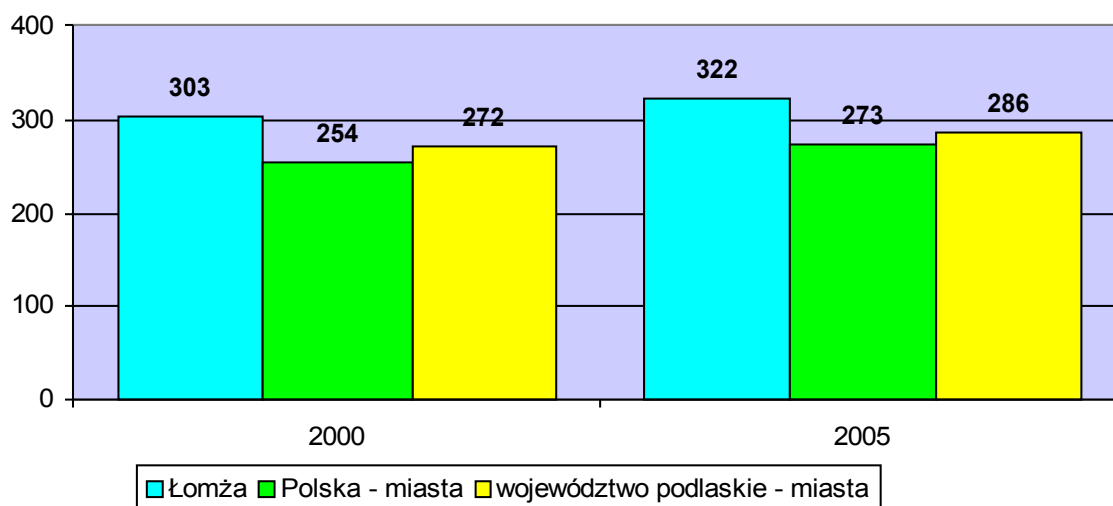
Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych systematycznie wzrasta.

STOPIEŃ SFINANSOWANIA WYDATKÓW BIEŻĄCYCH NA OŚWIATĘ DOCHODAMI Z SUBWENCJI OŚWIATOWEJ W ŁOMŻY (W %)

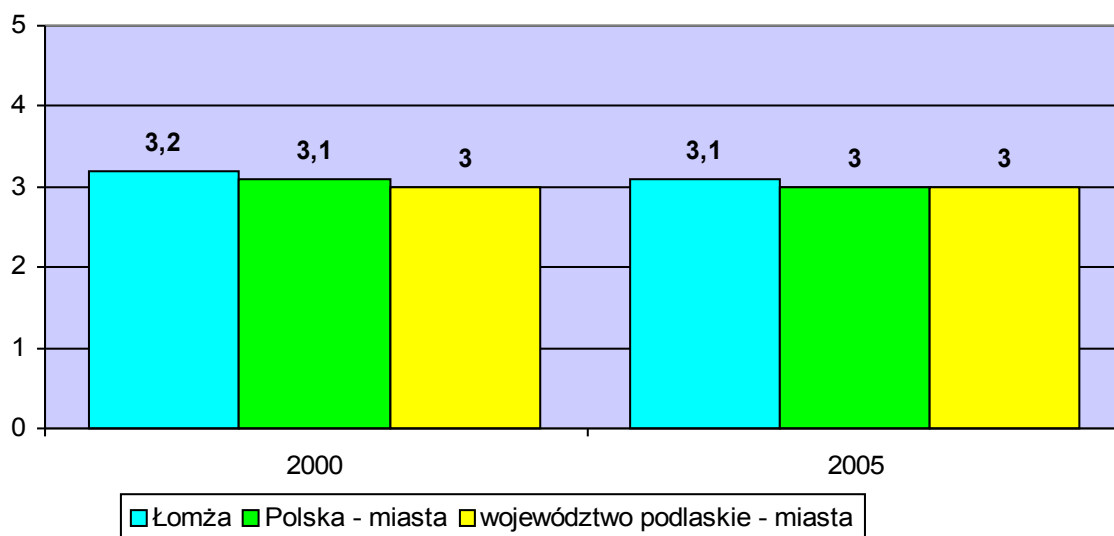
Począwszy od 2000 roku obserwuje się systematyczny spadek stopnia sfinansowania wydatków bieżących na oświatę dochodami z subwencji oświatowej. Oznacza to, że z roku na rok budżet miasta ponosi coraz większe wydatki na oświatę. Jest to spowodowane faktem spadku liczby dzieci w szkołach podstawowych i gimnazjach, co przy utrzymaniu dotychczasowej bazy materialnej i liczby nauczycieli oraz personelu pomocniczego skutkuje wzrostem kosztów utrzymania jednego ucznia w szkole. W latach 2002-2006 nastąpił znaczny kwotowy przyrost wydatków na oświatę - 15,6 mln zł, tj. o 31,7%.

LICZBA MIESZKAŃ NA 1000 MIESZKAŃCÓW ŁOMŻY NA TLE KRAJU I WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

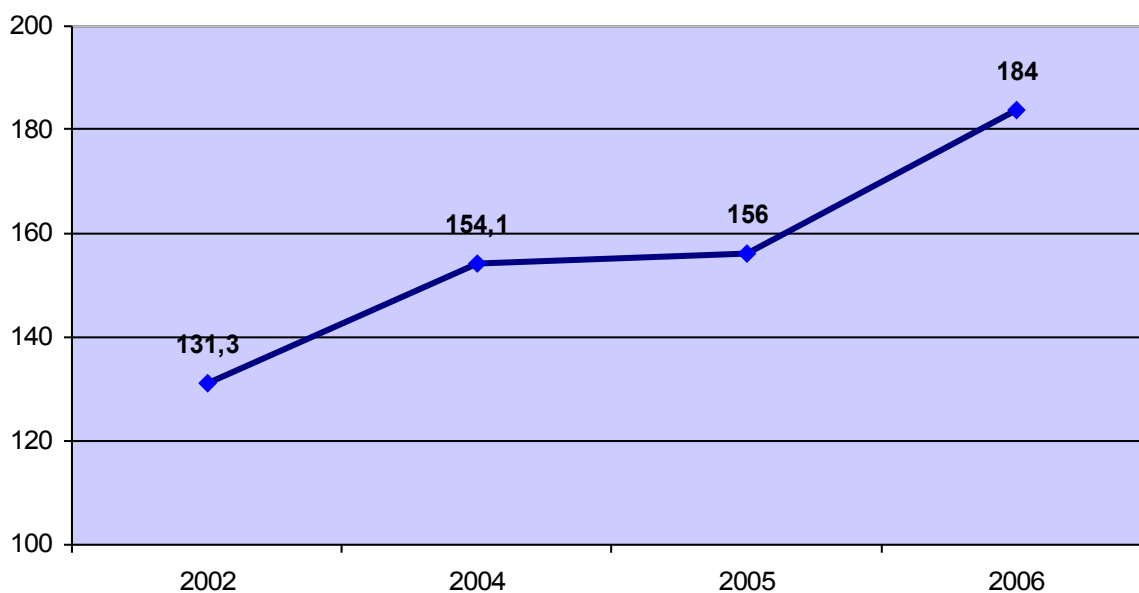
Nastąpił znaczny wzrost „nasylenia” mieszkaniem w Łomży, co świadczy o większej dynamice budownictwa mieszkaniowego w Łomży w porównaniu ze średnią dla miast województwa podlaskiego i Polski. W konsekwencji sytuacja mieszkaniowa w Łomży jest relatywnie lepsza niż średnio w miastach województwa podlaskiego i Polski.

PRZECIĘTNA LICZBA OSÓB NA 1 MIESZKANIE W ŁOMŻY NA TLE KRAJU I WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

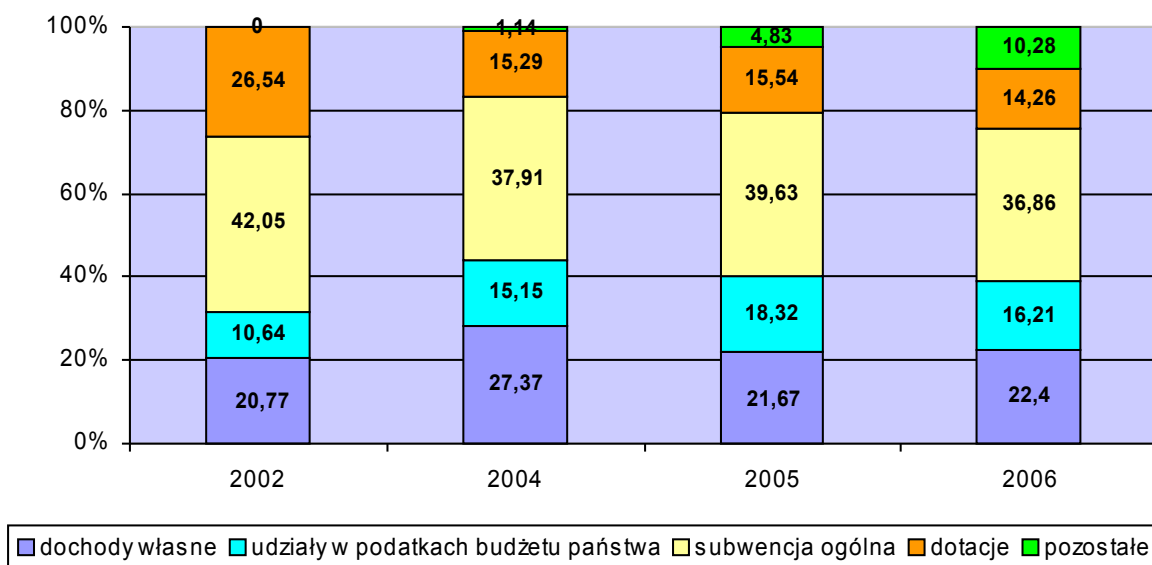
Sytuacja Mimo zmniejszenia się wskaźnika przeciętnej liczby osób na mieszkanie, to nadal sytuacja w Łomży kształtuje się mniej korzystnie niż średnio w kraju i województwie podlaskim. Potwierdza to relatywnie gorszą sytuację mieszkaniową w Łomży.

DOCHODY BUDŻETU ŁOMŻY (W MLN ZŁ)

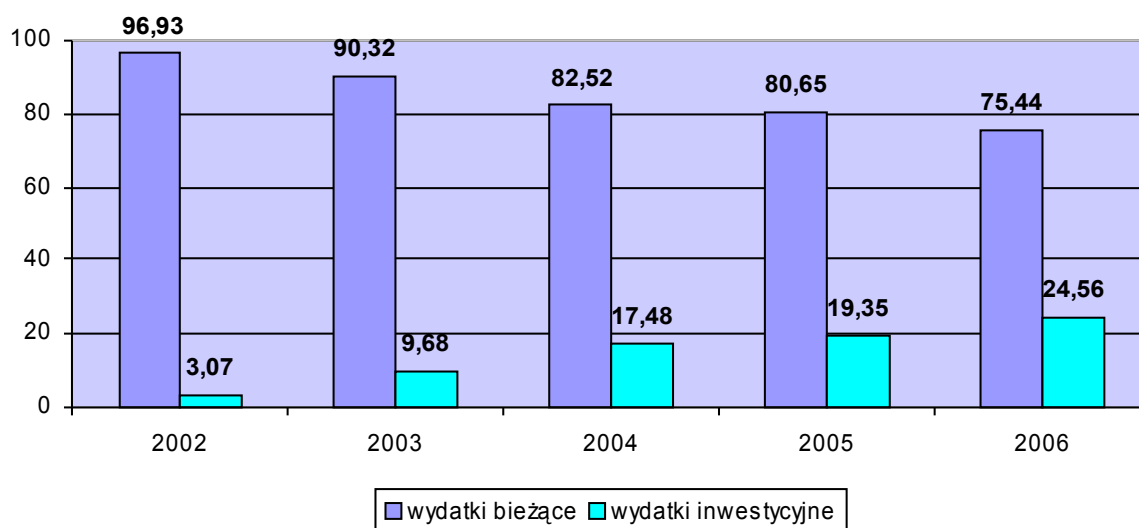
Dochody budżetu Łomży wykazywały stałą tendencję wzrostową. W latach 2002-2006 zwiększyły się one o 39%.

STRUKTURA DOCHODÓW BUDŻETU ŁOMŻY (w %)

Głównym źródłem dochodów budżetu Łomży jest subwencja ogólna. Dochody własne i udziały w podatkach wykazują dość znaczne wahania, których w 2006 roku stanowił tylko 38,61%. Oznacza to stosunkowo małą samodzielność finansową Łomży, bowiem dochody budżetu są oparte na subwencji ogólnej i dotacjach z budżetu państwa - ich udział w 2006 roku wynosił 51,12%.

STRUKTURA WYDATKÓW BUDŻETU ŁOMŻY (w %)

Wskutek wprowadzonych działań polegających na racjonalizacji gospodarki budżetowej (wydatków bieżących) nastąpił znaczny wzrost potencjału inwestycyjnego, czego efektem jest wzrost udziałów wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach budżetu Łomży. Poziom wskaźnika udziału wydatków inwestycyjnych w budżecie w 2006 roku przekracza średnią krajową.